T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 No.lu Şiir Mecmuası vr. 1^{a}-64^{b}

(İnceleme-Metin)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF OYTUN

İstanbul 2014

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 No.lu Şiir Mecmuası vr. 1^{a}-64^{b}

(İnceleme-Metin)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF OYTUN

TEZ DANIŞMANLARI

PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK

DR. ÜMRAN AY

İstanbul 2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Elif OYTUN'un "Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 No.lu Şiir Mecmuası vr.1a-64b (İnceleme-Metin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı	: Prof.Dr. Nihat ÖZTOPRAK	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Prof.Dr. Sebahat DENİZ	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin ŞAHİN	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 21/07/ 2014 tarih ve 2014/14-5 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**

ÖNSÖZ ..... **III**

ÖZET ..... **V**

ABSTRACT ..... **VI**

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ ..... **VII**

KISALTMALAR VE İŞARETLER ..... **VIII**

1. GİRİŞ **1**

1.1. KLÂSİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALARIN YERİ ÖNEMİ 1

1.2. NUROSMANİYE KTP 4968 NUMARALI MECMUANIN TAVSİFİ: 3

1.2.1. Manzum Kırk Hadis: *4*

1.2.2. Haritalar ve Şekiller: *4*

1.2.3. Şiirler: *4*

2. MECMUANIN 1^a- 64^b VARAKLARI HAKKINDA DEĞERLENDİRME…...10

2.1. GURRE-NÂME: 10

2.2. MANZUM KIRK HADİS: 11

2.3. HARİTALAR VE ŞEKİLLER: 11

2.4. ŞİİRLER: 13

2.4.1. MECMUADA YER ALAN ŞİİRLER ve ŞAİRLER: *14*

Tablo 1: Mecmua'nın [1^b-64^a] Varakları Arasında Yer Alan Şair ve Şiirlerle İlgili Bilgiler: 14

Tablo 2: Şairler Dizini: 18

2.4.2. . MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER, BU ŞAİRLERE AİT NAZIM ŞEKİL VE TÜRLERİ *19*

Tablo 3: Nazım Şekilleri: 19

2.4.3. MECMUADA YER ALAN ŞİİRLERİN VEZİNLERİ *23*

Tablo 4. Vezinler 23

2.4.4. MECMUADA OLUP DİVANLARDA YER ALMAYAN ŞİİRLER *24*

3. MECMUA METNİ 25

3.1. METNİ KURMADA TAKİP EDİLEN USÛL 25

3.1.1. Türkçe Bazı Ekler ve Kelimelerin İmlâsı: 25

3.1.2. Arapça ve Farsça Terkip, Ek ve Kelimelerin İmlâsı: 28

3.1.3. Nüsha farklılıklarını gösterme biçimi: 30

3.2. 1^{b} - 64^{b} VARAKLARININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ……..31

SONUÇ 175

KAYNAKLAR 176

ÖZ GEÇMİŞ 179

ŞEKİLLER……...…178

ÖNSÖZ

Altı asırlık bir zaman dilimi içinde oldukça yetkin ve kıymetli eserler vermiş olan Klâsik Türk edebiyatı Türk tarihinin övüncüdür. Her beyiti ve her mısraı ile Türk dilinin, zekasının, gönül dünyasının bir aks-i sedası olan bu edebiyat, günümüz insanın nazar-ı dikkatine sunulmalı; bunun için gösterilen gayret ve yapılan çalışmalar ziyadeleştirilmelidir.

Bu niyet ve arzu ile yola çıktığımız çalışmada, toplumun estetik zevk ve duyarlılıklarını tespitte en önemli araçlardan biri olan ve eski Türk edebiyatı araştırmacılarının alaka ve çalışmaları için bakir bir saha olma özelliği taşıyan mecmualardan biri üzerinde çalışılmıştır.

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki nesir ve nazımlardan oluşan derleme kitaplardır. İslam kültüründe mecmua türü Hz. Peygamber'in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu iznin ardından bazı sahabeler hadisleri bir araya getiren sahife, cüz veya risaleler şeklinde eserler meydana getirmişlerdir. İlk örneklerden bir kaç asır sonra mecmua adıyla anılmaya başlayan bu eserler türlerine göre Arap ve Fars edebiyatında rağbet görmüş hatta müstakil bir telif türü özelliği kazanmıştır. Osmanlı edebiyatında ise mecmualar daha çok XV. yüzyılda dikkat çekmeye başlamış; XVI. yüzyılda ise sayı ve çeşitliliğinin arttığı görülmüştür.

Kültür ve edebiyat dünyamızda son derece yaygın ve önemli bir yere sahip olan mecmualar muhtevalarına göre; nazire mecmuaları, antoloji niteliğindeki mecmualar, çeşitli konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmualar, aynı konudaki eserlerin toplandığı mecmualar ve tanınmış kişilerin meydana getirdiği yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları içeren mecmualar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu çalışmada incelenen mecmua, muhteva bakımından antoloji niteliğinde bir mecmua olmakla birlikte mecmuanın baş kısmında Kırk Hadis tercümesi, dünya haritaları ve çeşitli şekiller içermesi sebebiyle çeşitli konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmualar sınıfında değerlendirmelidir. Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 numarada kayıtlı olan mecmua ve mecmuanın 1^{a}-64^{b} varakları incelememizin temelini teşkil etmektedir.

Çalışmada genel olarak mecmualar hakkında bilgi verilmiş, üzerinde çalışılan mecmua tavsif edilmiş; akabinde mecmuanın 1^{a}-64^{b} varakları arası incelenmiş ve çalışmamıza ait olan bölümün transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde mecmuaların Klâsik Türk Edebiyatındaki yeri ve önemi anlatılmış, mecmua ana hatlarıyla tavsif edilmiş ve tanıtılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise mecmuanın tezimize esas teşkil eden bölümü incelenmiş ve mecmua üzerinde hangi yöntemle çalıştığımızı belirten hususiyetler verilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise metni kurmada takip edilen usül ve dikkat edilen dil özellikleri hakkında bilgi verilerek Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 numarada kayıtlı mecmuanın 1a-64b varaklarının transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Şiirler mecmuadaki sırasına göre dizilmiş ancak incelemeye kolaylık sağlaması bakımından tarafımızca şiirlere numara verilmiştir. Mecmuadaki şiirler, divanları çalışılmış olanlar ile karşılaştırıldıktan sonra aradaki farklılıklar gösterilmiştir.

Mecmua incelemelerinin genelinde olduğu gibi incelememizde temel amaç istinsah edildiği dönemin edebî zevkini yansıtan her an yeni bir bilgi ve bulguya kaynak olabilecek bu mecmuanın bize ait bölümünü mümkün mertebe eksiksiz ve hatasız eski Türk edebiyatı üzerine çalışanların istifadesine sunmak ve onlara bu mecmuayı tanıtmakttır.

Çalışmamızın Klâsik Türk Edebiyatı alanında yapılmış ve yapılacak araştırmalara faydalı olmasını arzular, eksik ve noksanlarmızın hoşgörüyle karşılanmasını temenni ederim.

Bu çalışmada öncelikle desteği ve rehberliğinden ötürü danışman hocam Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK'a teşekkür eder, çalışma boyunca bütün samimiyeti, iyi niyeti, sabrı ve güleryüzü ile yol gösteren ve kazandırdığı şiir zevkinden dolayı ikinci danışmanım Dr. Ümran Ay'a şükranlarımı sunarım.

ÖZET

Çalışmamız "Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 numarada kayıtlı şiir mecmuasının 1^{a}-64^{b} varaklarının transkripsiyonlu metninden ve bu metnin incelenmesinden oluşmaktadır. Bu çalışmada şiirler ve şairler hakkında önemli bilgi kaynağı olan mecmuaların Klâsik Türk Edebiyatı çalışmaları bakımından kıymetine değinilmiş, daha sonra çalışmaya konu olan Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 Numaralı şiir mecmuası ana hatlarıyla tanıtılmıştır. Mecmua toplam 188 varaktır. Mecmuanın baş tarafında Ali Şîr Nevâî'nin manzum Kırk Hadis tercümesi yer almaktadır. Akabinde iki adet dünya haritası ve "Sûret-i Küre-i Zemin" başlığıyla coğrafî bilgiler mevcuttur. 16^{b}'den itibaren mecmuada farklı şairlere ait farklı nazım şekil ve türlerine örnek şiirler yer almaktadır. Bu kısımda 125 şiir vardır. Bunlardan 104'ü gazel, 14'ü kaside, 3'ü terci'-bend, 3'ü müseddes ve 1'i mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Çalışmamızda ise 1^{a}-64^{b} varaklarının transkripsiyonlu metni verilmiş ve metin üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.

ABSTRACT

Our study consists of transcript texts of leaves 1^{a}-64^{b} of poetry mejmua registered under number 4968 in "Nurosmaniye Library" along with its analysis. Value of mejmuas which are important sources of information about poems and poets with regards to Classical Turkish Literature was mentioned first, then poetry mejmua number 4968 in Nurosmaniye Library was introduced with the main lines. The mejmua consists of 188 leaves. Translation of 40 hadiths by Ali Şîr Nevai, in verse, is at the beginning of the Mejmua. There are two world maps and geographical information titled "Suret-i Küre-i Zemin" at the end of the Mejmua. There are poems which are samples of different verse patterns and types of different poets in the Mejmua from 16b on. There are 125 poems in this part. 104 of these poems are written in gazal form, 14 were written as qasida, 3 were terci-i bend, 3 of them were müseddes and 1 was written as masnawi. Transcript texts of leaves 1^{a}-64^{b} were given in our study and evaluations on the texts were made.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, Ā, ā
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	S̱, s̱
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
د	D, d
ذ	Ẕ, ẕ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, Ż, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Ḳ, ḳ
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ū,ū
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, İ, i, ī,ī̇

KISALTMALAR VE İŞARETLER

(?)	Anlaşılmayan, problemli beyitler
[ ]	Düzeltme ve ekleme yapılan kısımlar
[….]	Mecmuada okunamayan veya boş bırakılan kısımlar
a.g.e	Adı Geçen Eser
a.g.m	Adı Geçen Makale
Bkz.	Bakınız
BD	Bâkî Divanı
BRD	Bursalı Rahmî Divanı
C.	Cild
D.	Divan
G.	Gazel
K.	Kaside
KTP	Kütüphanesi
MD	Mesîhî Divanı
NBD	Necâtî Bey Divanı
ND	Nev'î Divanı
s.	Sayfa
S.	Sayı
ÜİÇD	Üsküplü İshak Çelebi Divanı
Vd	Ve Diğerleri
DİA	Diyanet İşleri Ansiklopedisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu

1. GİRİŞ

Mecmualar, Klâsik Türk edebiyatı alanındaki araştırmalar ve çalışmalar için divanlar ve tezkirelerden sonra önemli kaynaklardır. Bu sebeple mecmualar, üzerinde çalışmaya değer ve metin teşkili çalışmalarında göz önünde bulundurulması gereken eserlerdir. Bu çalışma ve araştırmaların artması, alan için önem arz etmektedir. Zira bu araştırmalar neticesinde divanları henüz ele geçmeyen, tezkirelerde adı bulunmayan veya tezkirelerde adı geçtiği halde şiirlerine henüz rastlanmayan şairler ve şiirleri gün yüzüne çıkarılmış olacaktır.

1.1. KLÂSiK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALARIN YERİ ÖNEMİ

Mecmua, Arapça bir kelime olup cemʿ kökünden gelir. Mecmûʿ kelimesinin müennesi olan mecmua, "toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap" demektir. Klâsik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri anlamlarında kullanılmıştır.[1]

İçeriklerine göre mecmuaları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- Nazire mecmuaları
- Meraklılarca toplanmış birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları
- Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
- Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
- Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.[2]

Bunlardan başka mecmuaları, tertip edenine göre:

- Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar
- Anonim mecmualar, olarak iki kısımda incelemek de mümkündür.

Kütüphanelerimizde yer alan bütün mecmualar henüz tamamen taranmış ve incelenmiş değildir. Bu sebeple mecmualar hakkında belirtilen bu tasnif, üzerinde yapılacak çalışmalar sonucu daha da genişletilebilir.

---

[1] Yaşar Aydemir, "Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları,* Vol.39, No. 2/3 (Summer 2007), s.147-154.
[2] Agâh Sırrı Levent, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, 3. Baskı, Ankara 1988, s.166-167.

Mecmualar, şüphesiz ki Klâsik Türk Edebiyatı çalışmalarında çok önemli bir yere sahiptir. Mecmuaların Türk Dili ve Edebiyatı çalışmalarına faydaları hakkında ise özetle şunlar sıralanabilir:

a) Bulundukları dönemin edebî zevkini yansıtırlar. Mecmuaları derleyen kişiler genelde şiir zevki gelişmiş kişiler oldukları için dönemlerinde rağbet görmüş ve sevilmiş şairler ve şiirlerinden seçmeleri mecmualara taşımışlardır. Bir şairin mecmualara giren şiir sayısından ya da ne kadar sıklıkla mecmualarda yer aldıklarından hareketle popülaritesini ortaya koymak mümkündür. Şiirler aynı zamanda dönemin dil hususiyetleri açısından da fikir verir.
b) İsimleri tezkirelerde geçmekle beraber birçok şairin divanı ortada yoktur veya mürettep bir divan vücuda getirmemişlerdir. Bazı şairlerin ise mecmualarda bulunup divanında yer almayan şiirleri vardır. Metin teşkilinde çalışmanın eksik kalmaması adına mecmualara mutlaka başvurulmalıdır.
c) Şairlerin kimlerden etkilendiği ya da kimleri etkilediği gibi durumların tespiti için de nazirelerden faydalanılabilir. Şairin edebî kişiliğini tespit adına nazire mecmuaları önemli kaynaklardır.
d) Edebiyat tarihine geçmemiş belgeler, türler, şairler tespit edilebilir.[3]
e) Mecmualar yalnızca şiirlerin toplandığı bir kaynak değildir. Mecmualarda tarihi olayların anlatılmasından, resmi yazışmalara; fıkra, bilmece gibi eğlencelik türlerden, anılara kadar geniş bir konu yelpazesi vardır. Bu bağlamda mecmualar tür ve içerik bakımından edebiyatın en zengin ve renkli kaynaklarıdır diyebiliriz.

Özetle mecmualar, edebiyat araştırmacıları için divanlar kadar değerli ve önemlidir. Divanların büyük çoğunluğunun yayımlandığı veya incelendiği göz önünde bulundurulur, yazma eser bulunan kütüphanelerdeki mecmuaların sayıca çokluğu ve pek çoğunun incelenmediği dikkate alınırsa Klâsik Türk Edebiyatı sahası çalışanları için mecmuaların kıymeti daha net anlaşılacaktır.

[3] Arzu Erpik, *Mecmua-i Eş'ar*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 5.

1.2. NURUOSMANİYE KTP 4968 NUMARALI MECMUANIN TAVSİFİ:

Nurosmaniye Kütüphanesi'nde bulunan yazma, 4968 numarada kayıtlıdır. Müstensihi ve istinsah tarihi ile ilgili bilgi tespit edilememiştir.

Nesih yazı ile iki sütun şeklinde yazılan mecmua, toplam 188 varaktır. Her sütunda 19 satır bulunmaktadır. Aharlı kâğıt üzerine istinsah edilen mecmuanın ilk 9 varağı tezhiplidir. Dış cilt kapağı vişne çürüğü meşin, yaldızlı salbekli, şemseli köşebendli, zencerekli, şirazeli ve mıklepsizdir. Mecmuanın başında bir gurre-nâme vardır. İç kapak da şemseli, köşebendli, cetvelli, zencerekli siyah meşindir. Mecmua 24.70x15.70 cm ebadındadır. Mecmuanın sondan 13 sayfası boştur.

Mecmuanın iç kapağında Sultan III. Osman'a (1699/1757) ait mühür bulunmaktadır. Katalog bilgilerinde "III. Sultan Osman vakfıdır" ibaresi vardır. Mührün içinde *"Elhamdulillâhillezî hedânâ li hâzâ ve mâ kunnâ li nehtediye levlâ en hedânallâh"* [4] âyeti yer almaktadır. Kütüphane numaralandırma sisteminin daha sonradan değiştirilmesiyle mecmuanın eski kayıt numarası olan 4974 rakamının üstü çizilmiş yerine 4968 numarası yazılmıştır. Kapak sayfasında vakıf künyesi olarak bilgiler yer almaktadır. Ancak çok okunaklı değildir.

Mecmuaya dair ilk bilgiler Agâh Sırrı Levent'in *Türk Edebiyatı Tarihi'*nde yer almaktadır. Belli başlı mecmuaları tanıtan Levent, çalıştığımız mecmua hakkında şu bilgileri vermektedir: "Bu mecmuada şunlar yer almaktadır: Nevâi, Hadis-i Erbain; 'Küre-i Zemin' haritası; Necâtî'nin gazelleri; Bâkî, Zâtî, Necâtî, Ahmet Paşa ve başkalarının manzumeleri; Mesîhî'nin Şehrengiz'i; İshak Çelebi'nin Üsküp ve Bursa Şehrengiz'leri; Şemsi Paşa'nın gazelleri ve nazireleri; Ulvî'nin Sultan Selim için 'Çâr ender Çâr'ı; Deli Birader'in mensur mektubu; manzum mektuplar, cevapları, gazeller, kasideler, lugazlar vb"[5]

Mecmuayı bu bilgilerden de yararlanarak kendi içinde üç bölüme ayırmak mümkündür:

---

[4] "Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik." *Kuran-ı Kerim*, Araf 7/43. Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Haz. Hayrettin Karaman, vd. Ankara 1999, s.154.

[5] Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk tarih Kurumu basımevi, Ankara 1988, C.1, s.171.

1.2.1. Manzum Kırk Hadis:

Mecmuanın 1^{b}-10^{a} varakları arasında Ali Şîr Nevaî'ye ait *Kırk Hadis Tercümesi* yer almaktadır. Metin, Fakir Kasım Ali tarafından istinsah edilmiştir. Aharlı kâğıt üzerine yazılan metnin zahriye sayfasının tamamı kırmızı kâğıt üzerine tezhiple süslenmiş ayrıca yazının bulunduğu bölüm lacivert cetvelle tezhiplenmiştir. Diğer varaklarda hadis metinleri celî ta'lik hatla, manzum tercüme metinleri ise ta'lik hatla çelipa (eğik) yazılmıştır.

1.2.2. Haritalar ve Şekiller:

Mecmuanın 10^{b}-15^{b} varakları arasında "Sûret-i Kürre-i Zemîn" başlığıyla iki adet harita ve kısmen harita ile ilgili coğrafi bilgileri içeren nesir bölümü yer almaktadır. Varağın tamamını kaplayan bu haritaların ilki renklidir; haritada eski dünya kıtaları denilen Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları yer almaktadır. İkinci harita ise renksizdir; bu haritada yenidünya kıtaları denilen Amerika ve Antartika kıtalarıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Haritalar üzerindeki yazılarda ve "Sûret-i Küre-i Zemîn" bölümünde harekesiz nesih hattı kullanılmıştır. Haritalardan ve haritayla ilgili bilgilerden sonra 15^{b}'de tezhipli iki küre vardır. Bu kürelerin ortasında "Daire-i Necm-i Şekûr" başlığı yer almaktadır.

1.2.3. Şiirler:

Mecmuanın üçüncü kısmı şiirlerden oluşmaktadır. İki sütun şeklinde oluşturulan mecmuada sütunlar cetvelle çizilmiş ve çerçeve içine alınmıştır. Müstensih beyitlerin mısralarını yan yana yazmış fakat bazı varaklarda beyitlerden bir tanesini alt alta yazmak sureti ile varağın tekdüzeliğini kırmıştır. Mecmuada başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mahlaslar ayrıca gösterilmemiş şiirin kime ait olduğu başlıklarda verilmiştir. Gazellerde genellikle mahlas beyitleri yanyana değil, alt alta yazılmış, böylece diğer gazelin başladığına dikkat çekilmiştir. Bazı şiirlerin kırmızı mürekkeple başlıkları yazılmış bazılarının ise başlık yeri gösterilmiş fakat başlık yazılmamıştır. Mecmuada Necâtî (ö.1509), Bâkî (ö.1616), Zâtî (ö.1547), Ahmet Paşa (ö.1497), Cinânî (ö.1595), Hayâlî Bey(ö.1523), Hayretî (ö.1614), Ahî (ö.1517), Emrî (ö.1702), Aşkî (ö.1576) gibi 15, 16, 17 ve 18. yüzyılda yaşamış şairlere ait şiirler bulunmaktır.

Mecmua üzerindeki çalışmalar devam etmektedir. Mecmuanın 1^b-64^b varakları arası çalışmamızın esasını teşkil etmektedir. 65^a-186^b varakları arası iki ayrı yüksek lisans tezi olarak çalışılmaktadır.[6]

Mecmua mürettep bir divan şeklinde düzenlenmemiştir; nazım şekillerinin mecmua içinde sıralanışında herhangi bir tertip gözetilmemiştir. Bazı şiirlerin başlıksız olduğunu yukarıda belirtmiştik. Aşağıda bazı şiirlerin başlangıç varak numaraları ve başlıkları belirtilmiş; mecmuada başlıksız yer alan şiirlere tarafımızdan konulan başlıklar köşeli parantez içinde varak başlangıç numaralarıyla gösterilmiştir. Şairlerin şiir sayıları tespit edilerek başlığın yanına parantez içine yazılmıştır. Bu çalışmada gözden kaçan eksik ve hatalar yukarıda zikrettiğimiz çalışmalar ile netlik kazanacaktır.

1. 16^b : Gazeliyât-ı Necâtî (Necâtî Bey'e ait 100 gazel)
2. 36^b : Kaside-i Bâkî (Bâkî'ye ait 3 kaside)
3. 39^b : Kaside-i Zâtî
4. 40^b : Kaside-i Necâtî
5. 42^a : Kaside-i Ahmed Paşa
6. 43^b : Kaside-i Necâtî (Necâtî Bey'e ait 3 kaside)
7. 47^a : Tevhîd-i Bârî vü Na'at-ı Resûl-i Kâinat (Zâtî)
8. 49^a : Kaside-i Bâkî
9. 50^b : Kaside-i İshâk (Üsküplü İshâk Çelebi)
10. 51^b : Müseddes-i Lebîbî-i Müderris
11. 52^a : Şehrengiz-i Mesihî
12. 57^b : Gazel-i Şemsî Paşa
13. 57^b : Nazire-i Deli Hüsrev
14. 57^b : [Gazel-i] Nev'î
15. 58^a : Çâr-ender-çâr-ı 'Ulvî berâ-yı Sultan Selim Han 'aleyhi'r-rahmân ve'l-gufrân

[6]Asiye Atalay, *Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 Numaralı Mecmû'a (Vr. 65^a-125^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)* Danışman, Prof. Dr. Nihat Öztoprak, M.Ü. T.A.E (devam eden yüksek lisans tezi).
Zeynep Ağdaş, *Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 Numaralı Mecmû'a (Vr. 125^a-186^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)* Danışman, Prof. Dr. Nihat Öztoprak, M.Ü. T.A.E (devam eden yüksek lisans tezi).

16. 59[a] : Çâr ender çâr-ı Fazlî

17. 60[a] : Terci'-i Bend Kaside-i Bâkî berâ-yı Hazreti Sultan Murad Han İzz ü Nusret

18. 61[b] : Terci'-i Bend-i Rahmî

19. 62[b] : Müseddes-i Merhum Lebîbî Çelebi Müderris

20. 63[a] : Müseddes-i Hazreti Şehzâde Sultan Mustafa

21. 63[b] : Pend-nâme-i Merhum Zâtî-i Remmâl

22. 64[b] : Gazel-i Bâkî

23. 65[a] : Kaside-i Agāhî

24. 66[b]- : Kalender [Cinânî]

25. 68[b] : Kaside-i Cinânî

26. 69[a] : Tahmis-i Cinânî

27. 70[a] : Kaside-i Yahya

28. 71[a] : Müseddes-i Selikî

29. 71[b] : Der Makam-ı Evc-i ʿIrak [Na-tamam]

30. 72[a] : [Gazeliyât-ı Bâkî] (Bâkî'ye ait 115 gazel)

31. 92[a] : Sûret-i Mektup Birâder-i Divâne (Deli Birader)

32. 93[a] : Kaside-i Birâder Efendi

33. 93[b] : Velehu eyzân [Kaside-i Birâder Efendi]

34. 95[a] : Cevâb-nâme-i Zâtî Merhum

35. 95[b] : Kaside-i Zâtî Selâmullah

36. 97[a] : Cevâb-nâme-i Rûmî ber Mektub-ı Birader Efendi

37. 97[a] : Kaside-i Rûmî

38. 98[b] : Sûret-nâme-i Firâkî-i Kütahiyyevî

39. 100[a] : Cevâb-nâme-i Birader Katib Ca'fer Çelebi

40. 101b : [Gazel][7]

[7] Şairi tespit edilememiştir.

41. 102[a] : [Gazeliyât-ı Hayâlî](Hayâlî Bey'e ait 60 gazel)

42. 112[b] : Gazeliyât-i Zâtî (Zâtî'ye ait 36 gazel)

43. 118[a] : [Gazel-i] Nizâmî

44. 118[b] : [Gazel-i Zâtî] (Zâtî'ye ait 21 gazel)

45. 121[b] : [Gazeliyât-ı Hayretî] (Hayretî'ye ait 80 gazel)

46. 135[a] : [Murabba-ı Hayretî]

47. 135[b] : [Gazel-i Hayretî]

48. 135[b] : [Gazel][8]

49. 136[a] : [Gazeliyât-ı Yahyâ] (Yahyâ'ya ait 3 gazel)

50. 137[a] : [Gazeliyât-ı Mesîhî] (Mesîhî'ye ait 5 gazel)

51. 137[b] : [Gazeliyât-ı Şem'î] (Şem'î'ye ait 7 gazel)

52. 138[b] : [Gazel-i Râyî]

53. 139[a] : [Gazel-i Revânî]

54. 139[a] : [Gazel-i Mesîhî]

55. 139[b] : [Gazeliyât-ı Sâfî] (Sâfî'ye ait 5 gazel)

56. 140[a] : [Gazel-i Sâkî]

57. 141[a] : [Gazeliyât-ı Ca'fer] (Ca'fer'e ait 5 gazel)

58. 142[a] : [Gazeliyât-ı İshak] (İshak'a ait 23 gazel)

59. 146[a] : Gazeliyât-ı Iydî (Iydî'ye ait 3 gazel)

60. 146[b] : [Gazeliyât-i Âhî] (Âhî'ye ait 4 gazel)

61. 147[a] : [Gazel-i Figânî]

62. 147[a] : [Gazeliyât-ı Emrî] (Emrî'ye ait 2 gazel)

63. 147[a] : [Nazım][9]

64. 147[b] : [Gazel-i Emrî]

65. 147[b] : [Nazım][10]

---

[8] Şairi tespit edilememiştir.
[9] Nazım şekliyle yazılmış iki şiirin şairleri tespit edilememiştir.
[10] Şairi tespit edilememiştir.

66. 148[a] : [Mukataat]

67. 150[a] : [Gazeliyât-ı İshak] (İshak'a ait 3 gazel)

68. 150[a] : [Kaside-i Hayâlî] (Hayâlî'ye ait 7 kaside)[11]

69. 155[a] : [Kaside-i Necâtî]

70. 156[a] : [Kaside-i Hayâlî]

71. 157[a] : [Muhammes-i Hayâlî]

72. 157a : [Gazel-i Emrî]

73. 157[b] : Der Makâm-ı Pençgâh-ı Usûleş Revân

74. 157[b] : Der Makâm-ı Nevâ Usûleş Semâî

75. 157[b] : Der Makâm-ı Bûselik Usûleş

76. 157[b] : Der Makâm-ı Bûselik

77. 158[a] : Muammeyât ve Lugazlar

78. 160[a] : Şehrengiz-i Mahbuban Vilayet-i Üsküp (İshak Çelebi)

79. 163[b] : Şehrengiz-i İshak Çelebi

80. 170[b] : Merhum Kemâl Paşazâde[12]

81. 170[b] : Gazel-i Ahmedî

82. 170[b] : Gazel-i Mihrî

83. 171[a] : Kaside-i Aşk (Usûlî'ye ait)

84. 171[b] : Kaside-i Levâmî el Bedâyi-i Tâlian 'İzz-i Metâliü's-Sanâyi' Der Medh-i Sultan Süleyman[13]

85. 173[b] : [Gazel-i Feyzî]

86. 174[a] : Kaside-i Nevâyî

87. 174[a] : Gazel-i Hayretî

88. 175[b] : El-Medhü'ş-Şiir Eş-Şeyhî Hamdullah Fi Medh-i Hateme'n-Nebî ve'r-Resûl-ü Rabbü'l-âlemîn

---

[11] Müstensih ilk iki kasideyi isimlendirmemiş, daha sonraki kasidelerden birini Kaside-i Tîg diğer ikisini Kaside-i Hayâlî diye isimlendirmiştir. "Serv" redifli kasideden "gül"redifli kasideye geçerken de isimlendirme yapılmamıştır.

[12] Müstensih sayfa ortasına gelecek şekilde celî nesih hatla bu başlığı koymuştur. Ancak başlığın evvelindeki ve sonundaki şiirlerle alakası tespit edilememiştir.

[13] Bu bölümde başta cinas sanatı çeşitleri olmak üzere bazı edebî sanatlar birer beyit örneğiyle gösterilmiştir. Müstensih okuyucuya kolaylık sağlamak için beyitteki sanatlı kelimelerin altına birer işaret koymuştur.

89. 175[b] : Nasihat-i Perrân

90. 176[b] : Kaside-i Şifâyî

91. 177[a] : Kaside-i Armud Âbdî Çelebi

92. 178[a] : [Gazel-i] Usûlî

93. 178[a] : Kaside-i Der Tevhid-i Bârî Teâlâ (Bâkî)

94. 179[a] : Kaside-i Hilâl Mesîhî

95. 180[a] : Na't-ı Hazreti Resûl Aleyhi's-Selâm[14]

96. 182[a] : [Gazeliyât-ı] Rahîkî (Rahîkî'ye ait 5 gazel)

97. 183[b] : Der Sıfât-ı Satranç (Kerîmî)

98. 184[a] : Müfredler

99. 186[a] : Baharistan

[14] Sekiz bendden ibaret terkib-i bend nazım şekliyle yazılmıştır, şairi tespit edilememiştir.

2. MECMUANIN 1[a] - 64[b] VARAKLARI HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Çalışmamızın bu bölümünde mecmuanın incelemeye esas oluşturan kısmı şekil ve muhteva bakımından ele alınmış, mecmuada yer alan ürünler tanıtılmıştır.

2.1. GURRE-NÂME:

Mecmuanın kapaktan sonraki sayfasında bir gurre-nâme mevcuttur.[15] Gurre-nâmeler vakit hesapları için kullanılan astronomik şekillerdir. Mecmuadaki gurre-nâme Edirneli Abdü'l-Fakir Ali bin Şeyh Süleyman tarafından yazılmıştır. Gurre-nâmeler hakkında maalesef kaynaklarda yeterli bilgi bulunamamıştır ancak internette dikkatimizi çeken başka bir gurre-nâme ile ilgili bu açıklamayı gurre-nâmeler hakkında önemli bir bilgi olduğu için buraya alıyoruz:

"*Bu gurre-nâmenün faidesi oldur ki, gurre bilmek murâd olundukda be her mâhun altında olan sekiz harfinden evvel yazılmış evvelki harfini bin iki yüz elli iki add olunub kangı senede isek ol senenün tarihine varınca mesabe kangı harfde karar kılar ise ve ol harfi kangı günün tahtında bulursak gurre o gündür.*" [16]

Metinden anlaşılacağı üzere gurre bulmak ayların ilk gününün hangi zamana denk geleceğini saptamaktır. Bu amaçla oluşturulan gurre-nâmede muharremden başlayarak on iki ayın tamamı dairenin iç kısmına yazılmış her ay, nücûmiyye ve şer'iyye başlığı ile ikiye ayrılmıştır. Ayrılan bu başlıkların alt kısmına sekiz satırlı birer sütun çizilmiş her satıra bir harf yazılmıştır:

"Bu ʿAbdu'l-faḳīr ʿAli bin Şeyḫ Süleymān şehr-i Edirnevī'nüñ nücûmiyye, şerʿiyye ve gurrelerini beyān içün bu yere dāire ..... idüp ve dāirenin etrafında ayların ismini yazup her birinin içinde iki satır ……. idüp sekiz ḫarf yazılmışdur. Nücūmī ibārenüñ altında yazılan ḫarf nücūmī gurrelerine işāretdür. Şerʿī ibārenüñ altında yazılan ḫarf şerʿī gurrelerine işāretdür. Ve ḫarflerin ibtidāsı hicrī ṭoḳuz yüz seksen sekiz gurredür. Ve ibtidā ḫurūf-ı nücūmiyyesi ج ve gurresi ب 'dur. ……..Sekiz yıl tamām olduḳdan gerü evvelden ...ilā ġayri nihāyedür……"

[15] Nurosmaniye Kütüphanesi Kataloğunda bu ifade ile yer almaktadır.
[16] http://www.eksiduyuru.com/duyuru/417309/osmanlica-arapca-bilenler (27.03.2014) Bu metin linkteki forumdan, şahsa ait bir el yazmasından alınmıştır.

2.2. MANZUM KIRK HADİS:

"Ümmetimin içinde dinine dair kırk hadis ezberleyeni Allahu Teâlâ kıyamet gününde fâkihler ve âlimler zümresi arasında diriltir." Kırk Hadislerin bu Hadis-i Şerif'teki müjdeden hareketle yazılmaya başlandığı kanaati yaygındır. Arap dilinde yazılan erbainler, Fars dilindeki çihl ve Türk dilindeki kırk hadisler için de kaynak olmuştur. İran'ın büyük şair ve düşünürü Molla Câmî 886/1481'de Farsça mensur bir mukkadimeyle ezberi kolay hadislerden kırk tanesini seçerek her birini yine Farsça bir kıt'a ile tercüme eder. "Erba'în-i Câmî", "Tercüme-i Erba'în Hadîs" veya "Çihil Hadis" olarak anılan bu eserini Türkçeye ilk olarak müellifin dostu ve çağdaşı olan büyük Türk şairi Ali Şîr Nevâî (1441-1501), Câmî'nin sağlığında onun icazetiyle kaleme almıştır. Nevâî'nin yürmi üç beyitlik manzum bir mukaddime ile kaleme aldığı bu eser mecmuanın 1^{b}-10^{a} varakları arasında yer almaktadır. Metin, Kasım Ali tarafından istinsah edilmiştir. Hadis metinleri celî ta'lik hatla, manzum tercüme metinler ise ta'lik hatla çelipa yazılmıştır. İncelememizde hadislerin Türkçe tercümeleri dipnotta verilmiştir, okumakta zorluk çekilen bölümlerde Necip Asım'ın yayımlamış olduğu metinden yararlanılmıştır. [17] Metni oluşturmada ayrıca Abdülkadir Karahan'ın çalışmasından istifade edilmiştir. [18]

2.3. HARİTALAR VE ŞEKİLLER:

Mecmuanın 10^{b}-15^{b} varakları arasında "Sûret-i Kürre-i Zemîn" başlığıyla iki adet dünya haritası yer almaktadır. Birinci haritada eski dünya kıtaları denilen Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları; ikinci haritada ise yeni dünya kıtaları denilen Amerika ve Antartika kıtalarıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Haritalarda yer isimleri dönemin telaffuzu ile yazılmış ve o yerlerle ilgili kısmen tarihî, sosyolojik ve kültürel bilgiler verilmiştir. 12^{b}-13^{a}'da nesir bölümünde ise Dünya'nın Hatt-ı İstiva ile iki kısma ayrıldığı, birinci kısma yedi iklimin yazılıp fevk-i küre-i arz denildiği, diğer yarısına ise arz-ı cedid ismi verildiği belirtilmektedir. Frenk taifesinin arz-ı cedidi bulduğundan, burada puta, sığıra, ağaca tapan kabilelerin yaşadığından, gözlerin görmediği vahşi kuşların varlığından, bir mağara içinde bulunan ayazmanın içmek ve yıkanmak suretiyle bütün hastalıklara derman olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca metinde Hatt-ı

[17] Necib Asım, "Hadis-i Erbain Tercümeleri" *Milli Tetebbûalar Mecmuası,* C.II, İstanbul 1331.
[18] Abdülkadir Karahan, *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991 sf. 156-160. Karahan bu bölümde Nurosmaniye Kütüphanesi 4968 numaralı mecmua dışında, Bibliotheque Nationale Fonds Arab 6067 ve Süleymaniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa'da Arab 358 (varak 175b-180b)'deki yazma nüshalardan bahseder. Karahan Nevâî'nin bu eserinin Câmî'nin Kırk Hadis'inin tam bir tercümesi olmadığını göstermek amacıyla Nevâî'deki 7, 27 ve 34. hadislerle Câmî'deki 25,19 ve 32. hadisleri karşılaştırmıştır.

İstiva'nın devrinin 360'a bölündüğü; Edirne'nin 42. , İstanbul'un 41. derecede yer aldığı ve ikisi arasındaki yolun 4 günlük olduğu gibi bilgiler yer almaktadır. 14[b]'de dağların yaratılışı ile ilgili bilgiler vardır.

15[b]'de tezhipli iki küre vardır. Bu kürelerden ilki 30 güne mukabil 30 dereceye bölünmüş, her dereceye ise aşağıdaki ifadeler yazılmıştır:

1. Âfitâbla doğar
2. Maşrıkla Cenub arasında
3. Rast-ı Cenubda
4. Mağrible Cenub arasında
5. Rast-ı Mağribde
6. Mağrible Şimal arasında
7. Rast-ı Şimalde
8. Şimalde Maşrık kararında
9. Rast yer altında
10. Gök ortasında
11. Rast-ı Maşrıkda
12. Maşrıkla Cenub arasında
13. Rast-ı Cenubda
14. Mağrible Cenub arasında
15. Rast-ı Mağribden
16. Mağrible Şimal arasında
17. Rast-ı Şimalde
18. Şimalle Maşrık arasında
19. Rast yer altından
20. Gök ortasında
21. Rast-ı Maşrıkdan
22. Maşrıkla Cenubdan
23. Rast-ı Cenubdan
24. Cenubla mağrib arasında
25. Rast Mağribden
26. Mağrible Şimal arasında
27. Rast-ı şimalden
28. Şimalle Maşrık arasında

29. Yer altından doğar

30. Rast gök ortasından

"Daire-i Necm-i Şekûr" başlıklı diğer küre ise sekize bölünmüştür. Aşağıda bölüm isimleri ve bölümlerde yazılan ifadeler yer almaktadır:

Maşrık 1, 11, 21: Şekûr yıldızı keşişle doğar. Ayın yedisinde ve on dördünde ve yirmi ikisinde gayb erenleri maşrıkda olurlar.

Keşişleme 2, 12, 22: Şekûr yıldızı cenubda olur. Her ayın birinde ve dokuzunda ve on altısında ve yirmi dördünde rical-i gayb keşişleme tarafında olurlar.

Cenub 3, 13, 23: Şekûr yıldızı lodos olur. Ayın sekizinde ve on birinde ve on sekizinde ve yirmi altısında gayb erenleri cenubda olur.

Lodos 4,14, 24: Şekûr yıldızı mağribde olur. Ayın ikisinde ve onunda ve on yedisinde ve yirmi beşinde rical-i gayb erenleri lodos tarafında olur.

Mağrib 5, 15, 25: Şekûr yıldızı karayel olur. On dördünde ve on ikisinde ve on dokuzunda ve yirmi yedisinde gayb erenleri mağribde olur.

Karayel 6, 16, 26: Şekûr yıldızı şimalde olur. Ayın birinde ve on üçünde ve yirmisinde gayb erenleri karayel tarafında olur.

Şimal 7, 17, 27: Şekûr yıldızı poyrazda doğar. Ayın üçünde ve on beşinde ve yirmi üçünde ve otuzunda gayb erenleri şimalde olur.

Poyraz 8, 18, 28: Şekûr yıldızı maşrıkda doğar. Ayın altısında ve yirmi birinde rical-i gayb erenleri poyraz tarafında olurlar.

2.4. ŞİİRLER:

Bu bölümde mecmuanın 16^{b}-64^{b} varakları arasında da yer alan şairler ve şiirler hakkında bilgiler verilecek, şiirlerin şekil ve muhteva özellikleri belirtilecektir. Mecmuanın incelememize konu olan kısmında yer alan şiirlere tarafımızca numara verilmiştir. Mecmuada 39^{a}'da sayfanın sonuna Farsça iki beyit ve 41^{b}'de sayfanın sonuna 3 beyit yazılmıştır. Bu şiirlere, başı ve sonun olmaması, şairlerinin tespit edilememesi sebebiyle numara verilmemiştir. Mecmuanın tertibinde önemli bir yer teşkil etmeyen bu şiirlerin mürettib tarafından sayfanın boş kalan kısmını doldurmak

amacıyla yazılmış olabileceği tahmin edilmiş ve bu yüzden bu şiirler incelemeye dâhil edilmemiştir. Çalışmamız diğer şiirler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

2.4.1. MECMUADA YER ALAN ŞİİRLER ve ŞAİRLER:

Mecmuanın incelememize temel teşkil eden bölümünde toplam 125 şiir yer almaktadır. Bu şiirler 12 farklı şaire aittir. Bu bölümde şair ve şiir tablosu ardından şairler dizini verilmiştir.

Tablo 1: Mecmua'nın [1^{b}-64^{a}] Varakları Arasında Yer Alan Şair ve Şiirlerle İlgili Bilgiler:

ŞİİR NO	ŞAİRİ	NAZIM ŞEKLİ	NAZIM TÜRÜ	BEYİT	BENT	VEZNİ	BAHRİ
1	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
2	Necâtî	Gazel		8		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
3	Necâtî	Gazel		8		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
4	Necâtî	Gazel		9		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
5	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
6	Necâtî	Gazel		8		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
7	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
8	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
9	Necâtî	Gazel		8		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
10	Necâtî	Gazel		8		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
11	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
12	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
13	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
14	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
15	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Hafif
16	Necâtî	Gazel		6		mefʿūlü mefāʿīlü feʿūlün	Muzāriʿ
17	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
18	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
19	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
20	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
21	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
22	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel

23	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
24	Necâtî	Gazel		6		feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Hafif
25	Necâtî	Gazel		6		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
26	Necâtî	Gazel		8		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
27	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
28	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
29	Necâtî	Gazel		6		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
30	Necâtî	Gazel		9		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
31	Necâtî	Gazel		8		mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün	Muzāriʿ
32	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
33	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
34	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
35	Necâtî	Gazel		6		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
36	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
37	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
38	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
39	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
40	Necâtî	Gazel		6		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
41	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
42	Necâtî	Gazel		6		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
43	Necâtî	Gazel		8		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
44	Necâtî	Gazel		6		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
45	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
46	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
47	Necâtî	Gazel		9		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
48	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
49	Necâtî	Gazel		5		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
50	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
51	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün	Hezec
52	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün	Hezec
53	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
54	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
55	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
56	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
57	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ

58	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
59	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
60	Necâtî	Gazel		5		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
61	Necâtî	Gazel		5		fe'ilātün mefāʿilün feʿilün	Hafîf
62	Necâtî	Gazel		6		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
63	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
64	Necâtî	Gazel		6		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
65	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
66	Necâtî	Gazel		5		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
67	Necâtî	Gazel		5		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
68	Necâtî	Gazel		6		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
69	Necâtî	Gazel		5		feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Hafif
70	Necâtî	Gazel		8		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
71	Necâtî	Gazel		5		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
72	Necâtî	Gazel		6		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
73	Necâtî	Gazel		7		mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
74	Necâtî	Gazel		7		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
75	Necâtî	Gazel		5		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
76	Necâtî	Gazel		5		mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
77	Necâtî	Gazel		7		fe'ilātün mefāʿilün feʿilün	Hafîf
78	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
79	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
80	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
81	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
82	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
83	Necâtî	Gazel		5		mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Müctes
84	Necâtî	Gazel		7		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
85	Necâtî	Gazel		6		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
86	Necâtî	Gazel		7		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
87	Necâtî	Gazel		5		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
88	Necâtî	Gazel		7		mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Müctes
89	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
90	Necâtî	Gazel		9		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
91	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
92	Necâtî	Gazel		6		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel

93	Necâtî	Gazel		7		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
94	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
95	Necâtî	Gazel		8		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
96	Necâtî	Gazel		5		mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün	Hezec
97	Necâtî	Gazel		9		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
98	Necâtî	Gazel		5		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
99	Necâtî	Gazel		7		mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün	Hezec
100	Necâtî	Gazel		7		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
101	Bâkî	Kaside	Cülûsiye	39		mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
102	Bâkî	Kaside	Methiye	40		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
103	Bâkî	Kaside	Methiye	19		mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
104	Zâtî	Kaside	Methiye	37		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
105	Necâtî	Kaside	Methiye	44		fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
106	Ahmet Paşa	Kaside	Methiye	55		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
107	Necâtî	Kaside	Methiye	40		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
108	Necâtî	Kaside	Methiye	51		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
109	Necâtî	Kaside	Iydiye	44		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
110	Zâtî	Kaside	Tevhid, Naat	56		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
111	Bâkî	Kaside	Methiye	55		feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün	Remel
112	Îshâk	Kaside	Methiye	38		mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	Muzāriʿ
113	Lebîbî	Müseddes			5	mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
114	Mesihî	Mesnevi	Şehrengiz			mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün	Hezec
115	Şemsî Paşa	Gazel		5		mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün	Hezec
116	Deli Hüsrev	Gazel	Nazire	5		mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün	Hezec
117	Nevʾî	Gazel		5		mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün	Hezec
118	ʿUlvî	Kaside	Çar-ender-çar	43		mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
119	Fazlî	Kaside	Çar-ender-çar	41		mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
120	Bâkî	Terciʿ Bent	Cülûsiye	40	5	fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	Remel
121	Raḥmî	Terci'-Bent		35	5	mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün	Hezec
122	Lebîbî	Müseddes			5	mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
123	Şehzade Sultan Mustafa	Müseddes		49	7	mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	Hezec
124	Zâtî	Terci'-Bent	Pend-nâme	30	5	feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Hafif
125	Bâkî	Gazel		5		feʿilātün mefāʿilün feʿilün	Hafif

Tablo 2: Şairler Dizini:

ŞAİR İSMİ	ŞİİR SAYISI	ŞİİR NUMARASI
Ahmet Paşa	1	106
Bâkî	6	10 1–102–103–111– 120 –125
Deli Hüsrev	1	116
Fazlî	1	119
İshak Çelebi	1	112
Lebîbî	2	113 –122
Mesîhî	1	114
Necâtî	104	1–2–3–4–5–6–7–8–9–10–11–12–13–14–15–16–17–18–19–20–21–22–23–24–25–26–27–28 –29–30–31–32–33–34–35–36 –37–38–39–40–41–42–43–44–45–46–47–48–49–50–51–52–53–54–55–56–57–58–59–60–61–62–63–64–65–66–67–68–69–70–71–72–73–74–75–76–77–78–79–80–81–82–83–84–85–86–87–88–89–90–91–92–93–94–95–96–97–98–99–100–105–107–108–109
Nev'î	1	117
Rahmî	1	121
Şemsî Paşa	1	115
ʿUlvî	1	118
Şehzâde Sultan Mustafa	1	123
Zâtî	3	104–110–124

2.4.2. . MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER, BU ŞAİRLERE AİT NAZIM ŞEKİL VE TÜRLERİ

Nazım Şekilleri: Mecmuanın 16^b-64^b varakları arasında gazel, kaside, terci'-bent, müseddes ve mesnevi nazım şekilleri olmak üzere 5 farklı nazım şekli yer almaktadır.

Tablo 3: Nazım Şekilleri:

NAZIM ŞEKLİ	ŞİİR SAYISI	ŞAİRİ
Gazel	104	Necâtî (100 gazel) Şemsî Paşa (1 gazel) Deli Hüsrev (1 gazel) Nev'î (1 gazel) Bâkî (1 gazel)
Kaside	14	Necâtî (4 kaside) Bâkî (4 kaside) Ahmet Paşa (1 kaside) Zâtî (2 kaside) İshak Çelebi (1 kaside) 'Ulvî (1 kaside) Fazlî (1 kaside)
Terci'-Bend	3	Bâkî (1 terci'-bend) Rahmî (1 terci'-bend) Zâtî (1 terci'-bend)
Müseddes	3	Bursalı Rahmî(2) Şehzâde Sultan Mustafa (1)
Mesnevi	1	Mesihî (1 mesnevi)

Bölümümüzde 104 gazel yer almaktadır. Mahallileşme akımının etkisiyle şiirlerini yazan Necâtî Bey (ölm. 1508-09) gazelde yüzyılın en büyük şairi sayılmıştır. Divanında 650 gazeli vardır.[19] Mecmuanın bu bölümünde Necâtî Bey'e ait 100, Şemsî Paşa, Deli Hüsrev, Nev'î ve Bâkî'ye ait birer gazel yer almaktadır.

[19] Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2001, s.21.

Bölümümüzde gazelden sonra en çok yer alan ikinci nazım şekli kasidedir. Necâtî, Bâkî, Ahmet Paşa, Zâtî, İshak Çelebi, 'Ulvî ve Fazlî'ye ait toplam 14 adet kaside bulunmaktadır. Klâsik Türk edebiyatının başlangıcından sonuna kadar kaside, gazel ile birlikte en çok tercih edilen tür olmuştur. Gazel şairin iç dünyasına hitap ettiği için; kaside ise şairlerin geçim kaynağı olması nedeniyle çok tercih edilegelmiştir. Hemen hemen her şair kaside nazmetmiş, kasidelerle ilgili mecmualar oluşturulmuştur.

Terci'-bend ve müseddes bölümümüzün üçüncü önemli nazım şekilleridir. Sayı itibariyle ikisi eşittir. Bölümümüzde her iki nazım şeklinden üçer adet şiir yer almaktadır. Fakat müseddeslerden bir tanesi bölümümüzde iki defa yazılmış olduğu için terci'-bend nazım şeklini müseddesten önce belirtmek gerekir.

Terci'-bend biçim ve kafiye yönünden terkib-i bende benzer; yalnız terci'-bendde bentleri birbirine bağlayan vasıta beyitleri her bendin sonunda yinelenir. Terci'-bendlerde genellikle Tanrı'nın gücü, evrenin sonsuzluğu, doğanın ve yaşamın karşıtlıkları gibi konular işlenir.[20] Bölümümüzde yer alan 3 adet terci'-bend Bâkî, Zâtî ve Rahmî'ye aittir.

Müseddes, murabba' ve muhammesten sonra edebiyatımızda en çok kullanılan musammatlardandır. Pek çok şairin divanında en azından bir müseddes bulunur.[21] Bölümümüzde Lebîbî'ye ait görünen müseddes nazım şekliyle yazılmış şiir, esasen Bursalı Rahmî Divanı'nda yer almaktadır. İki farklı yerde yazılan bu müseddes (51^{b}/ 62$^{b)}$ "Müseddes-i Merhûm Lebîbî Çelebi el-müderris" başlığı ile yer alır. 3. Müseddes ise "Müseddes-i Hazret-i Şehzâde Sultan Mustafa" başlığı ile yer almaktadır.

Bölümümüzün mesnevi nazım şekli ile yazılmış tek şiiri Mesîhî'ye aittir. Mesnevi, sözlük anlamı ikişer ikişer anlamında iki mısralık nazım birimidir. Edebiyatta her beyti kendi arasında kafiyeli, iki beyitten binlerce beyte kadar uzanan nazım şeklinin adıdır. Mesnevi beyitlerinin kafiyeleri bağımsız olduğundan uzun hikâyelerin yazılmasına elverişli bir nazım şeklidir. Destanlar, uzun aşk hikâyeleri, şehrengizler, didaktik, dinî ve ahlakî konular ve ansiklopedik bilgiler veren eserler mesnevi nazım şekli ile yazılmışlardır.[22]

[20] Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK, Ankara 2004, s.250.
[21] H. İpekten, *age*, s.104.
[22] Mustafa İsen,vd, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara 2006, s.224.

Nazım Türleri: Mecmuanın bu bölümünde na't, methiye, ıydiye, tevhid, şehrengiz, nazire, çar-ender-çar, cülûsiye, pend-nâme gibi nazım türlerinden örnekler vardır.

Edebiyat terimi olarak tevhid, Allah'ın zat, sıfat ve fiillerinden söz ederek onun birliğini ve yüceliğini anlatan, onun birliğinden ve yüceliğinden söz eden manzum ve mensur edebî türün adıdır. Tevhidlerde Allah'ın büyüklüğü, isimleri, sıfatları, kuvvet ve kudretinin sonsuzluğu zatının tasvir ve hayal edilebilen şeylerden soyutlanması, hiçbir şeyin ona eş ve benzer olmaması gibi özellikler sanatlı bir üslupla anlatılır. Tevhid; gazel, kaside, kıt'a vb nazım şekilleri ile yazılabilir. [23] Na't, Hz. Muhammed'i övmek için yazılan şiirlere denir. Hz. Muhammed'in türlü vasıflarıyla birlikte mucizeleri de anlatılır. Na'tlar genellikle kaside biçimiyle yazılır.[24] "Tevḥīd-i Bārī vü Naʿt-ı Resūl-i Kāināt" başlığı ile mecmuada yer alan ve Zâtî'ye ait olan kaside hem tevhid hem de na't nazım türüne örnektir.

Methiye, bir kimseyi övmek için yazılan şiirlere denir. İki türlüdür: Birincisi padişah, vezir, şeyhülislam gibi yaşayan devlet büyükleri için yazılır. İkincisi dört halife ve başka din ve tarikat ululları için yazılanlardır. Methiyeler genellikle kaside nazım biçimiyle yazılır.[25] Bölümümüzde mehdiye nazım türüne ait 10 örnek vardır. Ahmet Paşa tarafından Fatih Sultan Mehmet'e (106), Necâtî Bey tarafından II. Beyazıt'a (107) ve Şehzade Mahmut'a (108 – 109), Zâtî tarafından Yavuz Sultan Selim'e (104), Bâkî tarafından Kanunî Sultan Süleyman'a (102 – 103) ve Ekrem Ali Paşa'ya (111) yazılan methiyeler yanında yine Necâtî Bey'e ait "Gül" (105) ve İshak Çelebi'ye ait "Tîg" (112) redifli kasideler de mehdiye nazım türüne örnektir.

Kasideler teşbîb ve methiye bölümlerinde işlenen konulara ya da redif ve kafiyelerine göre isimler alırlar. Teşbîb bölümünde bahardan bahsedenlere bahâriye, kıştan bahsedenlere şitâiye, ramazandan bahsedenlere ramazâniye, padişahın tahta çıkışını kutlamak maksadıyla yazılan kasidelere cülûsiye denir.[26] Biri kaside (101) diğeri terci'-bend (120) nazım şekilleri ile yazılan iki cülûsiye Bâkî'ye aittir. Kaside nazım şekli ile yazılan cülûsiye II. Selim'e, terci'-bend nazım şekliyle yazılan cülûsiye ise III. Murat'a sunulmuştur.

---

[23] Mustafa İsen, vd, *age*, s.265.
[24] Cem Dilçin, *age*, s.257.
[25] Cem Dilçin, *age*, s.263.
[26] M.A.Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi*, 3F Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul 2007, s.25.

Bölümümüzde bir örneği bulunan Iydiye nazım türü kaside nazım şekli ile yazılmıştır. Bayramlarda padişahın veya dönemin ileri geleninin bayramıı kutlamak, karşışığında caize alabilmek için yazılıp sunulan şiirlere "ıydiyye" denilmektedir.[27] Hem ıydiye hem methiye örneği olan bu şiir (109) Necâtî Bey tarafından Şehzade Mahmud'a yazılmış olup "Kaside-i Iyd der Medh-i Sultan Mahmud" başlığı ile yer almaktadır.

Nazire, edebiyat terimi olarak bir şairin manzum bir eserine, daha ziyade gazeline başka bir şair tarafından aynı konuda, aynı vezin ve kafiyede yazılan şiir demektir. Türk edebiyatında daha çok gazel ve mesnevi nazım şekilleri tanzir edilmiştir.[28] Mecmuanın bize ait bölümünde Deli Hüsrev'in Şemsî Paşa'nın bir gazeline (115) nazire yazmış olduğu görülmektedir (116).

Çar-ender-çar, bu sanat bir tür leffü neşr sanatıdır, daha doğrusu düzenleniş ve 1. dizedeki kavramlarla 2. dizedeki kavramlar arasında kurulan türlü ilişkiler açısından leff ü neşr ile hemen hemen aynıdır. Ancak nicelik açısından iki sanat arasında farklılık vardır: Çar-ender-çar sanatı şiirin her beytinde yapılır ve sözün iskeletini oluşturan bir yapı taşır. Leff ü neşrde ise böyle bir zorunluluk yoktur. Ayrıca leff ü neşrde 1. dizede toplanan (leff) kavramlar ve bunlarla eşleşip yayılanlar (neşr) da aynı sayılarda olmasına karşılık, çar-ender-çar sanatında adından da anlaşılacağı gibi (dört içinde dört) 1. ve 2. dizedeki kavramlar dörtle sınırlandırılmıştır. [29] 'Ulvî ve Fazlî'ye ait iki çar-ender-çar örneği mecmuamızda yer almaktadır.

[27] Aysun Sungurhan, *Klasik Türk Edebiyatında îdiyye*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s.13.
[28] Mustafa İsen, vd, *age*, s.263.
[29] Cem Dilçin, "Fuzulî□nin Farsça Çâr-ender-çâr Kasidesi", *Türklük Bilgisi Araştırmaları* 2003, C. 27/II, s. 41-42.

2.4.3. MECMUADA YER ALAN ŞİİRLERİN VEZİNLERİ

Mecmuadaki şiirlerde 11 farklı vezin kullanılmıştır. Aşağıda bahirleriyle birlikte vezinler, kullanıldığı sıklık ve şiir numaraları bir tablo ile gösterilmiştir.

Tablo 4. Vezinler

Bahri	*Vezin*	*Kaç Kez Kullanıldığı*	*Şiir Numaraları*
Remel	*fāʿilātün fāʿılātün fāʿilātün fāʿılün*	33	1,3,4,6,12,17,23,25, 26,27,28,32,34,37,39, 44,46,50,53,56,63,65, 78,79,89,90,92,93,95, 97,98,105,120
Muzāriʿ	*mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün*	30	5,7,10,13,14,18,30,33, 36,38,41,43,45, 48,54,55,57,58,64,70, 80,81,91,94,104,106, 107,108,110,112
Remel	*feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün*	20	8,9,11,21,22,29,35 40,42,47,59,60,62,67, 82,84,87,102,109,111
Hezec	*mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün*	13	20,49,66,68,71,72,74, 75,85,86,100,103,114
Hezec	*mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün*	8	73,76,101,113,118, 119,122,123
Hafif	*feʿilātün mefāʿilün feʿilün*	7	15,24,61,69,77,124, 125
Hezec	*mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün*	7	16,31,96,99,115,116, 117
Müctes	*mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün*	3	51, 83,88
Hezec	*mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün*	2	52,121
Remel	*fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün*	2	2,19

2.4.4. MECMUADA OLUP DİVANLARDA YER ALMAYAN ŞİİRLER

Mecmuada genel olarak daha önce yayımlanmış şiirler yer almaktadır. Ancak mecmuanın incelememize esas teşkil eden bölümünde 116, 123, 124 ve 125 numaralı şiirlerin basılı divanların ve konu ile ilgili bulunabilen ve ulaşılabilen yayımlanmış makalelerin incelenmesi sonucu daha önce yayımlanmadığı tespit edilmiştir.

Mecmuamızda "Nazire-i Deli Hüsrev" başlığıyla yer alan 116. şiirin, "Pendnâme-i Merhum Zâtî-i Remmâl" başlıklı 124. şiirin ve çalışmamızın son şiiri olan "Bâkî" ye ait 125 numaralı şiirin araştırdığımız kadarıyla yayımlanmadığı görülmüştür. "Müseddes-i Hazreti Şehzâde Sultan Mustafa" başlıklı 123. şiirin Şehzâde Sultan Mustafa'ya ait olduğu tespit edilmiş [30] ve şiirin mecmuadaki kısmı yayımlanmıştır.

[30] Bilge Kaya, *Hisâlî Hayatı- Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003, s.900.

3. MECMUA METNİ

3.1. METNİ KURMADA TAKİP EDİLEN USÛL[31]

3.1.1. Türkçe Bazı Ekler ve Kelimelerin İmlâsı:

- Birinci çokluk ve teklik şahıs eklerinin yuvarlak vokalli hali kullanılmıştır: -um / -üm, -uz / -üz

almad*um* (52/5)

dil*üm* (106/2)

rāzıy*uz* (5/3)

fārig̱*uz* (42/6)

idemez*üz* (42/6)

- Birinci ve ikinci teklik ve çokluk şahısların iyelik ekleri yuvarlak vokalli yazılmıştır : -um /-üm, -un /-ün, -(u)muz / -(ü)müz, -(u)nuz / -(ü)nüz

aln*um*a (52/3)

bil*üm* (56/3)

temāşā*muz* (8/3)

sırr*umuz* (34/2)

kalb*ümüz* (102/8)

ḳıymet*ümüz* (47/6)

- Üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik eki düz-dar vokalli şekliyle kullanılmıştır:

ḳoḫu*sın* (3/5)

ag̱u*sın* (11/4)

[31] Parantez içindeki ilk rakam şiirin mecmuadaki numarasını, ikinci rakam ise beyit numarasını göstermektedir.

- Soru eki daima kelimeden ayrı ve düz-dar vokalli şekliyle gösterilmiştir: -mı, -mi

  ṭuyar *mı* (26/4)

  ola *mı (*70/3)

  yitmez *mi* (70/8)

  degül *mi* (83/3)

- Bildirme ekinin daima yuvarlak sesli olan şekli kullanılmıştır: -dur, -dür.

  āyine*dür* (84/6)

  ne*dür* (88/1)

  ortası*dur* (90/3)

  Ekin –durur şekli kelimeden ayrı yazılmıştır.

  olmış *durur (*89/4)

  nesīm *durur* (107/1)

- Fiilden fiil yapan faktitif eki yuvarlak vokalli yazılmıştır: -dur, -dür

  ḳal*dur*dı (110/18)

  ḳan*dur*duñ (110/36)

- Fiil zaman eklerinden geniş zaman eki olan –r'nin aldığı yardımcı vokal dar-yuvarlak ve düz-geniş alınmıştır: -ur, -ür; -ar, -er

  art*ar* (52/6)

  geç*er* (53/3)

  ol*ur* (55/1)

  öykün*ür*se (66/2)

- Geçmiş zamanın hem hikâyesi hem de rivâyeti düz-dar vokalli olarak yazılmıştır: -dı, -di; -mış, miş

  bak*dı* (68/2)

  sevin*di* (70/5)

  ider*miş*sin (85/3)

  o*lmış* (89/4)

- –dık, -dik, -duk, -dük partisip ekinin yuvarlak vokalli olan şekli kullanılmıştır.

  gey*düg*ince (103/17)

  gel*düg*i (110/27)

  ol*dug*ını (3/2)

- –ıp, -ip, -up, -üp gerundium eki yuvarlak vokalli ve p'li yazılmıştır.

  ol*up* (7/6)

  gel*üp* (109/4)

- –ınca, -ince, -unca, -ünce zaman gerundiumunun dar ve yuvarlak şekilleri muhafaza edilmiştir.

  viril*ünce* (110/15)

  oldığ*ınca* (23/5)

  itmey*ince* (104/27)

- –madan, -meden gerundiumu hem bu şekliyle hem de –madın, -medin şekliyle verilmiştir.

  ağla*madan* (115/2)

  gül*meden* (54/4)

  ol*madın* (10/2)

- Kelimelerin dönem özellikleri aksettirilmiştir.

urma(31/2)

itme (31/8)

yüzine (52/7)

didi (62/1)

- Vokal ile biten bir kelimeden sonra vokal ile başlayan başka bir kelime geldiğinde vezin gereği vokallerden biri düşürülünce iki kelime bitişik yazılarak vokalin düştüğü yer kesme işaretiyle belirtilmiştir.

n'ola (72/2)

k'eylediler (102/22)

k'ide (104/23)

Yine vezin icabı, içün edatının i'si düşürüldüğü zaman kesme işareti konulmadan önceki kelimeyle doğrudan doğruya bitişik yazılmıştır.

yazılmadığı*çün* (108/50)

ḥaḳḳı*çün* (110/40)

benüm*çün* (6297)

- Yön belirten zarflardan 'beri' ve 'geri' –u, -ü'lü şekliyle alınmıştır.

berü (7/3)

gerü (107/36)

3.1.2. Arapça ve Farsça Terkip, Ek ve Kelimelerin İmlâsı:

- Arapça terkipler şu şekilde yazılmıştır:

ve'l-leyl (12/1)

- Farsça isim ve hal köküyle yapılan birleşik kelimeler tireli yazılmıştır. Dilber kelimesi ise birleşik yazılmıştır.

ser-keş (2/2)

cān-baḫş (90/5)

dilber (12/4)

- Bir ön edatla bir ismin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan kelimeler tireli yazılmıştır.

be-ġāyet (73/4)

- -veş, -âsâ, -vâr, benzetme edatları, eklendikleri kelimelerden tire ile ayrılmışlardır.

şehrī-vār (105/5)

semender-veş (101/17)

müşg-āsā (12/2)

- Bazı Arapça kelimelerin başında bulunan harf-i tarif tireli gösterilmiştir.

El-minnetü lillāh (31/6)

el-hak (119/18)

- Atıf vavları ayrı yazılmıştır.

tīġ u siper (108/8)

miḥnet u ālām u derd (110/3)

vaṣf-ı ḫad u ḫāl ü leb ü zülfüñle (118/7)

3.1.3. Nüsha farklılıklarını gösterme biçimi:

Mecmuadaki şiirler, yayımlanmış divanlardaki şiirlerle karşılaştırılmış ve nüsha farklılıkları gösterilmiştir. Zâtî'nin bir kasidesi ile Pend-nâmesinde şiirlerin başka bir yayımı ya da metni elimizde olmadığı için nüsha farklılığı gösterilememiştir. Ulvî ve Fazlî'ye ait "Çâr-ender-çâr"ların nüsha farkları ise konu üzerinde yazılmış makaleler baz alınarak gösterilmiştir.[32] Mecmuadaki şiirler tarafımızca numaralandırılmış, şiir numarasına dipnot eklenerek şiirin yayımlanmış divanda kaçıncı şiir olduğu verilmiştir.

NBD, G.17 (Necâtî Bey Divanı Gazel 17)

ÜİÇD, K.5 (Üsküplü İshak Çelebi Divanı Kaside 5)

Nüsha farklılıkları gösterilirken mecmua esas alınmıştır. Divanlardaki beyitlerin yerleri ile mecmuadaki beyitlerin yerlerinin faklı olması durumunda önce mecmuadaki beyit sırası, "/" işareti, sonra divandaki yeri gösterilmiştir.

NBD, G.130 3/4

Örnekte görüldüğü gibi mecmuadaki 36. gazel Necâtî Bey Divanı'ında 130. gazeldir. Mecmuadaki 3. beyit, divanda 4.beyittir.

Mecmuadaki şiirler ile yayınlamış divanlarda yer alan şiirlerde tespit edilen farklılıkları şu şekilde gösterilmiştir.

(NBD, K.8 22b ḳudreti : ḳadrini / tīz: Tīr)

Her beyitin ilk mısrası a, ikinci mısrası b harfiyle gösterilmiştir. Aynı mısrada ikinci bir kelimenin nüsha farkını gösretmek için de kelimeler arasına / işareti, mısra arasındaki geçişlerde ise "//" işareti konmuştur.

Yukarıdaki örnekte mecmuadaki 130. şiirle ilgili bir dipnot gösterilmiştir. Mecmuada şiirin 22.beyitin ikinci mısrasında "kudreti" şeklinde geçen kelime divanda "kadrini" olarak tespit edilmiştir.

(NBD, G.186 1a eyyām : eyyāmı // 1b ḳadeḥ : sucu)

Varak numaraları dipnotta değil "[ ]" işareti içinde metin üzerinde gösterilmiştir.

[32] Fatma Sabiha Kutlar, "Klasik Türk Edebiyatında Çâr-ender-çâr ve Kara Fazlî'nin Kasidesi" *Türkbilig*, S.17 (2009), s.92-115.
Nezahat Öztekin, "Derzîzâde Ulvî Çelebi'nin Çâr-ender-çâr ve Pey-ender-pey Kasideleri" *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.5 (1989), s. 39-65.

3.2. 1[b] - 64[b] VARAKLARININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ

[Tercüme-i Ḥadīṣ-i Erbaʿīn]

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

[1[b]] 1 Ḥamd anga kim kelām-ı ḫayr me'āl
Ḳıldı ilge resūlidin irsāl

2 Ol resūli ki hem kelām-ı faṣīḥ
İlge yitkürdi hem ḥadīṯ-i ṣaḥīḥ

3 Tā ulus cehldin ḫalāṣ bolup
ʿİlm ḫalvet-gehini ḫāṣ bolup

4 Çün tamuġdın necāt tapḳay
Uçmaḫ içre ḥayāt tabḳāy

5 Celle zikruh zihī ilah-ı refīʿ
ʿAzze kadruh zihī resūl-i şefīʿ

[2[a]] 6 Çün ṣafā ehli pāk-fercāmī
Pāk-fercām ü pāk-fer Cāmī

7 Ol yaḳīn sārı dest-gir manga
Ḳıble vü üstād ü pīr manga

8 Ki tutupdur cihānı taṣnīfi
Vü naẓm-ı divānī nesr-i teʿlīfi

9 Çünki hicretdin il arasıda söz
Seksen altı idi ve sekkiz yüz

10 Kim yana tuḥfe'i ʿayān ḳıldı
Tuḥfe yok ṭurfe'i beyān ḳıldı

11 Okıġanda Buḫārī vü Müsl
Ḳırḳ söz barça şüpheden sāl

12 Neṣr ile naẓmnı mürekkeb itip
Fārisī naẓm ile müretteb itip

13 Erbaʿīni çıḳardum kim cānlar
Belki ḳırḳ erbaʿīn çıḳarġanlar

9a hicretdin : hicrdin
3b ḳırḳ : yüz

14 Taptılar anda neş’e-yi maḳṣūd
Erbaʿ īndin niçük kim ehl-i şuhūd

[2b] 15 Fārisī-dānlar eyleben idrāk
Ārī irdi bu nefʿ din Etrāk

16 İstedim kim bu ḫayl hem bārī
Bolmaġaylar bu nefʿ din ārī

17 Min duāʿ -kün çü müddeaʿ eylep
Ol icāzet birip duāʿ eylep

18 Müddeʿ ā çün bāri ṣevāb irdi
Her duāʿ ḳıldı müstecāb irdi

19 Bir iki gün ihtimām itdüm
Köz tutardın burūn tamām itdüm

20 Bār ümīdüm ki şāh-ı şerʿ āyīn
Ki nebī şerʿ iġa virür tezyīn

21 Çün bu evraḳ sārı salġay köz
Eylegey köñline eṣer bārī söz

22 Neṣrdin dāġı behre-ver bolġay
Naẓmdın dāġı ber-ḫaber bolġay

[3a] 23 Bu kün olsa ḥadīṣlerġa muṭīʿ
Tangla bolġay muḥaddiṣ angā şefīʿ

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

1 Müʿ min irmes durur ki īmāndın
Rūz-gāride yüz ṣafā körgey
Tā ki ḳardaşıġa revā körmes
Her ne kim öziñe revā körgey

18b her : bir
19b etdim : item
1 Bir kimse kendisi için istediği bir iyiliği din kardeşi için de istemezse (tam) mümin olmaz.
1 ki : ol / Her ne kim öziñe revā körgey : Ni kim öz nefsiġa revā körgey
2 Allah için veren, Allah için seven, Allah için buğz eden kişi kuşkusuz imanını olgunlaştırmış olur.
3 (Gerçek) Müslüman diliyle ve eliyle Müslümanlara zarar vermeyen kimsedir.

مَنْ أَعْطَى لِلَّهِ ، وَمَنَعَ لِلَّهِ ، وَأَحَبَّ لِلَّهِ ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ ، وَأَنْكَحَ لِلَّهِ ، فَقَدِ اسْتَكْمَلَ إِيمَانَهُ

2 Kimge kim ḥub u buġż u menʿ ʿaṭā
Ḥaḳ uçun buldı cezm bil ānı
Kim irür Tengri luṭfıdın kāmil
Ehl-i īmān ḳaşıda imānı

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

3 Kim müselmānlıġ iylese daʿvī
Çīn imes ger ḳılur fidā cānlar
[3b] Ol müselmān durur ki sālimdür
Tili vü ilidin müselmāñlar

خَصْلَتَانِ لا تَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ : الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ

4 Mü’min irseng ḳılıb derungnı niṣār
İl bile rūşen ol niçük kim şemʿ
Nige kim tengri hiç mü’minde
Buḫl u bed huyluġnı ḳılmadı cemʿ

يَشِيبُ إِبْنِ آدَم وَتَشِبُّ مَعَهُ خَصْلَتَانِ الْحِرْصُ وَطُولُ الأَمَلُ

5 Ādemīġa egerçi vāḳıʿdür
Ḳarıġan sāyi barça işde ḫalel
İki fiʿīli/ fiʿli velī yigit rāk olur
Biri ḥırṣ ü biri ṭūl-i emel

مَنْ لَمْ يَشْكُرُ اللهَ لَمْ يَشْكُرُ النّاسَ

6 Ol ki ḫālıḳġa şükr dir ol
Şākir olmaḳ girek ḫalāyıḳdın
[4a] Kim ki maḫlūḳ şükrini dimegey
Dimegey şükr dāġı ḫālıḳdın

4 (Şu) İki huy bir müminde birlikte bulunmaz: Cimrilik, kötü ahlak.
5 Ademoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Mala karşı hırs, hayata karşı hırs.
6 İnsanlara teşekkür etmeyen Allah’a şükretmez.
7 İnsanlara acımayana Allah acımaz.

مَنْ لاَ يَرْحَمُ النّاسَ لا يَرْحَمُهُ

7 Tengridin raḥm eger tamᶜ ḳılsang
Evvel olmaḳ gireksin ilge raḥīm
Her kişi kim ulusġa raḥm itmes
Anga raḥm eylemes raḥīm kerīm

الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إلا ذِكْر اللّه تَعالى

8 Dini vü her çe andadur mevcūd
Boldı Ḥaḳ laᶜneti giriftārı
Ġayr-ı Ḥaḳ zikri kim idür zākir
Tengrining raḥmeti sezāvārı

لُعِنَ عَبْدُ الدِّنْيا لُعِنَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ

9 Raḥmet āzāde ki ol almas
Dini vü dirhemin cūy-ı ġamġa
[4b] Līk laᶜnet anga ki ḳul bolġay
Ḥᵛāh-ı dīnār ü ḥᵛāh-ı dirhemġā

دُمْ على الطّهارَةِ يُوَسّعْ عَلَيْكَ الرِّزْقُ

10 Ger hemīşe ṭahāreting bolsa
Arıġay fāḳih çerki ol sudın
Ẓāhir ol isteseng füzūn rūzī
Ḫāsir ol kim yetürdi ol sudın

لا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِن جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ صَدَقَ حَبيبُ اللّه

11 Ey ki bir nīş yeti mūẕīdin (eza eden)
Gönlünge niçe öz yesāyātla
Çünki mü'minge tigmedi her kez
Bir tişvekdin yılan iki ḳatla

8 Allah'ı anma dışında, dünya ve dünyada bulunanlar kötüdür.
9 Altın ve gümüş paranın kulu (aşırı mal düşkünü) lânetlenmiştir.
10 Temizliğe devam et, rızkın bol olsun.

اَلْعِدَةُ دَيْنٌ صَدَقَ حَبِيبُ اللّٰه

12 Kim ki her kimge vaʿde ḳıldı
Şarṭ irür vaʿdega vefā ḳılmaḳ
[5[a]] Vaʿde kim ḳıldıng eyledür kimdin
Farżdur dini edā ḳılmaḳ

اَلْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ

13 Ḳaysı mecālisda kim işitning söz
Bil kim ol söz saña emānet irür
Ger anı özge yerde naḳl itseng
Ol emānetġa bu ḫıyānet irür

قالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلام اَلْمُستَشارُ مُؤتَمَنٌ

14 Bir kişi kim her onı maḥrem etib /her
Meşveretde emīn rāz iti
Ger yaşurdı bilib ṣalāḥ sözin
Özini ḳalb u ḫīlesāz iti

اَلسَّمَاحُ رَبَاحٌ صَدَقَ حَبِيبُ اللّٰه

15 Mal-ı beẕl ile sūd eger tileseng
ʿĀḳıbet çün ölüm irür mevcūd
[5[b]] Esreġan ḳalur ol ki beẕl iting
Sanga hemrāh bārur ānıng sūd

اَلدَّيْنُ شَيْنُ الدِّينِ

16 Ehldin ol durur ki ḳılġay edā
Bāt eger zemtidādin olġay
Din edāsı çü din ʿalāmetidur
Bī edālıḳda din şeyn olġay

---

11 Mümin bir delikten iki defa ısırılmaz.
12 *"Allâh'ın sevgilisi doğru söyledi, söyler"* Söz vermek, borçlanmak demektir.
13 Toplantılarda geçen sözler emanetlerdir.
14 *"Nebî (A.S.) dedi ki:"* Müsteşar (danışman) güvenilen (kimse)dir.
15 *"Allâh'ın sevgilisi doğru söyledi, söyler"* Hoşgörü, kazançtır; güçlük çıkarma ise uğursuzluktur.
16 (Ödenmeyen) borç, dinin lekesidir.

القَنَاعَةُ مَالٌ لا يَنْفَدُ

17 Ḥırṣdın gecgil ol ġamıdur kim
Ḥad ü ġāyet anga īmān peydā
Tut ḳanāʿat ki ol irür malı
Ki nihāyet anga īmān peydā

الصُّبْحَةُ تَمْنَعُ الرِّزْقِ

18 Ṣubḥ uykusın ol ki eyledi terk
Rızḳ nūrın özge tüş görgey
[6a] Ol ki ġafletdin itdi būm-ı ṣabūḥ
Bu şerefni meger ki tüş görgey

وَ قالَ عَلَيْهِ السّلَم آفةُ السِّماح المنّ صدق حبيب الله

19 (Her) kişige riʿāyeti ḳılsang
Minnet utgarmegil kemānıngġa
Nige kim ol keremġa āfet irür
Yügle minnet velīk cānıngġa

السَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ

20 İlge ni gilse iylemes pervā
Ol ki göñlini ḳıldı ġaflet bend
Kim ki pend aldı ilge tüşgendin
Anı bil kim irür saʿādet mend

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُحَدِّث بِكُلِّ مَا سَمِعَ صَدَقَ حَبِيبُ الله

21 Bu yazuḳ bes kişige kim eyledin
Her ne söz kim işiti fāş iti
[6b] Taġ işitgenini dir günāhıdın
Gūyā Tengri anı taş iti

17 Kanaat, tükenmez bir maldır.
18 "Sabah uykusu rızka manidir."
19 Cömertliğin tehlikesi, edilen iyiliği başa kakmaktır.
20 İyi insan, başkalarının başlarına gelenlerden ibret alandır.
21 *"Allâh'ın sevgilisi doğru söyledi, söyler"* İnsana günah (yalan) olarak her işittiğini söylemesi yeter.

وَمِنْ كَلَامِهِ كَفَى بِالْمَوْتِ وَعْظاً

22 Vāʿ ẓıng bes ata ana ölümü
Kim ila recā irür sanga nāṣiḥ
Vāʿ ẓi hem eytür ve ḳılmas
İrür ol vāʿ ẓınıg munga rāciḥ

خيرُ النَّاسِ أنفَعُهم للنَّاسِ

23 Ḫalḳ ārā yaḫşı rāḳ diding kimdür
İşitib şübhe ile refʿ andın
Yaḫşı rāk anı bil ulus ārā kim
Köprāk olġay ulusġa nefʿ andın

إنّ اللهَ يُحِبُّ السَّهْلَ الطَّلْقَ صَدَقَ حَبيبُ الله

24 Ḥaḳ sini sevigey il bile bulsang
Til ü gönglügni pür ḳılup yek rūy
[7a] Nükte sorsang şüküfte vü ḫandān
Zişt (çirkin) ḳılsang küşāde vü hoş hūy

تَهادوا تَحابوا صَدَقَ حَبيبُ الله

25 Dūstlāşıng hediyeler birişip
Bahre tabḳay ḫıred ʿ aṭiyyesdin
Ḫod cihānda ʿ aṭiye bārmū
Yaḫşırāk dūstluḳ hediyesidin

اطْلُبُوا الْخَيْرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ

26 Ey ki bir işde ḥāceting bolsa
Yaḫşı yüzlügdin iste baḫşāyiş
Tā ki baḫşāyişdin evvel rāk
Görmegeydin yetişgey āsāyiş

22 *"Onun sözlerindendir ki"* Ölüm öğüt (ibret) olarak (sana) yeter.
23 İnsanların en iyisi, insanlara en çok yararları dokunanlardır.
24 *"Allâh'ın sevgilisi doğru söyledi, söyler"* Allah, yumuşak huylu, tatlı sözlü ve güler yüzlü insanı sever.
25 Hediyeleşiniz ki *"birbirinizi sevesiniz Allâh'ın sevgilisi doğru söyledi, söyler.*
26 "Hayrı, güzel yüzlülerde arayınız, güzel yüzlülerden talep ediniz."

زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا صَدَقَ حَبِيبُ اللّه

27 Birbirin dūstlar eger geh geh
Görseler dūstluġ bolur ġālib
[7b] Şevḳdin iḫtilāṭ olur maṭlūb
Vaṣl üçün arzū bolur ṭālib

طُوبى لمَنْ شَغَلَهُ عَيبُه عن عُيُوبِ النّاسِ

28 Ey ḫoşā ol ki ʿayb görmek ile
Yüz hünerver merātibin tabḳay
Yaʿni öz ʿaybı perdesi gözige
Özge il ʿaybı çihresin tabḳay

الغنى اليأس مما في أيدي الناس

29 Baylıḳ ister iseng il ilgide
Her ni görseng bārīden ol nevmīd
Bu ġanı bes ki ḫalḳdın geçüben
Tutsang ümīd Ḥaḳdın oḳ cāvid

مِنْ حُسْنِ إِسْلاَمِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لاَ يَعْنِيهِ

30 Kim ki islām gözlü peydā ettiler
Her nefes özge pür ṣafā mevcūd
[8a] Geçsün ol nevʿ barça işdin kim
Tingri rāẕı imes ulus ḫosnūd

لَيْسَ الشَّدِيدُ بالصُّرَعَةِ، إِنَّمَا الشَدِيدُ الَّذِي يَملكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الغَضَبِ

31 İymes ol pehlivān ki ver ḳadrin
Baş üzün eyletban çün ḳılġay
Pehlivān anı bil ki yete ġażab
Nefs-i emmāreni zebūn ḳılġay

---

27 *"Allâh'ın sevgilisi doğru söyledi, söyler"* Arasıra ziyaret et (bıktırma) ki sevgin artsın.
28 Kendi aybını (görmesi) başkalarının ayıplarını (görmesinden) alıkoyan kimseye ne mutlu!
29 Gerçek zengin, insanların elinde bulunan mala göz dikmeyendir.
30 İnsanın boş ve kendisini ilgilendirmeyen işleri bırakması iyi Müslümanlığının kanıtıdır.
31 Pehlivan, güreşte başkasını yenen değil; ancak öfkelendiğinde kendine hakim olandır.

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ إِنَّمَا الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

32 Bāy iymes ki ol mālı kesretidin
Görmegey fāḳih ü ṭaleb rencīn
Anı bil ki Huday birmiş anga
Nefs-i maṭlūbı terkining kencīn

قالَ النّبيُّ عَلَيْهِ السَّلام الحَزَمُ سوءُ الظّنِّ

33 Cezm bāʿiṣ durur munga ki müdām
Kişi il sarı bedgümān bolġay
[8b] Dā'ima iḥtiyāṭ iter anga kim
Geydeler din anga emān bolġay

الْعِلْمُ لا يَحِلُّ مَنْعُهُ صَدَقَ حَبيبُ اللّه

34 Ey ḫuredmend ʿālemi ki sanga mu
ʿİlmdin rūzī eyledi Ṣānīʿ
Kişi özge bes ḳılmaġıl maḥrūm
Ya ki nefʿ alısa bolmaġıl mānīʿ

اَلْكَلِمَةُ الطّيّبَةُ صَدَقَةٌ

35 Yaḫşı söz birle ḫācet ehlin söz
Birmeseng yaḫşı ṭuʿ medın
Ni üçün kim resūl ḳulı bile
Yaḫşı sözdur iyle kim ṣadaḳa

و قالَ النّبيُّ عَلَيْهِ السَّلام كَثْرَةُ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْب

36 Esirügüp gülme kim olar irmiş
Zinde dil göngli gülgü keṣretidin
[9a] Her ni her kim ki bildi göngli bile
Gülmegey olsa gülgü ḥasretidin

---

32 (Asıl) zenginlik, mal çokluğu değil, gönül tokluğudur.
33 İhtiyatlı olma şüphe ile mümkündür.
34 İlme engel olmak haramdır.
35 Güzel söz sadakadır.
36 *"Nebî (A.S.) dedi ki:"* Çok gülme kalbi öldürür.

الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الأُمَّهَاتِ

37 Analarnıng ayaġı astıdadur
Ravża'-i cennet cenān bāġı
Ravża-i bāġı viṣālin istersek
Bol anannıng ayaġı tofrāġı

الْبَلاَءُ مُوَكَّلٌ بِالْمَنْطِقِ صَدَقَ حَبِيبُ اللهِ

38 Didi köp sözlegen ḫaṭā köp iter
Ol ki dirler anı veliyullāh
Her belā kim yeter irür sözdin
Bile ḥükm eyledi nebīyu'l-lāh

النَّظْرَةُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيس

39 Salma göz kimge bolsa nāmahrem
Gerçi nefsining görer naẓārede sūd
[9b] Her naẓar kim ḥarām şeyṭān nıng
Nāvekidür līk zehr ālūd

و قالَ النّبيُّ عَلَيْهِ السَّلام لا يُشْبِعُ الْمُؤْمِنُ دونَ جارِهِ

40 Kim ki mü'min durur ḳaçan çıdaġay
Ki özi tok ve ḳoşunı bolġay ac
Anga dāġı kirek yetürse naṣīb
Ḫānıda ger gülāc u ger ovmac

HİTĀME-İ KELĀM

Ey ki şaḫṣıngnı ḫālıḳ-ı fettāḥ
Didi "ḫammertü erbaʿ īne ṣabāḥ"[33]

İrür ol erbaʿ īniñ evvel ḥāl
Eyle bu erbaʿ īn bile ʿ amāl

37 Cennet annelerin ayakları altındadır.
38 Kişinin çektiği dili belasıdır.
39 (Harama) bakış, iblisin zehirli oklarından bir oktur.
40 Komşusu aç iken mümin karnını (tıka basa) doyuramaz.
[33] (Âdem'in hamurunu kendi elimle) kırk sabah yoğurdum. (Hadis-i Kutsî)

[10ª] Ki bu nevʿ anki erbaʿīn mevcūd
Bolsa şāyed ki tapḳasın maḳṣūd

Yetse maḳṣūd müddeāʿ birle
Mini yād itkesin duāʿ birle

Ki Nevāʿīġa ol duaʿ yetkey
Bülbül-i rūḥīġa nevā yetkey

الحمدلله على توفيق اتمام هنك اربعين و الصلوة الثلام على محمد واله اجمعين

Elḥamdülillāh ʿalā tevfīḳi itmām-ı henk erbaʿīn
Ve's-ṣalevāti ve's-selām ʿalā Muḥammed ü ālihī ecmaʿīn
Ketebehū el-ʿabdi'l-faḳr Ḳāsım ʿAlī
Gaffarül-zünūb settarül-ʿuyūb
Mim

[11ª] Ṣūretü'l-Kürre'-i Zemīn

[11ᵇ] – [12ª] Harita*

[12ᵇ] Ḥükemā-yı müteḳaddimīn küre-i zemīni ṭopdan dūzīze yazmaḳ murād idindüklerinde altı üsti musṭaḫ yirde yazılmaġa imkān olmadıġı ecelden ṭopu ortadan ḫaṭṭ-ı üstivā ile añı bölük eyleyüp bir bölügine maʿmūre olan yedi iḳlīmi yazup fevḳ-i küre-i arż dirler. Nıṣf-ı āḫirine arż-ı cedīd yazdılar. Taḥt-ı küre-i arż didiler arż-ı cedīd bulunmadan ṭopun ancaḳ rubʿuna muṭṭaliʿ olup rubʿu meskūn dirler idi. Ṣoñra Frenk ṭāifesi ʿarz-ı cedīdi buldılar nice dürlü maḫlūḳāt gördiler birbirine beñzemez her ḳabīleniñ başḳa meẕhebi olup kimi büte kimi ṣıġıra kimi aġaca ṭaparlar gözler görmedik vuḫuş-ı ṭuyūr gördiler āsa gibi bir ḳuş var ḳanadı altında altun deñlü bir mücellā nesne varur gice öyle ẕıyā virür ʿavratlar ḳarañu gicede ḳanādından aṣup żiyāsında iş işlerler ve yollara götürüp anuñla yolu gördiler yürüdiler ve bir maġara içinde bir ayāzma vardur her ḳanḳı ḫasta varup yunup ṣuyın içse ol demde
[13ª] ifāḳat bulur yılına degin ḫastalıḳ görmez "ʿaynüʿl-ḥayāt ve amm-ı mā-el-ḥayāt" dirler İskender aradıġı āb-ı ḥayāt bu idi dirler ʿitiḳād eylemişler. Arż-ı cedīdin vaṣfı kitāblara ṣıġmaz ve dünyānuñ devrini bilmek içün ḫaṭṭ-ı istivā devrini üç yüz altmışa ḳısmet eyleyüp her ḳısmını bir derece ṭutdılar mil ḥesābınca bir derece altmış beş ve ṣeksān mildür. Cümle arżıñ devrini yirmi dört biñ mil buldılar her mil taḳrīben dört biñ adımdur. Meṣelā Edirne'nüñ ʿarẕı ḳırḳ iki İstānbul ḳırḳ bir derecedir tefāvüt mābeyni bir derece olur dört günlük yoldur bu taḳdīrce sular ḫāil olmasa cümle küre-i zemīn dört yılda ṭolaşurlar ammā arżıñ ḳuturı bir saṭıḥdan evvel bir saṭḥa varınca olan ḳalıñlıġa taḳriben sekiz biñ mildür. Her yirmi bir günlük yol olunca ṭoḳuz ay iki günde ṭolaşanlar lā yaʿlemül-ġaybı illallāh

[13ᵇ]-[14ª] Harita**

[14ᵇ] ḫılḳat cibāletiñ ḥaḳḳında ehl-i hikmet buyurmuşlar ki ṣuyla arż maḫlūṭ olup cümlesi bir küre idi. Arżıñ bürūdeti ṣuyun bürūdetiyle cemʿ oldı. Ṣu ġaleẕat bağladı. Ṭağ ve ṭaş incemād bağlamaġa ḳābiliyyet geldi. Ḳaçınga merkeziñ yübūseti yetişdi. Ol ġalīẓ ṣuları ṣıḳdı. Kimin mermer kimin günge ṭaş eyledi. Merkezin çevresinde

* Şekil, tezin son kısmına eklenmiştir.
** Şekil, tezin son kısmına eklenmiştir.

buḫurdanlıḳ gibi müşebbīñ bir küre oldı. Araları ṭopraḳ ṭoldı gökden şecer biter gibi merkezden daḫı yir yir ṭāġlar bitdi. Ḳabardı arżıñ merkez gögüdür bu ṭaġlar şöyle degüldür ki arżdan münfaṣıl ola valla cümlesi birbirine üşmüş ʿarżı kilidlemişdür. Merkezi iḥāṭā etmişdür cümle arż merkezden bitmiş ve baʿżı yerleri zemīnden ṭaşra çıḳmış baʿżı yirleri zemīn içinden gidüp bir memleketde daḫı çıḳmışdur. Her deryāda bir dürlü nām ile yād iderler. Ṭur ṭaġı Balḳan ṭaġı Baḳrās ṭaġı dirler el'an yine dā'imā arż büyümekde ve fenā bulmaḳdadur ḥatta gicenüñ ruṭūbeti şebnem olup ṭaġlar başına nüzūl ider. Arżıñ yubūseti ṣıḳar ṭoñdurur. Ṭaġlar depeler ʿaẓamet bāġlar ve taġlar yüksek olmaġla buḫar çoḳ ḳalḳar nehārlar olur aḳar. Böyle olmasa zelzeleden ḫāli olmazdı. Buyurmuşlar ki ḳuturı bir ẕeraʿ olan küreniñ üzre bir arpanuñ anını yediye taḳsīm eyleseler bir ḳısmınıñ ol küre üzerinde vücūduna miḳdardur saṭḥ-ı arżdan ġāyet ʿaẓīm dağıñ depesi dört fersaḫ ve s̱ülūs̱ fersaḫdur. On üç mil olur amma baʿżıları mesāfe almaḳda demişler ki düz yirde on mil yürümekden beş mil yoḳuşa yürümenüñ zahmeti ṣaʿbdur. Eger insana eger ata ṭaġlar yüksek göründügüne ḥikmet budur ve's-selām.

[15[b]] Şekiller[*]

[*]Şekiller tezin son kısmına eklenmiştir.

ĠAZELİYYĀT-I NECĀTĪ

1*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

[16b] 1 Var iken cānāne göñlüm cāna olmaz āşinā
Şemʿi ḳoyup ġayr ile pervāne olmaz āşinā

2 Cānı yüreklendüren sīnemdeki peykānıdur
Ḳalbi āhen olmayan meydāne olmaz āşinā

3 Ey baña sen aġlamaḳla başa çıḳmazsın diyen
Gözi yeñmeyen kişi ʿummāna olmaz āşinā

4 Cān ṭabībisin senüñ geldügüñ uman ḫasteler
Ḫoş dirilen derd ile dermān olmaz āşinā

5 Öyle kim dildāre göñlüm gitdi unutdı beni
İki gün bir kimseye dīvāne olmaz āşinā

6 Niçün aḫşamlarsın aġyār ile ey bedr-i tamām
Seg bilürsin kim meh-i tābāna olmaz āşinā

7 Ḳısmet-i rūz-ı ezeldür ey Necātī bilmiş ol
Āşinā bīgāne vü bīgāne olmaz āşinā

2**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + –

1 Yār ola ṣandum göñül virdüm saña
Ben baña itdüm dirīġā ben bañā

2 Gāh zülfüñ ser-keş olur geh ḫaṭuñ
Eksük olmaz her yañadan bir belā

3 Didi ḳarşu ṭut dil-i bīmāruñı
Ġamzem oḳlarına didüm ḫoş ola

---

* NBD, G.17
3/4
4b dirilen : dirilür
5a Öyle dildāre göñlüm gitdi unutdı beni : Baḳmadı benden yaña sen māha uyaldan göñül
7a rūz : bezm
** NBD, G.19
2/5

4 Dūstlardan yād olupdur cān u dīl
Olalı derd ü ġamuñla āşinā

5 Gāh mescid gösterür geh mey-kede
Olmaduḳ bu ʿışḳuñ ile bir yañā

6 İki gözsüz baḳayın dünyāya ger
Ḫāk-i pāyuñ bilmez isem tūtiyā

7 Didi ġamzem oḳlarıyla nicesün
Nice gelürse didüm ey bī-vefā

8 Kim durur dirseñ Necātī dūstum
Bende-i muḫliṣ muḥibb-i bī-riyā

3*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Gülşen-i ʻışḳuñda āh u nāle bülbüldür bañā
Sīnem üzre zaḥm-ı peykānum ḳızıl güldür bañā

2 Göñlümüñ dīvāne olduġını kimden duyayın
Çünki bu bendi geçen ol ṣaçı sümbüldür bañā

[17a] 3 ʿĀrıż u ruḫsār u zülfüñ ey leṭāfet gülşeni
Biri gül biri ḳaranfül biri sümbüldür bañā

4 Dem-be-dem bülbül gibi ben zār zār aġlayayın
Sen ferāġat gülşeninde ʿālemi güldür bañā

5 Dem-be-dem benlik şarābı ḳoḫusın defʿ itmege
Vaṣf-ı ḥālin gitmez aġzumdan ḳaranfüldür bañā

6 Eşk-i sīm ü rūy-ı zerden incine ṣanma beni
ʿIşḳ yolunda begüm bunlar tecemmüldür bañā

7 Vaṣf-ı ḥālüm nāme nice ʿarż ide dildāra kim
Bāb-ı ʿışḳuñ degme ḥarfi bir teressüldür bañā

4/6
5/7 5b bu : biz
6/4
7/2
* NBD, G.15
2 NBD'de yoktur.
3/6
4/2
5/3 5b gitmez : düşmez
6/4
7/5

8 Ey Necātī nice ṣabr idem ki dildāruñ işi
Gāh nāz ü gāh kibr ü geh teġāfüldür bana

4*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Ḫalḳ-ı ʿālem bir yaña bī-çāre tenhā bir yaña
Cennet-i kūyuñ ḳomazam olsa dünyā bir yaña

2 Bulımadılar arayup şīve-i reftāruñı
Kendi Ṭūbā bir yaña serv-i dil-ārā bir yañā

3 İrmesün dirseñ cemāl-i ber-kemāle bir zevāl
Gün gibi ey şāh-ı ʿālem gitme tenhā bir yaña

4 Māl-ı dünyā ile şerḥ ider tecerrüd ḥālini
Yirde Ḳārūn bir yañā gökde Mesīḥā bir yaña

5 Ġamzeñ üstündür lebüñden söz yoḳ ammā ḫastaña
İki raḥmetden birisin eyle cānā bir yaña

6 Devlet-i ʿışḳuñda senden artuḳ olur leşkerüm
Bir yaña ṭursa żaʿīf olan tüvānā bir yaña

7 ʿIşḳa māniʿ olımaz (cānā)zāhid kelām-ı hūş-mend
Kimse ḳarşu ṭurımaz ger aḳsa deryā bir yaña

8 Söz ile ben ḫasteye biñ kez müdārā eyledüñ
İtmedüñ ey ʿĪsī-i şekker-leb ammā bir yañā

9 Cānına oldı Necātīnüñ ḥavāle ʿışḳ-ı yār
Ey ecel sen de gelüp itme teḳāżā bir yaña

8b kibr ü : tekebbür
* NBD, G.3
1a bī-çāre tenhā : oldı bu şeydā
2/3 2b kendi : gitdi
3/2
4/6 4a ider : eyler
5/8 5a ḫastañı : ḫastaña
6/4
7/5 7a zāhid : nāṣiḥ /cānā, vezin gereği fazla // 7b Kimse ḳarşu ṭurımaz ger : Kimsene ḳarşu turımaz
8/7 8a müdārā : müdāvā
9a ʿışḳ-ı yār : çeşm-i yār

5*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Mümkin midür ki ṣarıla bir sīm-ten baña
Ölem gidem meger ki ṣaralar kefen baña

2 Cevr ile sevdügümden ayırdı beni ḫasūd
Sevdüklerinde bulsın efendim iden baña

[17b] 3 Cānā cihānı ḳısmet iderseñ de rāżıyuz
Dünyā bütün saʿādet ile saña sen baña

4 Bāġ-ı cinānı zāhide dīdār bendeye
Kenʿān aña vü Yūsuf-ı gül-pīrehen baña

5 El götürürdüm eyler idüm derdüñi ṭaleb
Kendü elümle eyledüm ey dūst ben baña

6 Ol Hinduvāne beñleri ögmek ḳolay mıdur
Virilmeseydi luṭfıla naẓm-ı ḥasen baña

7 Cānā Necātī ile gel aġız bir eyle kim
Saña şeker-dehen dine şīrīn-süḫan baña

6**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Ġonca cāmından olupdur bülbül-i gül-zār mest
Ol degüldür dūstum kim yoḳ yire aġlar mest

2 Ḥüsn-i ḫulḳıla olur tesḫīr-i dil kim cām-ı gül
Reng ü būy ile ider bülbülleri her bār mest

3 Her kişi bezm-i ezel mesti durur illā ki ben
Cürʿa-i cām-ı lebüñden olmuşam tekrār mest

---

*NBD, G.16
2b efendim : efendi
3/5
4/3
5/6 5b eyledim : etmişim
6/4
** NBD, G. 29 ve 34'ün karışımıdır.
1a bülbül-i gülzār : ʿandelīb-i zār
1b Ol degüldür dūstum : Bilmeyen şöyle ṣanur
2 NBD'de yoktur.
3/2 3b lebüñden : lebüñle

4 Dilde sırr-ı ʿışḳuñı ṣaḳladuġum ʿayb eyleme
Olıgelmişdür ider keyfiyyetin inkār mest

5 Gözlerüñ ile degişdüm göñlümi bir būseye
Aldamaḳ āsān olur çünki ola ʿayyār mest

6 Gözleri her dem şarāb-ı nāz içer ḳan dökmege
Cenge girmez lā-cerem olmayıcaḳ küffār mest

7 Sāġarı devr itdüren ṣūfī şarāb-ı nābdur
Ḥālet-i ʿışḳ oldugıyçün raḳṣ ider nāçār mest

8 N'ola laʿlüñden Necātī olsa bī-hūş ey ṣanem
Ġonca cāmından olupdur bülbül-i gül-zār mest

7*

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ġamzeñ oḳını gāh dile gāh cāna at
Ey ḳaşları kemān iki başdan nişāna at

2 Yutduñ cemīʿ-i varumı cānā ḥarīf iseñ
Bu defʿa kaʿbeteyn-i ġamı naḳd-i cāna at

3 Ṣandūḳasında sīnemüñ olsun nişāne dil
Ögret elüñi gel berü taʿlīm-ḫāne at

4 Meyl it gözüm yaşına eyā serv-i ḫōş- ḫırām
Dirler ki eyle eylügi āb-ı revāna at

[18ª] 5 Çün serv dūst nāz ile gülşende ṣalına
Ey bāġbān çenāruñ elin al yabāna at

6 Beñzetdilerse çihre-i dildāra ey güneş
Şevḳ ile germ olup külehüñ āsumāna at

7 Ġamdan ḫalāṣ ister iseñ gel Necātī ye
Dil cürʿasını cām-ı mey-i erġuvāna at

4/3
5/4 5a būseye : ġamzeye / 5b çünki : çünküm
6 NBD'de yoktur.
7 NBD'de yoktur.
8 NBD'de yoktur, NBD'de makta beyti şu şekildedir : Ḳan içelden gözleri oldu müselmānlar zebūn
Ḳaṭı ceng eyler Necātī olıcaḳ küffār mest

* NBD, G.33
2/5 2a yutduñ : utduñ / cānā : yārā
3/2
5/6
6/3

8*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Ele girmez mi begüm aya ḳadar aḳ kāġıd
Ḳaralansa nic'olaydı iki barmaḳ kāġıd

2 Başladum leşker-i hicrān ile ceng eylemege
Ḳalemüm elde ʿalem oldı vü bayraḳ kāġıd

3 Oyuna ṭaldı kebūter uç[a]maz nic'ola ḥāl
İl temāşāmuza baḳar uçurursaḳ kāġıd

4 Üstüḫ̌ānum seg-i kūyuña yiter nāme-i ʿarż
Kiçiden ʿādet ise uluya varmaḳ kāġıd

5 Yazılup irmeye pāyānına dek nāme-i şevḳ
Hep aġaçlar ḳalem olsa ḳamu yapraḳ kāġıd

6 Bāri hīç olmaz ise bir iki gün aġzuma sög
Dūstum güç degül a ʿāşıḳa yazmaḳ kāġıd

7 Sen şeker-lebden umar vaṣl Necātī-i ġarīb
Ki ṣarılur eyü ḥalvālara alçaḳ kāğıd

9**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Yaraşur kim seni ser-defter-i ḫūbān yazalar
Nāme-i ḥüsnüñ içün bir yeñi ʿunvān yazalar

2 N'ola gelse ḫaṭ-ı sebzüñ ne ḫaṭāsı ola kim
Kaʿbenüñ çevresine āyet-i Ḳur'ān yazalar

3 Ekevüz gibi raḳībi gelicek ḫaṭṭ-ı lebüñ
Dīv redd olmaġ içün mühr-i Süleymān yazalar

4 Ḳorḳaram kim lebüñüñ örnegin alup ṣanemā
Çin muṣavvirleri bir ṣūret ile cān yazalar

---

* NBD, G.45
1b ḳaralansa : ḳaralama
2b Ḳalemüm elde ʿalem oldı vü yaprāḳ kāġıd : ʿAlemüm elde ḳalem oldı ve bayraḳ kāğıd
5/6
6/5 6a gün : kez
7a ġarīb : zāʿīf
** NBD, G.206
3/5
4/3

5 Diñ eṭibbāya ki Ḳānūn u Şifā yazmaḳdan
Hüner oldur ki ġam-ı dilbere dermān yazalar

6 Bañā dirlik yiter ol kim ölicek derdüñ ile
Meşhedüm mermerine küşte-i cānān yazalar

7 Beni ser-defter-i ʿuşşāk iden Allāh umarum
Sen şehi pādişeh-i milket-i ʿOs̱mān yazalar

[18^{b}] 8 Şiʿr-i dil-sūz-ı Necātī var iken ḥayf ola kim
Yine yazup yañılup defter ü dīvān yazalar

10*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Bildüñ ki ben ölince dil ü cān saña çıḳar
Anuñ içün didüñ ki ölürseñ bāña çıḳar

2 Ġarḳ olmadın gözüm yaşı baḥrına fülk-i ten
Ey bād-ı şurṭa gel bizi al bir yaña çıḳar

3 Gül-zār-ı ġonca yüzüñe beñzetse itme ʿayb
Yañılmaġ ile anca aġızdan ḫaṭā çıḳar

4 Öyküdi çünki laʿlüñe ḳalsun ayaḳda mey
El üzre ṭutma yirini bilmez başa çıḳar

5 Ey māh çehre ʿāşıḳuñ āhından it ḥaz̲er
Bilmez misün ki göklere tīr-i duʿā çıḳar

6 Her dilde bulınur arasañ ʿışḳdan eş̲er
Her ṭopraġı ki ḳazsalar elbetde mā çıkar

7 Bir yaña olmadın ġam-ı zülfüñ belürdi ḫaṭ
Ḳandaysa bāña her yañadan bir belā çıḳar

8 Bu ḫalḳıla Necātī nice itsün ihtilāt
Her kimi söyledürse sañā mübtelā çıḳar

5/4
7a ʿuşşāḳ iden Allah : ʿışk iden erenler
8b yine : ḫalk
* NBD, G.78
5/6
6/7 7a bulunur arasañ : arasan bulunur
7/5

11*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Yine yüzüñ güneşine meh-i tābān ezilür
Meh-i tābānı görüp nite ki kettān ezilür

2 Teb-i hicrān ile başumda bir od yanar kim
Şemʿ-vār aġladuġumca ten erür cān ezilür

3 Aṣl ser-bāz aña dirler ki şeker gibi gelür
Başın ortaya ḳoyup laʿlüñe dendān ezilür

4 Şeker-i vaṣluña hicrān aġusın ḳatma şehā
Yoḫsa ol şerbetile ey nice sulṭān ezilür

5 Ḳarışur gül-be-şeker gibi olur anuñ içün
Şekerīn leblerüñe ġonca-i ḫandān ezilür

6 Ṭuyaruz bir kişi ḳarañuda göz ḳıpduġını
Bilürüz leblerüñe çeşme-i ḥayvān ezilür

7 Bu cihān aġzına sen bir şeker ezdüñ nite kim
Ey Necātī sözüñe anca suḫandān ezilür

12**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

[19a] 1 Zülf-i müşgīnüñ ʿ iẕār-ı dil-rubā üstindedür
Sūre-i *Ve'l-leyl*dür kim *Ve'ḍ-ḍuḥa* üstindedür

2 Gün yüzinde zülf-i ʿanber-bār-ı müşg-āsā-yı dūst
Ebrdür kim cism-i pāk-i Muṣṭafā üstindedür

3 Diller alur kirpigüñ cānlar baġışlar leblerüñ
Lā-cerem ʿāşıḳlaruñ ḫavf u recā üstindedür

4 Ẕerre gibi ben meẕellet ṭopraġında pāy-māl
Gün gibi dilber sipihr-i kibriyā üstindedür

---

* NBD, G.199
3a gelür : gelüp
6/4 6a ḳıpduġını : ḳırpduġını
7a nite kim : neykim

** NBD, G 121
1a zülf-i müşginüñ : zülf-i dilber kim
2a müşg : misk // 2b Ebrdür kim cism-i pāk-i Muṣṭafa : ebr gibidür ki cism-i Mustafa
3/5

5 Zülfüñe nisbet ya alnuñ ola cennet ya ruḫuñ
Çünki Şāmuñ bāġ-ı ḫuld altında ya üstindedür

6 Ḳıl gedāya merḥamet ey pādişāh-ı ḥüsn kim
Pāy-ı taḫt-ı salṭanat dest-i duʿā üstindedür

7 ʿIşḳ-ı dilberden Necātī dil nice bulsun necāt
Bir hümādur k'āşiyānı ol hevā üstindedür

13*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Çarḫuñ güneş egerçi ki görgü güvencidür
Kūyuñda ḳapu ḳapu gezer bir dilencidür

2 Kirpiklerüñ ḫayāli bu mecrūḥ sīnede
Ey ḳaşları kemān uvacıḳ ḳara ṣancıdur

3 Kimden ṭutar imiş yüzünüñ ḳarasın raḳīb
Kendüsi itdi kime ne kendü ḳazancıdur

4 Dün gördi cürʿa dökdügümi pīr-i mey-kede
Bugün beni oñarmayan anuñ ilencidür

5 Bir şīve ile yıḳdı ḫarāb eyledi beni
Şol gencecik güzel ki Bugün ḥüsn gencidür

6 Derd-i nigārı el götürüp eyledin ṭaleb
Şād ol göñül ki kendözüñüñ dest-rencidür

7 Servi Necātī ḳaddüñe beñzer didi ise
Luṭf it sen aña ḳalma ki şāʿir yalancıdur

5/3
6a ḳıl gedāya merḥamet : raḥm ḳıl dervişine
7a ʿIşḳ-ı dil-berden Necātī dil nice bulsun necāt : Nice ayrılsun Necātī ʿışk-ı dil-berden kim ol // 7b "ki āşiyānı" vezin gereği k'āşiyānı okunmuştur.
* NBD, G 89
2/3
3/5 3b kedüsi : kendüzi
4/6
5/2
6/4 6b kendözüñüñ : kendi özün

14*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Dil kişverine zülf-i siyāhuñ belā yeter
Yıḳmaġa bu vilāyeti ol ejdehā yeter

2 Geh yaş gelür gözümden ü geh yeş yirine ḳan
Derd-i derūn bilmege bu mācerā yeter

3 Ḫūblar semend-i nāza binüp yeldirür velī
Meydān-ı ḥüsn içinde bulınmaz saña yeter

[19b] 4 Laʿlüñ ḫayālile dile zülfüñ sitemleri
Ger bāl eger belāyise ey dil-rubā yeter

5 Ey çarḫ sen de yār gibi olma bī-vefā
Zīrā bu deñlü ʿāleme bir bī-vefā yeter

6 Bīmār-ı ʿışḳa şerbet ile eyleme ʿilāc
Var ey ṭabīb ḳo beni derdüm baña yeter

7 Tek yirde gökde ẕerre ḳadar minnet olmasun
Örtü döşek Necātī ye bir būriyā yeter

15**

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

1 Eşigüñ yaşum ile hem-demdür
Meger ol Kaʿbedür bu zemzemdür

2 Ẕerre deñlü dehān ü ḳılca miyān
Dil-rubālar içinde neñ kemdür

3 Ḳaçma bizden senüñ ile buluşuruz
Ey yüzi tāze gül bu ʿālemdür

4 Gerçi kim ḫūbdur firişteh ü ḥūr
Ol peri-rūy gör ne ādemdür

5 Uralı zülfi kāfiri bünyād
Sevgisi dilde ḳatı muḥkemdür

---

* NBD, G.108
3a ḫūblar : çoḳlar / nāza : nāz
** NBD, G.66

6 Mey ü neyle seḫer demin ḫoş gör
Ki cihān bu bir iki üç demdür

7 Āferīnler Necātī ṭabʿıñā kim
Ṭarz-ı eşʿārda müsellemdür

16*

mefʿūlü mefāʿīlü feʿūlün
Muzāriʿ – – + / + – – + / + – –

1 Ben ḫaste içün laʿli leb-i gülşekerüñ var
Ben müflis içün zer kemer ü sīm-berüñ var

2 Bir daḫı benüm sencileyin pādişehüm yoḳ
Ey dūst senüñ nice benim gibilerüñ var

3 Aġyār diken gibidür andan üzülürseñ
Ey ġonca-dehen gül gibi baş üzre yirüñ var

4 Ey dil ya ser-i zülfi çeker ya ṣu ya ṭopraḳ
Bārī hele yār eşigine bir çekerüñ var

5 Nergis gibi göz dikmiş idüm izi tozuna
Bir kez dimedi suḫte Ḥaḳ-ı naẓāruñ var

6 Didüm ki müjeñ tīrine sīnem siper olsun
Taḥsīnler idüp didi Necātī cigerüñ var

17**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

[20a] 1 Ṭutalum zenbīl ile gökden iner meh-pāreler
Ā begüm yirden mi çıḳdı ʿāşık-ı bīçāreler

2 İḥtiyāṭ itmez misün andan ki aṣḥāb-ı niyāz
Baş açup zārı ḳılup yirden göge yalvaralar

3 Cām-ı laʿlüñle şarāb-ı nāb hem-reng olmasa
Küleyüp düşmezdi sāġar üstüne āvāreler

4 Āfitābum yüzüñ aḳ alnuñ açıḳdur gerçi kim
Sāye-vār ardıncadur bir nice yüzi ḳaralar

* NBD, G.75
4/5
5/4
** NBD, G.139

5 Ey Necātī çıḳma yoldan aldanup güzellere
Şemʿ gibi ṣanma kim dā'im öñüñce varalar

18*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Gerçi güzeller ipini zülfüñ uzatdılar
Ḥaḳḳā ki boylarıñca yazuḳlara batdılar

2 Yāruñ ayaġı tozına beñzer diyü Bugün
Bāzār içinde ʿanberi Allāh ki ṣatdılar

3 Şimşād u ʿarʿar irdügine dik gelürdi līk
Reftār-ı yāri göreli bir pāre yatdılar

4 Bezm-i belāda bir kişi huş-yār ḳalmadı
Cām-ı mey-i maḥabbete bilmem ne ḳatdılar

5 Ḳaddüñ ḳatında ṭurmaġa yaraşmadıñ diyü
Servüñ alıp elini yabanlara atdılar

6 Pisteh dehān-ı dilbere öykündü ehl-i bezm
Söyletmediler urdılar aġzın uşatdılar

7 ʿIyd-ı viṣālün istedügiyçün Necātī yi
Güzeller üşe geldiler uñāt ṭonatdılar

19**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + –

1 Kendüyi ta'rīf idermiş müşg-i ter
Öksüz oġlān göbegin kendü keser

2 Terk-i ser ider ezilür ḳarşuña
Rāstı ṣarb aṣılasıdur şeker

3 Bī-vefādur itdügiyçün çoḳ günāh
Ḳalbiñi ṭaş itdi Allāh'um meger

---

* NBD, G.90
4b bilmem : sāḳī
5/6
6/5 6a piste : pisteh
** NBD, G.164

4 ʿArż ider ḥāli yaşum gūş eyle ġūş
Söz güherdür pādişāhum söz güher

5 ʻIşḳ bezminde mey-i ġamdan murād
Bī-ḫaber olmaġ imiş aldum ḫaber

[20[b]] 6 İdeyin rüsvā ne ʿavretdür cihān
Ẕerre deñlü himmet itsün baña er

7 Göze görünmez Necātī şiʿri līk
Bir perīdür ādemi bī-hūş ider

20 *

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Çenāruñ ḳadd-i yāre nisbeti var
Eli yufḳa velī ḫoş himmeti var

2 Elüñ depret yürüt sāḳī ayaġı
Ki devrānuñ be-ġayet sürʿati var

3 İki şīşe gözüm iziñ ḳumından
Ṭolısar āḫīr ammā saʿati var

4 Ṣarardur beñzini zāhid velīkin
Riyāżetle degüldür ʿilleti var

5 Lebüñe beñzedügiyçün mey-i nāb
El üstüne ṭutarlar ḥürmeti var

6 Ṣunılur şola sāġar saġa tevbe
Belī her bir ilüñ bir ʿādeti var

7 Ayaġuña yüzin sürer Necātī
Eyü varur başında devleti var

4a ʿArż ider ḥāli yaşım : Ḥalümü eşküm didi
5/6
6/5
* NBD, G.86
2/4
3/2 3b āḫir : bir gün
4/6
5/3
6/5

21*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Mest olur murġ-ı çemen gül yaḳasın çāk eyler
ʿĀrif-i vaḥdet olanlar bunı idrāk eyler

2 Kimi kim bād-ı fenādan ṣaḳına pīr-i muġān
Bir iki cürʿa ile ḫākini nem-nāk eyler

3 Dūd-ı āhıyla şirār-ı cigerinden ʿāşıḳ
Ṭaʿne-i kār-gehi encüm ü eflāk eyler

4 Yoḳ dime ḫāṣiyet-i bādeye kim luṭf-ı kerīm
Gülde bū yārda ḫulk efʿide tiryāk [eyler]

5 Ṭutamaz ṣūfī melāmet oḳına sīne siper
Gine bu şīveleri ʿāşıḳ-ı bī-bāk eyler

6 Hele cārūb-ı müjem ḳomadı ḳapuñda ġubār
Ki miyān-beste olanlar yoluñı pāk eyler

7 Yā Rab ol ḥoḳḳa-i laʿlīn ne müferrihdür kim
Her nefes nice Necātīyi ferāḥ-nāk eyler

22**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

[21a] 1 Sevin ey dil ki seni dest-i ġam-ı yār yıḳar
Ne ġam ol ḫāneyiçün kim anı miʿmār yıḳar

2 Gülşenüñ güllerini āteş-i ruḫsār yaḳar
Çemenün ʿarʿarını şīve-i reftār yıḳar

3 Kerem it ġamze-i ḫūn-rīzüñe hey di yoḳsa
ʿĀlemi ucdan uca ol iki Tātār yıḳar

4 Ṭoludur ḳanlu yaşumdan iki gözüm ḳapaġı
Sāḳī āḫır beni bu sāġar-ı tekrār yıḳar

---

*NBD, G.180
4b yārda ḫalḳ : yaradur ü
5b gine : yine
** NBD, G.125
2/3
3/6
4/2

5 Beni odlara yaḳan ḫāl-i ruḫuñdur ṣanemā
Şehr-i Baġdād'da çoḳ kimseyi ʿayyār yıḳar

6 Yaşı bir serv içün ırmaġa dönüpdür dirmiş
Yine aġyārı görüñ üstüm[üz]e [yār] yıḳar

7 Girme ortasına gel ḫāne-i dilden çek elüñ
Ey Necātī sañā ne yār yapar yār yıḳar

23*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Nev-bahār eyyāmı geldi ʿıyş u ʿişret çağıdur
Tevbelerle gül ḳızıl düşmen ḳadeḥ ḳan yaġıdur

2 Ḳanı şol ʿālī naẓar kim sīm ü zer didüklerin
Nergis-i şehlā gibi gözü görürken ṭāġıdur

3 İtmeyem sensiz ayaḳ seyrin çemenden yaña kim
ʿĀşıḳ-ı dīdār olana cennet ayaḳ bāġıdur

4 Nice ölmesün bir ādem nice döysün bir kişi
Ey felek fiʿlüñ yedi ḳat ṭası geçmiş aġıdur

5 Ġam belürsüz olduġınca buldururlar göñlüme
Hep bilürler kim ezelden yiridür yataġıdur

6 Güneşe ṣordum ki niçün kimse baḳmaz yüzüñe
Didi bu şol bir güzeller şāhınuñ yasaġıdur

7 Ṭopraġı altun ider cānā iyü baḳışlaruñ
Bende-i muḫliş Necātīde ayaḳ ṭopraġıdur

24**

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

1 Bir gülüñ gülşen-i cināna deger
Sünbülüñ ʿömr-i cāvidāna deger

---

5 NBD'de yoktur.
* NBD, G.186
1a eyyām : eyyāmı // 1b ḳadeḥ : sucu
3/4
4/3
** NBD, G.73

2 Ḳulluġuñ salṭanat berāberidür
Eşigüñ kevnile mekāna deger

3 Cān u dil leblerüñle zülfe çıḳar
Beni öldürmedin saña ne deger

[21b] 4 Bir gice işüġüñi yaṣdananuñ
Ḳadr ile başı āsumāne deger

5 Vireyin vaṣluñā bu bir cānı
Nice bir cān iki cihāna deger

6 Ey Necātī perī dime ḥūr[a]
Nāgehān bu ḫaber fülāna deger

25*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Zāhidā adı ḫarābātuñ cihān ābāddur
Bu esās-ı mey-kede bir kāfir-i bünyāddur

2 Yüri var ṭaʿnı ko kim maʿnīde pīr-i mey-kede
Her ayaḳ kim ṣunıla el virmedür irşāddur

3 Ṣanʿat-ı ʿışḳa dimeñ Ferhād idi ṣūret viren
Dünyede her uñmadıḳ kim göresin üstāddur

4 Kişi ad altında ölmek sermed-i devletdür
Atam anam ölmez oġul ister iseñ āddur

5 İki zülfü dala beñzer ortada ḳadd-i elif
Vay bu ẓālim şöyle başdan ayaġa dek dāddur

6 Ṣoḥbetüñde añılur dā'im Necātī didiler
Didi yoḳ vallāh ol bī-çāre benden yāddur

3/4 3a zülfe : zülme
6a peri : güzel
* NBD, G.120
2/3 2b ayaḳ kim ṣunula : ayaġı kim ṣūnar
3/4
4/2 4a kişi : arı / sermed-i devletdir : devlet-i sermet durur

26*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 ʿĀşıḳa cānından ise vaṣl-ı cānān ṭatludur
Cümlesinden derd-mend olana dermān ṭatludur

2 Ġamze-i ḫūn-rīz-i yārüñ acıdupdur cānumı
Leblerine meyl idersem ṭañlamañ cān ṭatludur

3 Ḫadd ü ḫaṭṭıñ devridür yanup yaḳılsun ḳo göñül
Nev-bahār ü sebzeler vaktinde biryān ṭatludur

4 Vuṣlat umanlar ṭuyar mı acısını fürḳatüñ
Ṭālib-i gevher olana baḥr-i ʿUmmān ṭatludur

5 Devr-i ḥüsnüñde ser-i kūyuñ maḳam iden yiger
Rūz-ı nevrūz olıcaḳ ṣaḥn-ı gülistāñ ṭatludur

6 Ġamzeñ oḳları yaġarken cān verirün ölmege
Her kişi anı bilür kim ḫāb-ı bārān ṭatludur

7 Rāh-ı ʿışḳuñda senüñ peykānuña cān virdügüm
Bu ki Kaʿbe yollarında ḫabb-ı rümmān ṭatludur

8 Ey Necātī zīb ü ziynet ādem itmez cāhili
Rengine baḳup dimezler kim zaʿferān ṭatludur

27 **

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

[22ª] 1 Müntehā ḳaddüne çün ʻāli naẓarlar baḳdılar
Ṣu gibi ol serv nāzuñ ayaġına aḳdılar

2 Ṭaşradur başuñ diyü bāġ-ı ḥarīm-i yārdan
Murġ-ı gülşen başıña servüñ resenler taḳdılar

---

* NBD, G.144
2a yārüñ : cānān
5/6 5a ser-i kūyuñ māḳam iden : māḳam iden ser-i kūyuñ // 5b Rūz-ı nevrūz olıcaḳ ṣaḥn-ı : nev bahār ü işret-i
6/7
7/8
8/10 NBD'de : Maʿrifet virmez Necātī cāhile fāhir libās
Kimse dimez rengine baḳup zaʿafrān ṭatludur

** NBD, G.183
2b servüñ resenler taḳdılar : serv-i revāñun ḳaḳṭılar

3 Ḫüsrevā şīrīn lebüñe öykünelden şekkerüñ
Aṣuben bāzārda boynuna urġān ṭaḳdılar

4 Ol mehüñ öyküdügiyçün mihr-i ruḫsārına şemʿ
Cemʿ olup pervāneler başına odlar yaḳdılar

5 Ey Necātī çün ezeldendür maḥabbet yār ile
Pes ne maʿnīden seni ol dil-rubāya çaḳdılar

28*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Ruḫlaruñ şemʿine yanmaġa bu dil pervānedür
Āteşe meyl eyler ise ṭañ degül dīvānedür

2 Ārzū-yı pertev-i mihr-i ruḫuñla dūstum
Yıllar olmışdur göñül maʿmūresi vīrānedür

3 Gün yüzüñe beñzedürse kendüyi bilmezlügi
Mül lebüñe öykünürse ḳıpḳızıl dīvānedür

4 Cām-ı zerrīn ü mey-i yāḳūt rengi n'eylesün
Şol gedālar kim şafaḳ bāde güneş peymānedür

5 Ḳoñ beni yolumdan ayrup daʿvet itmeñ mescide
Lā'ubālī ʿāşıḳam ser-menzilüm meyḫānedür

6 Ḥālümi dirsem varur nāz uyḫusına gözlerüñ
ʿĀşıḳuñ ḥālātı ḳatuñda hemān efsānedür

7 Cān ile cānān ḳavuşdı diñ Necātī gelmesüñ
Āşinālar cemʿidür bu bundan ol bīgānedür

29**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Gülşene serv-i çemen şöyle eli ḳurı varur
Anuñ içün bir adum yir gidemez ṭurıvarur

2 Dik gelürmiş ḳad-i cānāneye yabanda çenār
Gelüñ inṣāf idelüm kim ḳatı aşurı varur

3a lebüñe öykünelden : lebüñ öyküdüġüyçün // 3b aṣuben : aṣṭılar
* NBD,G.118
1a bu dil : dil
3a gün : gül
** NBD, G.161

3 Bulanur ḳanlu yaşum ḥüsn bahārında velī
Hele sen serv ayaġına varıcaḳ durıvarur

4 Yine ḫışm ile ṭurup gitdüñ eyā serv-i revān
Saña yol kesmek içün gözyaşı arḳurı varur

5 Ḥüsnüñüñ çavı bütün ʿālemi ṭutdı şāhum
Gün gibi kim yidi iḳlīme degin nūrı varur

[22^{b}] 6 Şöyle burdı ḳulaġın dehr Necātīnüñ kim
İñlese Zöhre'ye dek nāle-i ṭanbūr varur

30*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 ʿUşşāḳa aġlamaḳla eşigüñ günāh olur
Gökler yüzine aḳçe ile nerdübān olur

2 Zülf ü ruḫuñ ḫayāli ile bāġa varsam
Gülşen diken görinür ü sünbül yılān olur

3 Gencīne-i cemāle kilīd oldı ṣaçlaruñ
Bu bir şikeste dil anı açmaḳ ḳaçan olur

4 Gel yā ḳaşuña zih gibi çek rişte-i dili
Gören disün ki oh nice dil-keş kemān olur

5 Zülfüñ ḳatında nergis-i bīmāruña di kim
Aḫşāma ḳarşu uyumasun nā-tüvān olur

6 Pīr-i muġan eşigi ki devlet cenābıdur
Ṣıdḳıla kim ki sürse yüzin kām-rān olur

7 Küynüklisen nigāra ruḫ-ı zerd ilet göñül
Küynükli armaġanı ḳamu zaʿferān olur

8 Bir şeftālūya cānı azırġanma dūstum
Sermāyeden ḥesāb idegör ne'n ziyān olur

5a şāhum : ṣanemā
6b nāle : nagme
* NBD, G.94
1a ʿUşşāḳa aġlamaḳla eşigüñ günāh olur : Ey cān eşigine gözi yaşlı revān olur.
2a varsam : uġrasam
3a oldı : urdı
6b sürse : süre

9 Derde şataşdı ṭañlamañ āhın Necāṭīnüñ
Ḫāşā ki āteş uġrasa lābüd duḫān olur

31*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ḳan itse müjeñ lāl-i güher-zārı ḳınarlar
Mūsā içün olur bu ki ʿĪsā'yı ḳınarlar

2 Eksüklügüñi yüzüñe urma ḳamerüñ kim
Yoḫsula ʿitāb eyleyicek bāyı ḳınarlar

3 Meyḫānelere küp düşer iken yine ṣūfī
Mescide varup bāde-i hamrāyı ḳınarlar

4 Aʿdāya hüner ʿayıb durur göge çıḳarsam
Giceyle gizermiş diyicek ayı ḳınarlar

5 Cevr eyleme kim vaṣl güni senutanursın
Mīve gelicek serv-i dil-ārāyı ḳınarlar

6 *El-minnetü lillāh* ki bugün devr-i lebüñde
Nūş eyleyicek bāde-i ḥamrāyı ḳınarlar

7 Feryād ü fiġān eylemelidür ki güzeller
Aʿdā sözine uyup aḥibbāyı ḳınarlar

[23a] 8 Ḫarc itme sözüñ yoḳ yire kim şimdi Necātī
Söyler diye ṭūṭī-yi şeker-ḫāyı ḳınarlar

32**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Gülşen-i ḥüsnüñde kim ṭāvūs-ı zülfün bāl açar
Ṭāliʿim mesʿūd olup devlet der-i iḳbāl açar

9b uġrasa : uġradı
* NBD, G.155
1a zārı : zāyı
3/7
4/3
5/4
6a El-minnetü lillāh : "Minnet ancak Allah için, Allah'a minnet" manasınadır.
6b bāde-i ḥamrāyı : ṣāġar ü ṣaḥbāyı
** NBD, G.162
1b olup : olur / devlet : baḫtum

2 Dāl-i devlet gösterür zülf-i dil-āvizün senüñ
Cān cemālüñ muṣḥafından her ḳaçan kim fāl açar

3 Yüzüñi göstermesün aġyāra zülfün key ṣaḳın
Mār olan şeyṭāna cennet ḳapusın fi'l-ḥāl açar

4 Sāḳiyā göñlüm ḳarardı luṭf idüp bir būse vir
Ḳayġulu göñülleri dirler şarāb-ı al açar

5 Dilberā ḫāl-i lebüñ rāz-ı deḥānuñ ḳıldı fāş
Şöyle kim esrār-ı ġaybı noḳṭa-i remmāl açar

6 Nitekim ẓulmet çeraġun rūşenāsıñ arturur
Rengini ruḫsārıñuñ zülf ile ḫaṭṭ ü ḫāl açar

7 Şād olur olsa Necātī işüginden rūy-ı māl
Ehl-i dünyā gibi kim göñlüni rūy-ı māl açar

33*

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Güller çemende kendülerin nāzenīn ṭutar
Nāz ile gülse aġzına ġonca yeñin ṭutar

2 Bezm-i çemende oḳudıġı ṭutdı vāʿiẓüñ
Gül mevsiminde tevbe-i meyden yegin ṭutar

3 Şīrīnlerüñle germ olur ol çeşm-i ḫāb-nāk
Tātārlar gibi ki mey-i engebin ṭutar

4 Pīr-i muġān ayaġına baş urmayan müdām
ʿĀḳıl mıdur ki göz göre cömerd elin ṭutar

5 Ol ḥüsn-i dil-firūz ile bu ḫaṭṭ-ı müşg-bār
Bir bāġdur ki dā'iresin yāsemin ṭutar

6 Ruh-sār-ı dil-firībe ziriḫler giyürdi ḫaṭ
Beñzer yine Necātī-i miskīne kin ṭutar

7 Yüz gösterür hemīşe müselmanlıġa ḫaṭuñ
Kāfir di[me]ñ siz aña ki uġrıca dīn ṭutar

3b fi'l-ḥāl : derhāl
* NBD, G.165
2/3 2a Bezm-i çemende oḳudıġı ṭutdı vāʿiẓüñ : Ey ḫāce vāʿiz okuduġı ṭutsun anı kim
3/4 3a Şīrīnlerüñle : Şīrin lebünle
4/5 4a ayaġına baş urmayan müdām : ayaġını men itme müdām
5/2 5b yaʿdur : bāġdur
6/7 6a giydürdi : giyürdi
7/6 7b diñ : dimeñ / uġrıca : mahfice

34*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Yār māyil olıcaḳ mihr ü maḥabbet az olur
Anuñiçündür niyāz ehline dā'im nāz olur

[23b] 2 Sāḳiyā ṣoḥbet emānet sırrımuz fāş itmesün
Mey gibi bezm-i ṣafā-baḫşa şu kim hem-rāz olur

3 İdemezsün gölgelükde sen gedā ile ḳarār
Sen hümāsın dā'imā işin senüñ pervāz olur

4 Ṭālib-i germiyyet-i ʿışḳ olduġum ʿayb eylemeñ
Kim faḳīr olan sevinür her ḳaçan kim yaz olur

5 Būse luṭf idüp gözümüñ ḳanlu yaşın sildi dūst
Rūm ili dilberleri dā'im ḳadeḥ perdāz olur

6 Āferīn olsun benüm siḥr āferīn eşʿāruma
Dā'imā ben sevdügüm maḥbūblar mümtāz olur

7 Fitne-i āḫir zamān oldı Necātī sözleri
Her ġazel kim dise bir maḥbūb-ı ḫūb-āvāz olur

35**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Lebüñe cān u dili ḫaṭṭ-ı semen-bū getirür
Ki meyüñ ṣoḥbetine ādemi ḳayġu getirür

2 Ser-i kūyuña şarāb içmeyicek varımazın
Ten-i hāşākümü bu gülşene ol ṣu getirür

3 Nice bir zühd ü veraʿ ṣaflarını bozmaġ içün
Ḫaṭ ü ḫālüñle müjen leşker-i cāẕū getirür

4 Ḫaṭṭ ü ḫālüñ ḫaberin virdi ṣabā zülfüñden
Döndi ol ḫˇāce-i hindūya ki dārū getirür

---

* NBD, G.201
4/3
5/4
6/7 6b Dāimā ben sevdigüm maḥbūblar : Hūb-rūlar içre ben sevdüklerüm
7/6 7b hūb : hoş

** NBD, G.179
2b bu : ol /ol : bu
3b cāẕū : hindū
4/5

5 Baña sensiz felegüñ şehd ü şeker ṣunduġını
Ṣanuram kim yidi ṭaṣdan geçer aġu getürür

6 Ser-i kūyuña alup gelse Necātī göñlün
Aña beñzer ki şifā-ḫāneye ṣayru getirür

36*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Şol dil-rubā güzel k'[aña] begler aġalanur
Maḥbūblar bölügü anuñdur paşalanur

2 Tīr-i müjeñle birlige yitmedüm āh āh
Añduḳça tīġ-ı ġamzeñi baġrum paralanur

3 Bir kerre ġonca aġız açup gel dimiş degül
Bülbüller[e] ki ṣaḥn-ı çemende yuvalanur

4 Didüm ruḫuñ güneş gibi şehri araladı
Didi metāʿ-ı ḥüsn dem olur bahālanur

5 Biñ biñ selām ol ṣanem-i meh-liḳāya kim
Redd elleriyle atduġı ṭaş merḥabālanur

[24[a]] 6 Ey lebleri şeker bu göñül gözgüsi senüñ
Āyīne-i cemāliñe baḳsa ṣafālanur

7 Mā'il durur Necātī hevāña şu deñlü kim
Merhem ursa yüregi başı havālanur

37**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Mīvesi her şīvenüñ luṭf ile bustānuñdadur
Fitnesi āḫir zamānuñ çeşm-i fettānuñdadur

2 Ey naṣīḥat eyleyen ben bī-dile dildār içün
Hey ne derdüñ var senüñ göñülcügün yanuñdadur

5/4
* NBD, G.130
1a ki aña vezin gereği k'[aña] şeklinde gösterilmiştir // 1b aġalanur : paşalanur
2/3 2a bitmedüm āh vāh : yitmedüm āh āh
3/4
4/2
5a mehliḳāya : bī-vefāya
6a gözgüsi : ṭūṭīsi
** NBD, G.185

3 Derd ile çāk-i girībān eyleyen eller bugün
Rūz-ı maḥşerde senüñ ser-cümle dāmānuñdadur

4 Vaṣl-ı yār olmayıcaḳ saña ne dermān ey göñül
Ḫalḳ-ı ʿālem ṭutalum kim cümle dermānundadur

5 Laʿl-i cānān şevḳine yansañ yaḳılsañ n'ola kim
Ey Necātī āteş-i fürḳat senüñ cānuñdadur

38*

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Göklerde āh yirde yaşum mācerāsıdur
Her bir diyāruñ añılan āb u havāsıdur

2 Ṭaġlar ḳadar niyāz u tevākkūʿ yeter baña
Ferhāda Bī-sütūn temennā ḳayasıdur

3 Peykānlarunı yārelerüm gözle yidiler
Gizlendügi içerde hep anuñ belāsıdur

4 Müşge ṣatarsa bād-ı ṣabā ayaguñ tozun
Çok nāfenün derisine dolu baḥāsıdur

5 Aġzına dil ṣoḳar egilüp şīşe sāġaruñ
Ṣaḳın öper lebüñi cihān bī-nevāsıdur

6 Aydın içinde Tīre durur ḫāl-i ʿārıżuñ
Ruḫ-sāra Germiyān ḫaṭ-ı müşgīn Ḳarasidür

7 Bildüm Necātī şiʿrine şöhret viren nedür
Rengīn ḫayāl ü şīve ile ḫūb edāsıdur

39**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Zülfüñ altında siñüp ḫaṭṭ-ı muʿanber gizlenür
Ṣanki dil almaġ içün pusuda leşker gizlenür

2 Yaşumı görüp teraḥḥūm idesin dirdüm velī
Aġladuġum bu ki gün görünse aḥter gizlenür

4b ṭutalum : ṭutayum
* NBD, G.171
4a müşg : misk
5b bī-nevāsıdur : bī-ḫayāsıdur
** NBD, G.124

[24b] 3 Gözlerüñ içün göñül zülfüñi bekler cān lebüñ
Çünki āhū ṣayd idenler böyle yir yir gizlenür

4 Kirpügüñ şevḳ ile sīne şöyle çāk olup durur
Degme nāḫun zaḫmınuñ içinde ḫançer gizlenür

5 Sīnede zülfüñ ḫayālin göricek didi göñül
Bir ḳarınca ininüñ içinde ejder gizlenür

6. Ḫ̆āceden ol serv āzād olıcak görse güneş
Ḳorḳusından ditrer endāmı ḳaçar gizlenür

7 Ḳatı yanmışdur Necāṭī eyle āhından haẕer
Gāh olur ḫāk-ister arasında aḫker gizlenür

40*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Lāle ḫadler yine gülşende neler itmediler
Servi yürütmediler ġoncayı söyletmediler

2 Ṭaşradan geldi çemen mülkine bīgāne diyü
Yine gül ṣoḥbetine lāleyi iletmediler

3 ʿĀdeti ḫūblaruñ cevr ü cefādur ammā
Baña itdüklerini kimselere itmediler

4 Ḥamdülillāh mey-i cān-baḫş ile sāḳīlerimüz
Āb-ı ḥayvān ile Kevs̱er ṣuyun istetmediler

5 Ey göñül būsesine cān virüp el ṭut sözüni
İl delüsini meş̱eldür buña aldatmadılar

6 Ey Necātī yüri ṣabr eyle elüñden ne gelür
Ḫūblar cevr ü cefāyı kime ögretmediler

41**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Şol ġoncalar ki laʿlüñ añup aġız açalar
Bād-ı ṣabā irişi gelür aġzına çalar

6b Ḳorḳusundan ditrer endāmı : Titrer endāmı ṣararur beñzi
7a Ḳatı yanmışdur : Yandı kül oldı
* NBD, G.198
** NBD, G.133

2 Sen gün ṣıfatlu ay içün ey müşterī-cebīn
Āheng idince nāleye ben Zühre nāy çalar

3 Mıżrāb-ı ūd-ı şevḳ iken bülbülün dili
ʿIşḳuñ Zebūrunı oḳı[ya]maz dili çalar

4 Her kime ġamze eylese ol Türk-i nīm-mest
Tīġ-ı cefā ile ṣanuram kim beni çalar

5 Gülşende serv ḳarsar elin ha ṣalar başın
Kendüsi oynar eblehi gör kendüsi çalar

6 Ġam leşkeri ki mülk-i dile ḳonmaḳ isteye
Ġamzeñ kılaġuzı gelür evvel biri çalar

[25ª] 7 Bezm-i belāda ḳaddümi çeng eyledüñ diyü
Miskīn Necātī ḫayli zamāndan beri çalar

42*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Bir alay oldı perī şīvelü āhū begler
Gözi āhūlaruñ alayına yā ḥū begler

2 Bir perī içün aḳar iki gözüm çeşmeleri
Ṣaḳınuñ bilmiş oluñ ıldur ol ṣū begler

3 Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
Zülf-i bī-dīn ile ol ġamze-i cādū begler

4 Bī-vefālıḳlar ider yolına cānlar virene
ʿAcabā böyle m'olur dünyede hep bu begler

5 Raḫt u baḫtum götüri oda ursañ dutmaz
Bir iki gün beni bu dünyede maḥbūb egler

6 Ne Necātī ne güzeller ne selām ne ʿaleyk
Fāriġuz idemezüz kimseye ṭapu begler

1b gelür : gelüp
2b oḳımaz : oḳıyamaz
4a kime : kimse // 4b ṣanurum : ṣanasın
6b biri : yiri
7b Miskīn Necātī ḫayl-i zamāndan beri çalar : Çoḳdan bu derd-merd Necātī anı çalar
* NBD, G.67
2b ilidür : ılıdur
6a Ne Necātī ne güzeller ne selām ne ʿaleyk : Ne güzeller ne Necātī ne selāmün ne aleyk

43*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ḳaddi ḫırāmı rūḥ-ı revāndan ḫaber virür
Ṭatlu kelāmı çeşme-i cāndan ḫaber virür

2 Ne gördi ne işitdi lebüñ gibi bir güher
Göñlüm gözüm ki baḥr ile k'andan ḫaber virür

3 Aġlamaġa ne çāre didüm ol didi ḥabīb
Ḳandan ṣoraın ol baña ḳandan ḫaber virür

4 ʿIşḳı ne deñlü ṣaḳlasam ol deñlü fāş olur
Nālem meger ki sūz-ı nihāndan ḫaber virür

5 Sāḳī ferişte nuḳl sitāre mey āfitāb
Seyr-i piyāle devr-i zamāndan ḫaber virür

6 Dirler ki cānı ḥoḳḳaya ḳoymış o bir ṭabīb
Yārüñ dehān u lebleri andan ḫaber virür

7 Gel gel ki gökde istedigüñ yirde bulmuşuz
Bezm-i cihāna özge cihāndan ḫaber virür

8 Dāim Necātī gülşen-i kūyun öger ṭurur
Vāʿıẓ gibi ki bāġ-ı cenāndan ḫaber virür

44**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Her seher gülşende kim murġ-ı laṭīf elḥān oḳur
Ḫūb-rūlar meclisinde ṣanasun ḫoş-ḫān oḳur

[25b] 2 Bülbüle diñ diñmesün zārılıġ itsüñ inlesüñ
Çünki güller defteründen nāme-i hicrān oḳur

3 Bī-niḳāb olma ḥabībüm görmesün yüzüñ raḳīb
Muṣḥaf açıḳ olıcaḳ dirler anı şeyṭān oḳur

---

* NBD, G.154
3 NBD'de yoktur.
4aʿ Işḳı : ʿIşḳun // 4b meger : budur sūz : rāz
5/8 5b seyr : bezm / devr-i zamāndan : kevn ü mekāndan
6/3
7/5 7b cihāna : şebāne
8/10 8a öger : añar
** NBD, G.196

4 Āyet-i ḥüsnüñi dil ḫoş vechile taḳrīr ider
Ṣanki Yūsuf sūresini Ḫażret-i ʿOṯmān oḳur

5 Vaṣf-ı dīdār eyler iken cenneti añmaz göñül
Söylemek cā'iz degüldür aña ki Ḳur'ān oḳur

6 Ṭarz-ı eşʿāre Necātī bir leṭāfet virdi kim
Her melek meyl-i ẓarāfet idüben dīvān oḳur

45*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ey ḳaşı yay olan beni iñletme ḳıl ḫaẕer
Kim āhum oḳı naʿl-i hilāle ider güẕer

2 Cān gider oldı gel seni görsün ḳo cevri kim
Oruç revā degüldür iderken kişi sefer

3 Ben saña ḥālüm aġladuġum zaḥmet olmasun
Bir ḫaste kim ṭabībe gele derdiñi döker

4 Ṣıçrar yüzüme yapışur andaḳ gözümyaşı
Sen māhı ḳoyup eyler isem mihre bir naẕar

5 Görüp lebüñ zülālin ezildi nebāt-ı mıṣr
Şīrīn budur ki kāġıda burar daḫı ṣatar

6 Varup ḥarīm-i kūyuña yüzüñü görmeyen
Saʿy ile nūr göremedük ḥācıya döner

7. Ṭogrıldıcaḳ Necātīden ayruġa tīrüñi
Allāh bilür ki ḫaste göñülden neler çeker

46**

fāʿılātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Şīve-i reftāruña serv-i ḫırāmān imrenür
Lezzet-i güftāruña ser-çeşme-i cān imrenür

2 Ṭurra-i pür tābuña reyḥān ü sünbül cān virür
Lāle-i sīr-ābuña gül-berg-i ḫandān imrenür

* NBD, G.58
** NBD, G.132

3 Ḥamdülillāh pādişāhum devletinde ḥüsnüñüñ
Şādiye ġuṣṣām güler derdüme dermān imrenür

4 Ben nice cān virmeyem şol lebleri mercāna kim
Böyle baġrı ṭaş iken laʿl-i Bedaḫşān imrenür

5 Mihr ü māhı ḥüsn ile meydāna çekseñ yaraşur
Sen ki zülf ü ġabġabuña gūy u çevgān imrenür

47*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

[26a] 1 Sāḳiyā çün leb-i şīrīñedür nisbetümüz
Gider'e bādeyi telḫ eylemesün ṣoḫbetümüz

2 Bizi yirden götüren eşk-i revāndur ammā
Ayaġuñ ṭopraġınadur yine hep minnetümüz

3 Leb-i devrinde şarāb içmeyelüm sāḳīnüñ
Yoġsa bir gün elümüze virür ol ḥürmetümüz

4 Muttaṣıl savmaʿada pīr-i muġāndur çekilen
Rind-i ʿālem geçerüz ḳānı bizim ġayretümüz

5 Sīnede ġamzen oḳun devlet-i sermed bilürüz
Bir kez ey ḳaşı kemān işlemedi devletümüz

6 Ḳuluyuz kendümüzi ṣatamazuz anıñçün
Bilmez ol Yūsuf-ı gülçehre bizüm ḳıymetümüz

7 Çevreme dā'ire çekdi yaşum aġlamaġıla
Bir perī daʿvetini itmegedür niyyetümüz

8 Göge çıḳarsa görünmez benüm uçmaḳ gözüme
Devletüñde daḫı aʿlāradur himmetümüz

9 Ey Necātī ḳadeḫi ḥürmet ile ṭutmayıcaḳ
Pīr-i meyḫāne elümüze virür ḥürmetümüz

---

* NBD, G.223
3 NBD'de yoktur.
4/6
5/4
6/3
5/7
8/7
9/8

48*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Cām-ı şarāb-ı ʿışḳuñ ile cem degül miyüz
Bezm-i ġamuñ ṣafāsına maḥrem degül miyüz

2 Bāġ-ı ruḫuñda dāne-i ḫālüñe ey perī
Meyl eylesek ʿaceb midür ādem degül miyüz

3 Ger ẕerre-vār itmesek ol āfitāba meyl
Bir ẕerreden bu yolda daḫı kem degül miyüz

4 Bezm-i neşāṭa n'içün iletmez bizi raḳīb
Çeng-i ġamuñda nāl ile hem-dem degül miyüz

5 Dilber cemāli vaṣfun idelden Necātī yā
Üslūb-ı naẓm içinde müsellem degül miyüz

49**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Güzeller geldi bayrāma beg olmış
Ṭonanmış biri birinden yeg olmış

2 Güzeller gibi bayrām ile nevrūz
Bezenmiş birbirinden yegrek olmış

3 Güzeller giyüp o yüzler dirilür
Semenler sebzede gönlekcek olmış

[26b] 4 Güzel sāḳī bugün yitürdi ḫalḳuñ
Yine ṣāḳī ile ṣūfī yek olmış

5 Güzeller gine ṣūret virdi ʿışḳa
Didükleri Necātī gerçek olmış

---

* NBD, G.220
1b maḥrem : ḫurrem
4b nāl : nāy
** NBD, G.254
3a Güzeller giyüp o yüzler dirilür : Güzeller gibi bayrām ile nevrūz
4/5 4a bugün : yükün // 4b ṣāḳī : ṣofī
5/6 5a gine : yine

50*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Ḫāk-i pāyüñ tūtiyā-yı dīde-i ḫun-bārımış
Ḥamdülillāh kim görecek gözlerümüz varımış

2 Neylesün gül-zār[ı] ʿāşıḳ olmayınca gül-ʿiẕār
Būstān-ı cennete ṣūret viren dīdārımış

3 Ṭıfl iken bir būsenī azırġanurduḳ cāna āh
Ey dirīġā bilmedük bāzār ilk bāzārımış

4 Bir ben isem de gerekmez kimseye yār olduġuñ
Ey gül-i pākīze dāmen dimesünler yārımış

5 Būseñi görmez Necātī kendüye lāyıḳ velī
Ey lebi ṣükker ne çāre cāndur umārımış

51**

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Müctes + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1 Duḫān-ı āh ile oldum şerer gibi raḳḳāṣ
Sirişk-i çeşm ile oldum güher gibi ḳavvās

2 Bu āh-ile çıḳışursam bu yaşı nic'ideyin
Yuḳarı ḳorsam is olur aşaġı ḳorsam paṣ

3 Ḫalās olumadı dil ḳayd-ı bend-i zülfüñden
Ḫaṭuñdan oḳudı biñ kerre *sūre-i İḫlāṣ*

4 Ṣaçın bilüp düşer ayaġa zülf-i fettānuñ
ʿAzīz başıñ içün eyülük eyle fitneyi baṣ

5 Ne üzülür ne kesilür ṣaçuñla ġamzeñden
Gerek boġazla Necātī ḳuluñ begüm gerek aṣ

* NBD, G.248
5b cāndur : cān durur
** NBD, G.255
2a nic'ideyin : nic'ideyim

52*

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün
Hezec – – + / + – – – / – – + / + – – –

1 Ṭoldur var iken sāḳī yāḳut-ı revāndan ḥaẓ
Çün ʿömr degül bāḳī [al] ḳūt-ı revāndan ḥaẓ

2 Gün gecelüdür ḫaṭṭuñ ḫaddüñi ḳuşatmasun
Ḳo ḳılca ḳolum ḳılsın ol mūy-ı miyāndan ḥaẓ

3 Ey şeyḫ nedür tedbīr alnuma benüm taḳdīr
Bezmiş ki idem dā'im bir ḳaşı kemāndan ḥaẓ

4 Gül-zār-ı cinān ise vuṣlat yoluñuñ bāġı
İtmeye maʿāẕallāh dil bāġ-ı cināndan ḥaẓ

[27a] 5 Nāzıla geçüp bir gün sögmedi duʿācıya
Geçdi günüm almadum ʿömr-i güẕerāndan ḥaẓ

6 Ḫaṭṭuñ geleli meylüm laʿlüñe ziyād oldı
Artar ecel irdükde her kişiye cāndan ḥaẓ

7 Ol serv Necātīnüñ baḳmaz yüzine [zīrā]
Şimşād-ı revān itmez evrāḳ-ı ḫazāndan ḥaẓ

53**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Zülf-i ṭarrāruñ ucından sünbülüñ boynında bāġ
Ḫāl-i ruḫsāruñ ġamından lālenüñ baġrında dāġ

2 Sen ḳaşı mekkār yāyın kimse çekmez dünyede
Sen gözü bīmār oḳından ḳurtulımaz kimse saġ

3 Teşneyem ḳandur viṣālüñ çeşme-sārından beni
Çün geçer ey serv boylum ṣu gibi bu çaġ çaġ

4 Dāġ-ı dilde eyleyelden gül yüzüñ şevḳi maḳām
Oldı ben mecnūna ey leylī-ṣıfat daġ üsti bāġ

---

* NBD, G.259
2/6 2a ḫaṭṭuñ ḫaddüñi : zülfüñ belüni
3/2 3a Bezmiş ki idem : yazmış kim alam
4/3
7b revān : bahār
** NBD, G.264
7a ucından : hamından
3b serv boylum : serv-i revānum

5 N’ola benden ḳapuña var ise yirden gögce farḳ
Olmaz ey Mıṣr-ı melāmet ʿāṣıḳa Baġdād ıraġ

6 Nūr-ı ruḫsārun ḳatında āfitābun ferri yoḳ
Yanıcak ṣuʿle virür mi gündüzin yanan çerāġ

7 Ey Necātī dergeh-i ʿālem penāh-ı şāha var
Ger dilerseñ derd-i yār u cevr-i devrāndan firāġ

54*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Erbāb-ı ʻışḳa nāle vü efġān olur ḥarīf
Göñlüme ġuṣṣa gözyaşına ḳan olur ḥarīf

2 Az ḳaldı kim viṣāline vāṣıl ola göñül
Çoḳ vaḳt olur gedālara sulṭān olur ḥarīf

3 Aġzın bıçaḳlar açmaya ṣoḥbetde pistenüñ
Kim leblerüñe ġonca-yı ḫandān olur ḥarīf

4 Aġzı egildi ġoncalaruñ gülmeden şehā
Kim ḳāmetüñe serv-i ḫırāmān olur ḥarīf

5 Var mıdur ola gül gibi gülşende yüzi berg
Kim her dem aña bülbül-i nālān olur ḥarīf

55**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Gül muṣḥafın ṣabā yeli açdı varaḳ varaḳ
ʿIşḳ āyetini bülbül oḳudı sebaḳ sebaḳ

[27b] 2 Hicrüñle mihr gökde içer zehri ṭās ṭās
Mihrüñ ile lāle yirde yudar ḳan ṭabaḳ ṭabaḳ

3 Gül-zār-ı ḥüsn içine girüp gūşe-gīrler
Āhū gözüñ yataġın ararlar bucaḳ bucaḳ

5b melāmet : melāḥat
6b Yanıcak : ya ne deñlü / virür mi : vere
* NBD, G.271
5a mıdur ola : mı Necātī
** NBD, G.281
2a mihr gökde : gökde mihr / zehri : zehr // 2b ṭabaḳ ṭabaḳ : çanaḳ çanaḳ

4 Gülşende gül yüzüñi göreydi bu vech ile
Sögeydi ġonca aġzına bülbül varaḳ varaḳ

5 Cān gülşeninde zülf ü ʿiẕāruñ hevāsına
Reyḥān deste deste semenler ḳucaḳ ḳucaḳ

6 Evvel ḳademde cānuñı vir yāra ey göñül
Kim nerdibān-ı ʿışḳa çıḳılmaz ayaḳ ayaḳ

7 Vaṣf-ı ruḫuñla yazmaġa şiʿrin Necātī nüñ
Kāġıd ṭutarlar elde çiçekler ṭabaḳ ṭabaḳ

56*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Derd ile öldüm gider bir kimsenüñ āgāhı yoḳ
Mevt gibi ehl-i ʿışḳuñ āh kim hem-rāhı yoḳ

2 Fāriġ ol ey müddeʿi ʿāşıḳ mı dirler aña kim
Yiryüzinde seyl-i eşki gökde dūd-ı āhı yoḳ

3 İnce bilüm ḳıl ḳadar yoḳdur demişsün dir iseñ
Ḥāşa lillāh dūstum vallāh yoḳ billāh yoḳ

4 İşüñ altun olmaḳ isterseñ ḫarābāt ehli ol
Vāy hiç sencileyin bir kimse devlet-ḫāhı yoḳ

5 Ḳo Necātī ḳapuña sürsün yüzün menʿ eyleme
Muḥkem olmaz ḳanḳı dīvāruñ ki berg-i kāhı yoḳ

57**

mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün
Muzari – – + / – + – – / – – + / – + – –

1 Ol ḳadd-i ser-firāza serv olmaz ise ʿāşıḳ
Yonulmaduḳ aġaçdur olmaz bir işe lāyıḳ

2 Gülşende gül budaġı güllerle beñzemişdür
Bir ḫūb-rūya ki ol boynı ḳulaġı açıḳ

4a Gülşende gül yüzüñi göreydi bu vech-ile : Göreydi lāle ḥaddini bu luṭf ile senüñ
* NBD, G.277
4b hiç sencileyin bir : aña kim bencileyin
5a eyleme : itme kim
** NBD, G.274
2/4 2b ki ol : k'ola

3 Gün yüziñüñ şuʿāʿı yiri gögü ṭutaldan
Müştāḳdur melāyık muḥtācıdur ḫalāyıḳ

4 Aġyār eşigiñde yürütmez oldı bizi
Fi'l-cümle itlerüñle olmasa āşinālıḳ

5 Yārin şeker lebüñden ṣorar isen Necātī
Şīrīn ü ter olupdur şöyle canuña lāyıḳ

58*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

[28a] 1 Ġamzen beni helāk ide göre dura gözüñ
Ṭurmaya girü ġamzeñ oḳunı ura gözüñ

2 Biñ vaʿde ide itmeye birin edā lebüñ
Biñ nāvek ata atmaya birin ḫaṭā gözüñ

3 Rāżı olursam ölmege menʿ ide leblerüñ
Mā'il olursam ölmemege ḳomaya gözüñ

4 Ben bu belāya ḳatlanı bilem mi dūstum
Bir yaña laʿlüñ ide cefā bir yaña gözüñ

5 Çoḳdur Necātī ġamzeleri şīr merd olur
Ādem helāk olur baḳışından ḳara gözüñ

59**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Gözümüz rūşen ider luṭf ile ḫāk-i ḳademüñ
N'ola ey serv-i revān şimdi mi gördüñ keremüñ

2 Ḳadd ü zülf ü dehenüñ oldı elif lām ile mīm
Ol sebebden dil ü cān lezzetin aldı elemüñ

3 Hele ben çākerüñe (ki) raḥat-ı cāndur cevrüñ
Hele ben kem-terüñe zevḳ ü ṣafādur sitemüñ

3/2
4/3 4a oldı : idi
* NBD, G.318
1b oḳunı : ḳılıcuñ
3a rāżı : ḳā'il
5a olur : evet
** NBD, G.322
1b Nʿola ey serv-i revān şimdi mi gördüñ : ḥamdilillah bile geldi ḳademüñle

4 Ḥüsn yārenlerinüñ görmemişiz kemlügini
Meger ey serv-i cefā-pīşe miyānuñla femüñ

5 Vaṣf-ı ḫālüñ yazalı zülfüñ ucından şanemā
Yaşı derd ile ḳara ḳana boyandı ḳalemüñ

6 Ben ġamıñ yir idüm evvel sitem-i hecrüñ ile
Şimdi yir oldı beni derd ü belā ile ġamuñ

7 Düşdi fürḳat şebine gitdi Necātī dervīş
Billah ey ṣubḥ-ı saʿādet demüñ olsun demüñ

60*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Güzelim ḫūblar içinde saña biz şāh didük
Ne didük ḳullaruñuz yarıcuñ Allāh didük

2 Ḳāmetüñ mülk-i dili almaġa sancaḳ çekicek
Ehl-i diller dirilüp bir yir[e] Allāh didük

3 Gün yüzüñden uzanup nūr diler iken meh-i nev
Gösterüp barmaḳ umar idüñ ola māh didük

4 Devlet ü ʻizz ü şeref cāhını biz cāh oḳuduk
Zillet ü faḳr ü fenā cāhına biz cāh didük

5 Bir nefesdür virelüm yāre Necātī canı
Eyle dut ḥasret ile bir ḳatıraḳ āh didük

61**

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

[28b] 1 Derd ile günde biñ keret ölmek
Kime yalan ise baña gerçek

2 Ḳatı eller boyuñ çenār ḳatı
Dilek ey serv-i gül-ʿiẕār dilek

5/6 5a ḫālüñ : ḫālüm // 5b yaşı : başı
6/5 6b yir oldı beni : üşüp beni yir
7a düşdi firḳat şebine gitdi : şeb-i mihnetde neler çekdi // 7b Billāh ey ṣubḥ-ı saʿādet demüñ olsun : Demüñ olsun senüñ ey bād-ı seher-gāh
* NBD, G.324
2b bir yir : bire bir
5b Eyle dut : ṭudalum
** NBD, G.307

3 Serv-i yāra ayaḳdaş olmaduñ
Ey ṣanavber bu şīveden el çek

4 Sāḳiyā işte būseñe biñ cān
Çifte çifte ṭolular iç bañā tek

5 Azacuḳ cānlusun Necātī sen
Cürʿa-i yāri al ele tiz çek

62*

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Didüm ey dil saña yār ide vefā ḫandān ol
Āh idüp derd-i derūn ile didi andan ol

2 Baña cānān eşigi Kaʿbe saña ey ṣūfī
Tek yüzüñ görmeyelüm var Mıṣır'a sulṭān ol

3 Didüm eşigüñe yüzüm süreyin güldi didi
İşte baḳ Kaʿbe gerek ḥācı gerek ḳurbān ol

4 Ḥasret ile günümüz geçdi gel ey meh-pāre
Bir gice külbe-i aḥzānumda mihmān ol

5 Ḥasret-i derd ile ey dil beni vīrān itdüñ
Göreyin ḥasret ü derd ile seni vīrān ol

6 Ey Necātī ġam-ı cānān ile cānuñ çıksuñ
Saña kim didi ki her bir güzele ḥayrān ol

63**

[29a] *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün*
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

2 Furṣatı fevt eyleme kim degme kez girmez ele
Vaṣl-ı yār-i bī-naẓīr ü naḳd-ı ʿömr-i bī-bedel

3 Bir ḳıl üzredür esāsı ḥüsnüñ itme iʿtimād

2a çınar : çınarı
4a Sāḳīyā işte būseñe : İşte bir būseñe begüm
5b yāri al : lāʿl-i yārı
* NBD, G.336
4a Ḥasret ile günümüz geçdi gel ey meh-pāre : Hey vefāsız güzel efgān ile geçdi günümüz // 4b'de vezin problemi var
6a ey : ko // 6b her bir : var her
** NBD, G.342 Divanda tam olmasına rağmen mecmuada gazelin matla ve makta beyti yoktur. Bir sonraki gazelin matla beyiti yanlışlıkla bu gazele yazılmıştır.

Rūzigār āyīne-i İskendere virdi ḫalel

4 Ḳāmetüñ şimşādını ayru görürmüş servdeñ
Rāstī eksük degüldür çeşm-i aḥvālde ḥivel

5 Beni fürḳat öldürür sen benden ayru olıcaḳ
Muma yanmaḳ görünür çün ayrıla andan ʿasel

64*

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ḥaḳḳā budur ki ṣaḥn-ı çemen kem ḳonaḳ degül
İllā ki ʿömr ḳāfilesi oturaḳ degül

2 Eşcār egerçi her varakı bir kitābdur
İdrāki olmayana cihān bir varaḳ degül

3 Gün yüzüñüñ ḳatında çoḳ alçaḳ durur ḳamer
Fi'l-cümle Kaʿbe beñzedi dirseñ ıraḳ degül

4 Bir dem mi var ki ey gözü ser-mest ü ceng içün
K'ol ġamzeler bizüm ile ḳılıç bıçaḳ degül

5 Dildāra senden olur ise buʿd-ı meşrıḳeyn
Saʿy it göñül ki ʿāşıḳa Baġdād ıraḳ degül

6 İder Necātī cennet-i kūyuñı ārzū
Dünyāda gerçi kim bu heves olıcaḳ degül

65**

fāʿılātün fāʿılātün fāʿılātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Yā Rab ol düşmen baḳışlu yāra n'itdüm n'eyledüm
Sevdügümden ġayrı ol dildāra n'itdüm n'eyledüm

2 Altına aldı ġam u derd üstüme dönmez felek
Rūzgar-ı ẓālim ü ġaddāra n'itdüm n'eyledüm

---

* NBD, G.335
2/3
3/8 3a beñzerdi : beñzedi // 3b artuḳ : ıraḳ
4/5 4a var ki : vardır
5/2
6/9 6a ider : ey / kūyuñı : der-gāhuñ // 6b heves : hava
** NBD, G.377
2/5

3 Ben gedā bir kimsenüñ yatur itin ḳaldurmadum
Yār eşiginde olan aġyāra n'itdüm n'eyledüm

4 Gül yüzüne baḳmadum şimşāduñ adın añmadum
Ol ḳamer-ruḫsār ü ḫoş-reftāra n'itdüm n'eyledüm

5 Ādem olmaz ādeme yaḳışmaz ādemden ḳaçar
Ey Necātī ol peri ruḫsāra n'itdüm n'eyledüm

66*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Lebüñ vaṣfın işitmiş ġoncalardan
Anıñçün güller açılmış seherden

2 Eger şīrīn lebüñe öykünürse
Göreyin Tañrı dād alsun şekerden

3 Bañā bir būse vir ölsün raḳībüñ
Ḫalāṣ ol dūstum ḫayr ile şerden

4 Yüzüñi gördüm itdüm ʿışḳa bünyād
Her işe ibtidā ḫoşdur seḥerden

5 Göñül ʿışḳ odına yanar gözüm dir
Necātī Tañrı ṣaklasun beterden

67**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

[29b] 1 Ḳo göñül būseñe cān ile ḫarīdār olsun
Billah ey ġonca-dehen yoḳ dime bāzār olsun

2 Görüp āşüftelerüñ ḥāline raḥm eylemeyen
Göreyin bencileyin derde giriftār olsun

3/2
4/3
5/7
* NBD, G.397
1/2 1b güller açılmış : gül açılmış çin
2/5 2b göreyin : göreyüm
3/7
4/6 4b her : ki
5/8
** NBD, G.412
2a Görüp āşüftelerüñ : zülfüñ āşüfteleri / göreyin : göreyüm

3 Büse peymānesinüñ cürʿa-ı cān-baḫşından
Hele ol ġonca-dehen yoḳ dimedi var olsun

4 Kimse beglerde vefā görmedi dünyā ṭuralı
Nice ʿāḳil diye dildāre vefā-dār olsun

5 Öpmege ḳuçmaġa yir yoḳ dir iseñ ey yüzi gül
Ḳo Necātī ḳuluñı ʿāşıḳ-ı dīdār olsun

68*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Göricek yārüñ elde ok u yasın
Benimçün başla ḫāce oḳı Yāsīn

2 Ḳıya baḳdı baña şol cism-i ser-mest
Bugün bildüm ḳuluna o ḳıyasun

3 Kebāb oldı ciger bu ḥasret ile
Ki beni bezm-i ḫāṣṣa okıyasın

4 Bugün ʿuşşākı ṣūfi ḳo ki yarın
Bilesin sen ḥesābın oḳıyasın

5 Ne yirde var ise ʿuşşāḳ-ı ġam-gīn
Necātīnüñ idelüm o ḳıyāsın

6 Eger ben *Āyete'l-Kürsī* oḳursam
Ne mümkindür beni sen oḳuyasın

69**

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

1 Dūstum serv-ḳāmet olmuşsun
Ṭurduġuñla ḳıyāmet olmuşsun

2 Ġamze vü ḫaṭṭ ü ḫāl ü zülf ü ʿiẕār
Bre ẓālim ne āfet olmuşsun

3b ġonca : piste
4b Nice ʿāḳil diye dildāre : kim diye sen meh-i bī-mihre
* NBD, G. 419
1b başla ḫāce : ḫāce başla
2a cism-i ser-mest : çeşm-i cādū
4a ṣūfi : zāhid
5/7
6/5 6a oḳırsam : olırsam
** NBD, G.398

3 Leb-i laʿli şeker-feşānuñ ile
Yine kān-ı melāḥat olmuşsun

4 Ḳanuma aş yirerdi ġamzelerüñ
Hele ey dūst rāḥat olmuşsun

5 Ey Necātī selāmet ehliydüñ
Ne ʿacāyib melāmet olmuşsun

70*

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

[30a] 1 Ben üzümüñ ṣuyın severüm ṣūfī dānesin
Zīrā kimi ḳızını sever kimi anasın

2 Ṣabr ideyin cefāña eyā cevri çoḳ güzel
Ya ben ölem firāḳ(uñ) ile ya sen uṣanasın

3 Sürdüm raḳībi sürmek içün yirlere yüzüm
Süre süre getirdüm ola mı zamānesin

4 İnsanlıġ eyle ādemiyāna gel ey perī
Nūr ile rūşen eyle göñül tāb-ḫānesin

5 İtin izini göricek Allāh sevindi dil
Virdiler aña götürü dünyāyı ṣanasın

6 Ey gül ḳoya mı çāre zeneḫdānuñı göñül
Bülbül cihāna virmez imiş āşiyānesin

7 Di ġamzeñe ḳomadıġı yirden götürmesün
Yıḳup gidermesün dil ü cānuñ ḫızānesin

8 Öldürmege bahāne gerekmez Necātī yi
Yitmez mi ol bahāne ki sen bī-bahānesin

---

* NBD, G.386
2a ideyin : ideyüm // 2b firāḳuñla : firāk ile
3/4
4/3
5/6 5a itin izini göricek : göricek itin izini // 5b götürü : götür
6/5 6a ḳoya mı çāre : severse ṭān mı
7b gidermesün : gidemesün
8b ol : bu / kim : ki

71*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec +−−−/+−−−/+−−

1 Delü ḳanlulara uyduñ delisin
Göñül danışmadan öldürmelisin

2 Senüñ ḫaṭṭuñ benüm cānum çıḳınca
Benüm cānum ölince sevmelisin

3 Bu serv ü nergis ile bāġ-ı ḥüsnüñ
Bugün görür gözi ṭutar elisin

4 Ne ḫoş derc eylemiş zülf-i siyāhuñ
Ġubār üstine reyhānın celīsin

5 Necātī ekmel-i ʿālem olursañ
Çü yoḳ bir ḥabbe ʿışḳuñ ekmelisin

72**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec +−−−/+−−−/+−−

1 Cefā vü şīve vü nāz ögrenürsin
İyü varmaz yaramaz ögrenürsin

2 Gelürsin bir dem eglenmez gidersin
Cefā vü cevri ṭurmaz ögrenürsin

3 Gelür gülşende gülden renk alursın
Dehān-ı ġoncadan rāz ögrenürsin

4 Maḳāmātı ser-ā-ser seyr idersin
Gelürsin bizde şeh-nāz ögrenürsin

[30b] 5 Daḫı muḳluf iken il gözedürsin
Gögercin gibi pervāz ögrenürsin

6 O çoḳ çoḳ sevdügümüñ şīvesini
(Ḳırmaz)Necātī sen de az az ögrenürsin

---

* NBD, G.399
** NBD, G.394
2/3
3/4
4/2
6a şīvesini : şīvesine

73*

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1 Lebüñ ʿaksi ile yaşum görenler dir ki ḳandur bu
Ya ḫod cām-ı maḥabbetde şarāb-ı ergavāndur bu

2 N'ola öldüñ ise dilber ḳayurmaz bildigün itme
Benüm cānum benüm ḳalbüm cihāndur bu cihāndur bu

3 Didüm cennetde olmaz şeb nedür zülfüñ ruḫuñ üzre
Didi cānum cinān bāġında ʿömr-i cāvidāndur bu

4 ʿAbīr-i Kaʿbe-i kūyun baña ʿıtrı kefen eyleñ
Kim anda ḥūr-ı rıżvāna be-ġāyet armaġāndur bu

5 Getürdiler ṭabībi kim bile derdüm ḳıla dermān
El urdı nabżuma didi ġam-ı ʿışḳ-ı fulāndur bu

6 Egerçi kim bu üṣlūba dimişdür bir ġazel Saʿdī
Ḫayāl-i rūy-ı yār ile bir özge gülsitāndur bu

7 Necātī dūstdan cānum dirīġ ider dimiş düşmen
Yolında öldügüm vallāh[i] billāh[i] yalandur bu

74**

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Naẓar ḳıldı baña şol çeşm-i cāẕū
Enīs oldı yine Mecnūna āhū

2 Gözüñden şöyle bīmār oldı nergis
Ki ebr aġzına penbeyle ṣıḳar ṣū

3 Ruḫuñdan ḫāl-i fettānuñ görelden
Bu rūşen oldı batmaz ṣuya cāẕū

4 Ümīd-i vaṣluñ ile yandı sīnem
Ṭamaʿ olmasa olmaz idi ṭamu

---

* NBD, G.439
3/5 3b cānum : miskin
5/3 5b urdı : urup
6/7
7/6 7a ider : eyler
** NBD, G.441
1a çeşm-i cāẕu : çeşm ü ebrū
2/5
3/4 3a ruḫuñdan : ruḫuñda // 3b bu rūşen oldı : bilindi bu ki

5 Ne müşg olur ḳara zülfüñ ki hergiz
Bulınmaz nāfe-i āhūda bu bū

6 Nice ḫūnī durur ġamzen ki her dem
Naẓar ḳılduḳça düşer cāna ḳorḳu

7 Necātī ġamzesinden iste ḳaşın
Bulınmaz egri ṭutulmasa ṭoġru

75*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

[31a] 1 Gözüm aġlar o sīm endāma ḳarşu
Yetīm oġlan gibi bayrāma ḳarşu

2 Yaḳamı yırtarum açma yaḳañı
Ḳızıl gül gibi ben bed-nāma karşu

3 Göñül kāküllerüñden oldı ġam-gīn
Ġarīb ādem gibi aḫşāma ḳarşu

4 Beni sen ḳışşa-ḫān itdün diyü dil
İder dildār ile hengāme ḳarşu

5 Raḳīb ile idersin ṣoḥbet-i ḫāṣ
Necātīyi sürersin ʿāma ḳarşu

76**

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1 Gel ey zāhid temennā ḳıl baña Ḥaḳdan duʿā eyle
Di(di) kim dā'im anı bir dil-rübāya mübtelā eyle

2 Ümīdüm devletüm varum saʿādetlü eşigüñden
Kesilmesün ʿalāḳam tek vefā itme cefā eyle

3 Eger pervāne gibi eylemezseñ yanmadan pervā
Dil-i şeydāyı yalıñ yüzlülerle āşinā eyle

4/2
5/3
6/7
7/9
* NBD, G.438
** NBD, G.530

4 İle kimse yaramaz ey gül-i raʿnā-yı bostānī
Cefā vü cevr ü miḥnetden ne eylerseñ baña eyle

5 Necātī ayaġı ṭopraġını cān virüp alduñ çün
Yüri yabanda bulmışsın gözüne tūtiyā eyle

77*

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

1 Eglenürdük ġamuñda nāle ile
Alışaydı oruc piyāle ile

2 Ḳışa günde helāk ider biñ kez
Beni efʿī ṣaçuñ iṭāle ile

3 Sāḳī cām-ı ṣubūḥı egleme kim
Ḳadeḥ-i lāle ṭoldı jāle ile

4 Ṭop yıḳıpdur ḫayāl-i ḫal-i ruḫuñ
Bedenüm kalʿasın ḥavāle ile

5 Ḳaṣd idermiş leb-i nigāre göñül
Ṭutuşalum gine piyāle ile

6 Ne çekerseñ çek ey dil-i miskīn
Çıḳ[ış]asın ola ki nāle ile

7 İşidülsün Necātī āvāzuñ
Ziynet it şiʿrüni telāle ile

78**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

[31b] 1 Kūh-ken Ferhādlıḳlar itdi Şīrīn adına
Sikkeyi mermerde ḳazdı āferīn üstādına

2 Cürʿa-i cām-ı maḥabbet ḳan behāmuzdur bizüm
İçelüm şol ġamzesi ḫūn-rīz olanuñ yādına

3 İşigünde ṣubḥ olınca uludum itler gibi
Bir kimesne irmedi bīçārenüñ feryādına

---

* NBD, G.454
1a eglenirdük : eylenirdük / nāle : lāle
5a göñül : gelin // 5b gine : yine
6b çıḳasun : çıkışasun
** NBD, G.533

4 Ḥalḳ ile ṭatlu dirilsün kimseyi acıtmasun
İşlesün şīrīn lebüñ her ne ṣıġarsa adına

5 Ṣūfi andaḳ tevbeden yurduñ Necātī gibi el
Gülşenüñ bir kez ḳadem baṣṣañ behişt-ābādına

79*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Vireliden göñlümi sen gözleri sāḥirlere
Nesne yoḳ vaḳtümde ḥālüm virmesün kāfirlere

2 Bunı kāfir ḳaḍısı daḫı buyurmaz sevdügüm
[Kim] baña raḥm itmeyüp ṣayd olasın sā'īrlere

3 Sīm ü zer destümde yoḳdur ḫarc ideydüm ṣayd içün
Meyl ider[ler] şimdi ḫūblar aḳçesi vāfirlere

4 Yārümi benden cüdā ḳıldüñ raḳībā dilerüm
Boġazıñdan aṣılasun ya giresün yirlere

5 Ben Necātīyem cihānda adum oldı dāsitān
Şiʿr oḳumaḳ ögredeyin şimdiki şāʿirlere

80**

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ey ṣoḥbet eyledüñ diyen ol dil-sitān ile
Yalānı şöyle söyle [ki] bir az inanıla

2 Bir kez yüzüm ayaġıña sürmege irse el(üm)
İzüñ tozını ṭartar idüm zaʿferān ile

3 Zülfüñ ḳoḫusı ile olur muʿteber nesīm
Mergūb olur misāfir olan armaġān ile

3b bir kimesne irmedi : irmedi bir kimsene
4b adına : dād
* NBD, G.544
1a gözleri : sözleri
2a sevdigüm : dostum
3a yoḳdur : yoḳ kim // 3b Meyl ider şimdi ḫūblar : şimd hūblar ṣayd olurlar
4a ḳılduñ raḳībā dilerüm : ḳıldı cüdām olsun raḳīb // 4b aṣılasun : aṣılaydı, giresün : gireydi
5a cihānda : cihāndan
** NBD, G.448
1a eyledüñ : eyledüm
2/6 2a irse elüm : irse el // 2b ṭartar[i]dum : ṭadar idüm

4 Ḳan aġlayup günehde bulundumsa dūstum
Öldürme ben ḳuluñı yuma ḳanı ḳan ile

5 Öldürme beni bir yaña sen bir yaña zamān
Şāyed ola ki bir gün añasın zamān ile

6 Bāġlarlar ise ṭutmaya cennetde zāhidi
Görse yüzüñi sünbül-i ʿanber-feşān ile

7 Ṭutdı cihānı şöhret-i şiʿriñ Necātīyā
Dünyāya ṣıġmaz olduñ o bir ḳaç yalān ile

81*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

[32a] 1 Bārik didilerse nihāl-i bülendüñe
Söz ortanuñdur ey ṣanem alınma kendüñe

2 El virdi ḥüsn devleti yoḳdur ayaḳdaşuñ
Meydān senüñ durur ḫelecān vir semendüñe

3 Ortaya atma zülf-i siyeh-kāruñ aldanup
Başdan aşup durur çekerek di kemendüñe

4 Āzādeliḳ bulasuñ içün ey nihāl-i serv
Ḳulluḳlar eyle ṭoġruluġ ile efendüñe

5 Ḳayġu ḳayıḳlarunda unutma Necātī [yi]
Gird-āba atma merḥamet eyle levendüñe

82**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Yine nāzüklükle ḳoçmaġa ol sīm-teni
Nice ditrer görüñ üstüne düşüp pīreheni

2 Āteşīn leblerüñi andı meger kim ṭutuşup
Ḳıpkızıl yandı çemen ġoncalarınuñ deheni

3/2
4a ey peri : dostum
5/3
6/5 ṭutmaya : ṭurmaya
* NBD, G.455
2b ḫalecan : cevelān
3a siyeh-kāruñ : siyeh-gāra
** NBD, G.646

3 Ḳomadı zerre ḳadar adımın atmaġa mecāl
Ḳodı ḥayretde boyun şīvesi serv-i çemeni

4 ʿĀşıḳa mihr ü vefā itmedügüñ gerçekmiş
Ey cefā-pīşe ṣanem baña didilerdi seni

5 Aġladuġum bu ki düşmenlere gülünç oldum
Uymadum dūstlara vay beni vay beni

6 Gözüm igneyle dikersem dike baḳtuñ dirler
Bizüz ey dūst raḳībüñ hele gözi dikeni

7 Ḳuşca cānum ḳafes-i ġamdan olurdı āzād
Görse bir kerre Necātī o boyu nārveni

83*

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Müctes + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1 Elüme girse maḥalleñde ḫāne yercügezi
Ne ḫāne zerre ḳadarca bahāne yercügezi

2 Yirüñi bekle göñül kim cenāb-ı pīr-i muġān
Zamāne yercügezidür zamāne yercügezi

3 Maḥal degül mi begüm gülşen-i maḥalleñde
Zamāne bülbülüne āşiyāne yercügezi

4 Melāmet oḳlarına sīnemi siper ḳıldum
Umarın ola mezārum nişāne yercügezi

5 Necātī şiʿrin oḳuduñ ḫoş itdüñ ey muṭrīb
Yine terennüm it ol āşıḳane yercügezi

84**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

[32b] 1 Sāḳiyā çünki degül kimseye furṣat bāḳī
Gel ṣabūḥu idelüm var ola elbet bāḳī

2 Furṣat el virmiş iken bezm-i ḥayātı ḫoş gör
Dile cān bir gün ola kim diye ṣoḥbet bākī

7b görse : ḳocsa
* NBD, G.563
4a ḳıldum : itdüm // 4b umarın : umaram
** NBD, G.604
2a ʿillet-i eyyām degül : Furṣat el virmiş iken (NBD'deki şekli tercih edilmiştir.)

3 Ger vefā itmez iseñ ʿahde cefā-kār olasın
Ger devā itmez iseñ derdüme ʿillet bāḳī

4 N'idelüm olmaz ise ʿarṣa-i meyḫāne maḳām
İşte baḳ ʿārif iseñ kūşe-i cennet bāḳī

5 Kerem eyle dil-i bīmārumı ḫoş gör şāhum
Cān eger ḥācet ise ḳuluña hiẕmet bāḳī

6 Dūst bir ṣūret ile göñlümüzi aldı velī
Ḥüsn bir āyinedür ḳalmaz o ṣūret bāḳī

7 Ṣalṭanat virdi Necātīye hümāyūn zülfüñ
Bārek-Allāh begüm sāye-i devlet bākī

85*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Daḫı cevre peşīmān olmaduñ mı
Be hey kāfir müselmān olmaduñ mı

2 Elā ey devlet-i dünyāya ṭālib
Düşüñde hīç sulṭān olmaduñ mı

3 Vefādan menʿ idermişsin ḥabībi
Be hey ṣūfī sen oġlan olmaduñ mı

4 Beni yolunda ölmez dir imişsin
Bugün billāhi yalān olmaduñ mı

5 Nice kez ey beden seng-i cefādan
Yıḳılmaduñ mı vīrān olmaduñ mı

6 Ġurūr etme cihānuñ varlıġına
Necātī düşde ṣulṭan olmaduñ mı

---

4 NBD'de yoktur.
5b ḥācetse : ḳalur ise
6a göñlümüzi : göñlümüz // 6b ḥüsn : ḥüsni
7/9
* NBD, G.594
4/5
5/4 5a beden : bedem
6a varlıġına : ʿizzetüne // 6b Necātī düşde : düşünde hiç

86*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Vefāyı az ider ol ḫān urugu
Anuñçün cān virürüz aña çogu

2 Melāmet bezmine oturdı ʿuşşāk
Uru dur āl berü sāḳī yatugı

3 Üzüm ṣūyuna ṣūfī cān virür līk
Ṣıdurmaz gözine kimse ḳorugı

4 Bilimezem ki sen tāze niḫāli
Kime beñzer diyüm ey gül çubugı

[33ª] 5 Çenār ise o bir ṭaġda büyümiş
Ṣanavber ise bir bostan oyugı

6 Olupdur zülfüñe dil ḳoşulalı
Ḫayālüñ gibi bir gice ḳonugı

7 Ümidüm ḳatı çoḳ ṣabrum ḳatı az
Necātīnüñ bulardur varı yoġı

87**

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Gözümüñ yaş yirine ṭurmayup aḳar ḳanı
Derd-i ʿışḳuñ ṣanemā ölmek imiş dermānı

2 Aġlamaḳdan güzelüm çıḳdı gözüm gözlükden
İki oḳ yāresine döndi ki diñmez ḳānı

3 Lebüñe yārsıdum ḳalmadı yārı cānum
Olalı laʿl-i lebüñ göñlüme yār-ı cānı

4 Ān-ı ḫüsne yine maġrūr olur ol şūḫ-ı cihān
Anı bilmez kim olur devlet-i ḫüsnüñ anı

---

* NBD, G.586
4b beñzer diyüm : beñzedeyüm
6b dil ḳoşulalı : baş ḳoşalı dil

** NBD, G.612
1 NBD'de yok
2/1 2a Aġlamaḳdan güzelüm çıḳdı gözüm gözlükden : ʿāşıḳ-ı ḫasta-dilüñ dīde-i hūn-efşānı
3/5
4a yine : neye / şūḫ : şāh // 4b kim olur : mi k'olur

5 Güneşiñ yaḳdugı dütmez ya Necātī niçün
Āteş-i ḥüsnüñ ile göge boyar efġānı

88*

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Müctes + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1 Nedür bu baña ḳıyup giymek aluñlıgını
Nedür bu döne döne ḳana girmek ey ḫūnī

2 Ḳo bizi ʿömr-i dırāz ile yaş yarışduralum
Ḳoşalım ol ṣaçı Şebdīze eşk-i gül-ġūnı

3 Felekden aġlamaz idüm olalı meftūnuñ
Gözüme yeñ durur oldum Fırāt u Ceyḫūnı

4 Tecerrüd ile Mesīḥā gibi gökde bulun
Zamāne götüremez genc ü māl-ı Ḳārūnı

5 Aşaġı yuḳaru oynatduġına aldanma
Bir iki gün seni ġāfil bu baḫtı meymūnı

6 Zamāne varlıġını virdi aldı ʿışḳı ṣatun
Yabāna gitmeli ṣanmañ iñende mecnūnı

7 Necātī ḳoynına gel gir ṣaḳın ki yārānuñ
Ḳuzıcaġum biñ olupdur bu gice ḳoyunı

89**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Ḳaşlaruñ şol ġamze-i ḫūn-rīz cāmīler gibi
Kim ṣaçıñ der-bendini kesdi ḥarāmīler gibi

[33b] 2 Baş ḳoyup ṭaş eşigüñde cān virenler dūstum
ʿÖmr-i sermed kesb ider Dārü's-selāmīler gibi

3 Rūḫlaruñ devrinde Rūm üstine leşkerler çeküp
Zülf-i pür-çīnüñ zırıhlar giydi şāhīler gibi

---

5 NBD'de : Seni düşde göreler diyu Necātī uşanur
Ḫalḳı uyutmaz olubdur giceler efġānı

* NBD, G.635
1a giymek aluñlıgını : al giymek ey ḫunī 1b nedür bu döne döne ḳana girmek ey ḫūnī : Senüñ midür yine bu ḳana girme ḳānūnı
3a idüm : iken
4b genc ü : çünki

** NBD, G.616
2a virenler : virenle

4 Yaḳma ben dervişüñi kim başum üzre dūd-ı āh
Pīç-pīç olmış durur meftūl cāmīler gibi

5 Ol cihetden kim ʿAṭāyīdür Necātīye kemāl
Naẓm içinde māhir olmışdur Niẓāmīler gibi

90*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Kākül-i müşgīn birdür ʿārıż-ı gül-fām iki
Nitekim ʿādetdür olur ḳadr bir bayrām iki

2 Sīnede hem cevr-i yār ü hem cefā-yı rūzigār
Bir niyām içinde olmaz tīġ-ı ḫūn āşām iki

3 Āh kim iki ʿadem ortasıdur[ur] bāġ-ı vücūd
Bir ḫarāb-ābāda geldük ṣubḥ birdür şām iki

4 Ṭālib-i cānān olan dünye vü ʿuḳbā eglemez
Kūy-ı yārüñ yolı birdür menzil-i ārām iki

5 Kimi ʿİsā dir leb-i cān-baḫş kimi āb-ı Ḫızır
Ṣora varursañ ḫaḳīḳat cism birdür nām iki

6 Geh ṣanavber didiler ḳaddüñe geh rūḥ-ı revān
Nāz ile ṣalınduñ oldı serv bir endām iki

7 Bādedür laʿlin lebüñ mestānedür nergislerüñ
Bezm-i ḫüsnüñ zīnet itmiş piste bir bādām iki

8 Dürr-i deryā-yı keremsin ḫüsn ile bir dānesin
Āh kim zülfüñ ḫamından dāne birdür dām iki

9 Gözlerim ḳanı ile ṭolduġın görüp düşmān ider
Bezm-i ġamda ey Necātī būse birdür cām iki

3b şāhiler : şāmiler
5a ʿAṭāyīdür Necātīye : Necātīye ʿAṭāyīdür
* NBD, G.622
1a müşgīn : müşgīni
5a baḫş kimi āb-ı : baḫşuña kimisi
8b ḫamından : ḫamında
9 NBD'de şöyledir : Düşde ʿışḳuñ ḥāletin Mecnūna ṣordum didi kim
Saña hem-demdür Necātī bāde birdür cām iki

91*

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Olmaz cihānda çün güzelüm yār-i cān iki
Baña seni gerek seni cān bir cihān iki

2 Göñlümde nice ṣaḳlana cānā metāʿ-ı ṣabr
Ġamzeñ bir uġru ṭurra-i ʿanber-feşān iki

3 Birli ikili farḳ[ı] var ay ile ḥüsnü[ñü]ñ
Birdür meh-i münīr ruḫ-ı dil-sitāñ iki

4 Teʾkīd-i ḥüsn içün çekilüpdür ol iki ḳaş
Yoġ ise bir berāta yazılmaz nişān iki

[34a] 5 Daʿvī yüzünde çekmege ḳullāb-ı zülf-i dūst
Meydān-ı ḥüsne ḳaşı getürmiş kemān iki

6 Atma yabāna cān u dili ey ḳaşı kemān
Ġamzen oḳına çünki gerekdür nişān iki

7 Çıḳmaġa ḳaşı ṭaḳıña her yañ[a]dan gönül
Miskīn ṣaçı Necātī ḳomış nerdibān iki

92**

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Maḥrem iken sırrına aġyār ṣanmış şeh beni
Ey dirīġā düşman ile yār ṣanmış şeh beni

2 Pūte-i iḫlāsda altun gibi rengüm görüp
ʿİllet-i tezvīr ile bīmār ṣanmış şeh beni

3 Gice gündüz yidügümdür ṭaʿn-ı düşmen ḳahr-ı dūst
Kendü cānumdan meger bīzār ṣanmış şeh beni

4 Mübtelā-yı ḫār-ı miḥnet dest-i ġamda yaḳa çāk
Daḫı gül gibi güler oynar ṣanmış şeh beni

5 Oḳur iken rıfʿat u devlet duʿāsın ṣubḥ u şām
Kāʿbe-i dergehde bīkār ṣanmış şeh beni

---

* NBD, G.559
4b yoġ : yaġ
7a ḳaşı : ḳarşı, yañdan : yañadan
** NBD, G.637
2a altun gibi rengüm görüp : beni göricek zerd-rū

6 Ey Necātī bir nice fende ferīd-i ʿaşr iken
Devr içinde nice daḫı var ṣanmış şeh beni

93*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Avlayalum bir semen sīmāyı bayrām irtesi
Eyleyelüm bir daḫı bayrāmı bayrām irtesi

2 Gine merdüm-zādeler gibi ṭonandı rūz-ı ʿıyd
Eylemek lāzım degül ibrāmı bayrām irtesi

3 Gözüñ aç ey ġonca-leb ʿıyş ü bahār eyyāmıdur
Çünki şehrüñ açılur bādāmı bayrām irtesi

4 Sāz u söz ü ʿıyş ü nūş [u] zevḳ [u] şevḳuñ çağıdur
Ḥāżır ol fevt eyleme eyyāmı bayrām irtesi

5 ʿIyş ü nūşuñ mevsimidür añma tecrīd olmaġı
Ḳoma elden ey ḳalender cāmı bayrām irtesi

6 Tañrı cānum almasun ey çeşme-i āb-ı ḥayāt
Ṣuya ṣalmayınca neng ü nāmı bayrām ertesi

7 Ey Necātī uş göresin taʿn ider cām-ı Ceme
Rūzigāruñ rind-i dürd-āşāmı bayrām ertesi

94**

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

[34b] 1 Bin nāzenīn ü her birisi bir cefā yüki
Kendüleri ider de yıġarlar baña yüki

2 Zülfüñ girihlerini çözelden nesīm-i ṣubḥ
Baġlanmaz oldı nāfe-i müşg-i Ḫıṭā yüki

3 Ṭaġlar ḳadar ṭayanur idi ʿışḳa Kūh-Ken
Burnın ḳayaya ṭayadı āḫir belā yüki

---

* NBD, G.568
1a sīmāyı : endāmı
2a gine : giydi
3a ġonca : piste
5/6
6/5
** NBD, G.572
1b yıġarlar : yıḳarlar

4 Ṣırsın ṭoḳunma göñlüme hey mest-i ġamze-gār
Ṣaḳın ṣaḳın ki ṣırçadur ey meh-liḳā yüki

5 Yaraya ibrişim götürür mi şu kimse kim
İçe şarāb-nābı vü yitmiş ola yüki

6 Bir kerre kārbān-ı fenā didi baña kim
Cennet çemenlerinde açılur bekā yüki

7 Derd ü ġam ile yüki yetüpdür Necātī nüñ
Bu deñlü cevri kim götürür hey cefā yüki

95*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Dil-güşādur ʿārıżuñ mihr-i cihān-ārā gibi
Cān-fezādur āşiyānuñ Cennetü'l-Me'vā gibi

2 Yoluña sürünmege cān virmez ise āfitāb
Ya ne bekler āsitānuñ ʿāşıḳ-ı şeydā gibi

3 Dā'iremden gözyaşı ḫālī degüldür bir nefes
Şehr-i Ḳosṭanṭini çevre ḳuşadan deryā gibi

4 Dil-nevāz ol ser-firāz ol mübtelālar ḫaḳḳına
Ḳāmet-i bālā ile şol himmet-i vālā gibi

5 Nār-ı eyvay ile bir gabgab yaḳar baġrumı kim
Mihr ü māhı bir eliyle oynadur elma gibi

6 Māyil iseñ tāc-ı zerrīn almaġa ey bü'l-heves
Gözüñi kendünde ṭut şol nergis-i şehlā gibi

7 ʿĀlemi yıḳardı ġamzeñ cevre māyil olmasa
Bir vezīr-i nīk-sīret Muṣṭafā Paşa gibi

8 Bārek-Allāh ey güzīn-i ḫalḳ-ı Rabbüʿl-ālemīn
ʿAkl-ı evvel āṣef-ı ṣānī vü ẓīr-i pāk-i din

5/6 5b İçe şarāb-nābı vü yitmiş: ince şarāb-nābı elinde yetişmiş
6/5
7/8 7b cevri : yüki
* NBD, G.593
1b āşiyānuñ : āsitānuñ
2b āsitānuñ : ḳapını bir
3b ḳuşadan : ḳuşayan
4a ol : ü
5a baġrumı kim : göñlüm benüm
6b kendünde : gözüñde
7a cevre māyil : ẓulme māniʿ // 7b bir vezīr-i nīk : bir perī-rū nīk

96*

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Hezec – – + /+ – – + / + – – + / + – –

1 Sevdi yine dil cān ile cānān olacaġı
Bī-çāre bilür derdine dermān olacaġı

2 Dil leblerinüñ şevḳi ile düşdi şarāba
Sāḳī içelüm ṣun berü şol ḳan olacaġı

[35a] 3 Gün yüzi ṭulūʿ eyleyicek ṣubḥ-ı ṣafādan
Bes bellü idi āfet-i devrān olacaġı

4 Dil zülfüñe ṭolaşdı didüm geldi didi yār
Beñzer ki gine geldi perīşān olacaġı

5 Genc-i ruhu ḳatında göñlüm ḥālini añma
Billāh Necātī ḳo şu vīrān olacaġı

97**

fāʿılātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Ḳāmetüm yay olduġuna kimse ʿayb itmez beni
Ok gibi bir kez çekersem ḳara baġruma seni

2 Çünki ḳaddüñ sāyesi püşt ü penāh oldı bañā
Şimdiden ṣoñra çenār u servüñ adın añanı

3 Pādişāhum senden umar ḫalḳ-ı ʿālem dirlügi
Sen Mesīḥāsın degülseñ ey ṣanem öldür beni

4 Sen kemān-ebrū ġamından deldi tīrüñ baġrumı
Sīneden yarup çıḳarsunlar bu ḳanlu demreni

5 Ey göñül yandum ben ol düşmen baḳışlu dūstdan
Dūstın düşmen bilüp çün dūst eyler düşmeni

6 Dūst dīdārı durur firdevs bāġından ġaraż
Vaṣl-ı dīldār olmayıcak neylesünler gülşeni

---

8 NBD'de yok
* NBD, G.601
2/3
3/2
4a geldi didi yār : nāz ile didi // 4b gine : yine
** NBD, G.620
2b ṣoñra : giru
5/8
6/5

7 Cennete ṣūret viren dīdār-ı dilberdür yine
Gül gibi bir nesne daḫı ḫürrem itmez gülşeni

8 Şām-ı zülfüñ ḥaḳḳı maʿmūr oldı ey Yūsuf cemāl
Olalı dil mışrı sulṭān-ı cemālün meskeni

9 Ol gül-i raʿnā yaḳup ʿışḳ odına ben bülbülün
Ḫāk olayın ey Necātī çünki ḫāk ister beni

98*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Gel göñülden ey meh-i nā-mihr-bān yād it beni
Hey cefā-kār itiñem bir seng ile şād it beni

2 Luṭfuñuñ mihmāniyem ḳahr ile sürme dūstum
Ḳahrıñuñ vīrāniyem luṭfuñla ābād it beni

3 Ḳatı göñlümden fiġānum ṭaşlara kār eyledi
Ṣanʿatı mihnette gel Ferhāda üstād it beni

4 Nice bir her serv-i bālādan çekem bunca belā
Ey ġam uran oldı ḳulun isem āzād it beni

5 Çün enīs olmaz Necātīye ḫayāl-i vaṣl-ı yār
Yā ilāhī nār-ı hicre bāri muʿtād it beni

99**

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Hezec – – + /+ – – + /+ – – + /+ – –

[35b] 1 Ṣanmañ ki beni devr-i zamān çekdi çevirdi
Ol ṭurraları müşg-feşāñ çekdi çevirdi

2 Ṭoġru iken oḳ gibi yolunda dil-i ḫākī
Aldı ele şol ḳaşı kemān çekdi çevirdi

---

7 NBD'de yoktur
8/6 8b cemālün : ḥayālüñ
9/7
* NBD, G.631
1b cefā-kār : vefā-dār
2b luṭfuñla : lutf ile
3/4 3a göñlümden : göñlünden
4/3
5a yār : dost // 5b nār-ı hicre bāri : bāri nār-ı hicre
** NBD, G.610
2b şol : ol

3 Dūlāb gibi iñleyüp aġladıgum içün
Kūyunda beni (dün) şevḳ ilen çekdi çevirdi

4 Naḳḳāş-ı ezel cedvele pergāre ḳoyunca
Devrān beni bir nice zamān çekdi çevirdi

5 Fāş eyledi rāzum diyü altun kemerini
Yoḳ yirlere ol mūy-ı miyān çekdi çevirdi

6 Ṭuġra ḳaşıña beñzedügin münşiye didüm
Dīvānda ṭutup anı heman çekdi çevirdi

7 Tīr-i müjesi göñlümüz almaġa Necātī
Māyil idi ol şūḫ-ı cihān çekdi çevirdi

100*

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec +– – –/+– – –/+– –

1 Cihānda yār ü aġyār olmayaydı
Figān ü nāle vü zār olmayaydı

2 Ṣaçuña nisbet itmezdi özin müşg
Eger ṣaḥrā-yı tātār olmayaydı

3 Kim açardı girih gül ġoncasından
Çemende nāḫun-ı ḫār olmayaydı

4 Raḳīb aġladuġına raḥm olurdı
İt ışlanduḳça murdār olmayaydı

5 Firāḳ acısına kim ṣabr iderdi
Leb-i laʿl-i şeker-bār olmayaydı

6 Cinān gül-zārını n'eylerdi ʿāşıḳ
Eger ümmīd-i dīdār olmayaydı

7 Necātī bu cihāna kim baḳardı
Temāşā-yı ruḫ-i yār olmayaydı

3b şevḳlen : şu fülān
4a cedvele : cedvel ü
5/6
6/8
7/9
* NBD, G.582
6a ʿāşıḳ : ʿārif

[36^{b}] 101*

Ḳaṣīde-i Bāḳī

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1 Bi-ḥamdi'llāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī
Cülūs itdi saʿādet mülkiñe İskender-i ṣānī

2 Ṭoġup gün gibi zerrīn tāc ile burc-ı saʿādetden
Yitişdi şarḳdan ġarba żiyā-yı ʿadl u iḥsānı

3 Beşāretler zemīne āsmānuñ gözleri aydın
Cihānı rūşen itdi pertev-i envār-ı Yezdānī

4 Perī gözden ırāġ olmaḳ ne mümkindür zamānında
Cihānı şöyle nūrānī ḳılupdur rūy-ı raḫşānı

5 Metaʿ-ı maʿrifet geldi revācın bulduġı demler
Zer-efşān eylesün nergisler evrāḳ-ı gülistānı

6 Hezār uyḫu yüzin görsün felekde dīde-i encüm
Ki çeşm-i baḫt-ı bī-dārı yiter çarḫuñ nigehbānı

7 Ḫudāvend-i cihān sulṭān-ı ʿālem şāh-ı deryā-dil
Ser-efrāz u serīr-efrūz-ı tāc u taḫt-ı sulṭānī

8 Penāh-ı dīn ü devlet pādişāh-ı āsmān-rifʿat
Cenāb-ı Şeh Selīm ibni Süleymān şāh-ı sulṭānī

9 Şehenşāh-ı hümāyūn-ṭāliʿ u ferḫunde-aḫterdür
Cihât-ı salṭanat-evvel saʿādet taḫtınuñ ḫānı

10 Elinde Ḥażret-i Dāvūduñ āhendür ki mūm eyler
Żīyā-baḫş olsa āfāḳa n'ola şemşīr-i bürrānı

11 Ṣu gibi nār-ı ḳahrından erir bir demde Rūyīn ten
Ṭoḳınsa şuʿle-i şemşīri nerm eyler Nerīmānı

12 İner Seyf āyeti gibi ser-i aʿdāya şemşīrüñ
Ḥadīs-i tīġ-i pulādı nice şerḥ ide Kirmānī

---

* BD'de K.5 "Der-Cülūs-ı Sultān Selīm Ḫan" başlığı ile yer alır.
1b mülkiñe : tahtıña
6a hezār : biraz // 6b çarḫüñ : dehrüñ
7a ʿālem : ʿādil
8b şāh-ı sulṭānī : ḫān-ı ʿOsmānī
9a aḫirdür : tal'atdur // 9b cihāt : cihān / evvel : ol
10a eyler : oldı
12a şemşīrüñ : şemşīri // 12b pulādı : pulāduñ

13 ʿAlevlerdür duḥān içre görinür tīġler gūyā
Ne dem gerd-i sipāhı rezm-gāhı ḳılsa ẓulmānī

14 İderler reh-nümālıḳlar ʿadem mülkine aʿdāya
Ġuzâtuñ ellerinde nīzeler serv-i ḫırāmāni

15 Müselleş gösterür dāyim temāşā eyleseñ elde
Meger kim pāre-i elmāsdur cām-ı dıraḫşānı

[37ª] 16 Ḫudāvendā sen ol çāpük-süvār-ı mülk ü devletsin
Ki raḫşın ḥāşılı evvel ḳademde aldı meydānı

17 Semender-veş semendüñ yanar od içre atar kendün
Şu gibi aḳıdur dögse şirār-ı naʿli sindānı

18 Felekler farḳına başdı ḳadem devrüñde faẓl ehli
Nice pā-māl ide dünyā-yı fānī ehl-i ʿirfānı

19 Kef-i cūdur keremler kim ḳılupdur ehl-i ʿirfāna
Ol iḥsānı gül ü nesrīne ḳılmaz ebr-i nīsānī

20 Seḫā resminde ḥaddinden tecāvüz eylemez deryā
Kef-i cūduñ ṭaşar ġatmaz kerem vaḳtinde ʿummānı

21 Perīşān itmedi devrüñde hergiz kimseyi kimse
Meger meclisde yārān-ı ṣafā gül-berg-i ḫandānı

22 Kafādār oldılar şīr ü peleng āhūya ṣaḥrāda
İderler şol ḳadar şimdi riʿāyet Ḫaḳ-ı cīrānı

23 Felek gırbâl ile zer buldı dirler āsitānuñda
Miyān-ı hālede seyr eyleyenler māh-ı tābānı

24 Aña her gūşeden bir ṭaʿne ṭaşın ḳondururlardı
Nigīnüñle muʿārız görseler mühr-i Süleymānı

25 Ṣabā gibi güzār itdüm seher gül-zār-ı medḥüñde
Bu ebyātı terennüm eyledi mürġ-i ḫoş-elḥānī

26 Nihāl-i ḫoş-ḫırāmuñdur cihān gülzârınuñ bānī
Müsellemdür saña āyīn ü üslūb-ı cihān-bānī

27 Cünūnın gördiler cūlar nihāl-i sīm-sīmāñe
Gümiş zencīr ile bend itdiler serv-i ḫırāmanı

14b serv-i ḫırāmāni : şemʿ-i şebistānī
17b dögse : degse
23a āsitānuñda : hāk-i rāhuñda
25b eyledi : ḳıldı bir

28 Gedā-yı āsitānuñ āsmāna ser-fürū ḳılmaz
Begenmez ḥāṣılı kemter ḳuluñ eyvān-ı Keyvānı

29 Senā-ḫ^{v}ānuñ olurdı māh-ı Kenʿān ṭalʿatuñ görse
Saña Yūsuf diyeydi iller aña Yūsuf-ı sānī

30 Getür cām-ı sürūr-encāmı ey sāḳī yiter çekdük
Cefa vü cevr-i gerdūnı belā-yı çarḫ-ı gerdānı

31 Benem ol ʿāşıḳ-ı şūrīde kim ṭurmaz revān eyler
Dilinden āb-ı ḥayvānı gözinden dürr-i ġalṭānı

32 Ẓuhūr itdi ẓahīrüñ sırrı tab'-ı nükte-dānumda
Aḳıtdu kendüye naẓm-ı revān-ı pāk-i Selmānı

[37^{b}] 33 Belāġat kūsın urdum Ḫüsrevāne heft kişverde
Suḫan menşūrına çekdüm Bugün ṭuġrā-yı ġarrayī

34 Egerçi pīr-i dānādur göñül fenn-i belāġatda
Velī olmazdı bostān-ı şenāñuñ ṭıfl-ı nā-dānı

35 Niṣār-ı şāha lāyıḳ mümkin olsa bir güher bulmaḳ
Ḳazardum tīşe-i endīşe birle kān-ı imkānı

36 Duʿā-yı devlet-i şāh-ı cihāna başla ey Bāḳī
Ḫudā pāyende kılsun tāc u taḫt-ı ẓıll-ı Yezdānı

37 Zümürrüd taḫtına çıḳduḳça şāh-ı leşker-i encüm
Cihānı efser-i zerrīn ile ḳıldukça nūrānī

38 Ser-efrāz ol serīr-i salṭanatda gün gibi dāyim
Münevver ḳılsun āfāḳı bu nüh fîrūze eyvānı

39 Żiyā-baḫş ol rikābuñ şuʿlesinde māh u ḫūrşīde
Semend-i baḫtuñ olsun ʿarṣa-i 'ālemde cevlānı

30b cefa vü cevr-i : cefa-yı devr-i
32b naẓm-ı : şiʿrüm
33b ġarrayī : Hākānī
34b olmazdı bostan : olmaz deb-istān
38b āfāḳı : ikbālüñ
39b olsun : itsün

102 *

Ḳaṣīde-i Bāḳī

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 İtdi şehri şeref-i maḳdem-i Sulṭān-ı cihān
Reşk-i bāġ-ı İrem ü ġayret-i gül-zār-ı cinān

2 Şād-mān oldı Bugün devr-i kühen-sāl yine
Vuṣlat-ı Yūsuf ile niteki pīr-i Kenʿān

3 Rūşen oldı açılup dīde-i Yaʿḳūb-ı emel
Demidür menzil-i ʿişret ola Beytü'l-aḥzān

4 Ol zamān irdi ki biñ şevḳ ile ṭāvūs-ı neşāṭ
İde ṣaḥn-ı ḥarem-i bāġ-ı cihānda cevelān

5 Umaruz kim bulına Kaʿbe-i maḳṣūda vüṣūl
Geçdi çün devlet ile yirlü yirine erkān

6 Devlet-i iḳbāl ḳılup eyledi ṭāliʿ yārī
Ḥāṣılı üstümüze döndi sipihr-i gerdān

7 Nice dem derd ile dem-beste ḳalup ġonca-ṣıfat
Baġrumuz ṭolmış idi miḥnet-i ḫār-ı hicrān

8 Ḥamdü li'llāh ki viṣāl-i Şeh-i ferḫunde-ḫıṣāl
Ḳalbümüz açdı yine niteki verd-i ḫandān

9 Güher-i kān-ı kerem naḳd-i ḥayāt-ı ʿālem
Rūḥdur cismi cihān milketine ḥükmi revān

10 Ḥāfıẓ-ı dīn-i ḳavī ḥāmī-i şerʿ-i Nebevī
Ṭāyiʿ-i emr-i Ḫudā tābiʿ-i naṣṣ-ı Ḳur'ān

[38[a]] 11 Ḥusrev-i Cem-ʿaẓamet dāver-i Ḥāḳān-saṭvet
Belki eñ kem ḳulı Cem ʿabd-i ḥakīri Ḫāḳān

12 Dāver-i devr-i zamān Şāh Süleymān mülūk
Yüz sürer pāy-i semendine mülūk-i devrān

13 Şāh-ı Cemşīd-ḥaşem Ḫüsrev-i ḥurşīd-ʿalem
Ser ü ser-dār-ı ser-efrāz-ı selāṭīn-i ciḫān

---

* BD, K.2 "Der-tehniye-i ḳudūm-i Sulṭan Süleymān Ḫān ez-sefer-i ḫuceste-eser" başlığı ile yer alır.
7/8 7b ṭolmış : delmiş
12/13 12a mülūk : ol kim
13/14 14b ciḫān : zamān

14 Ḫāk-i rāhı güher-i tāc-ı selāṭīn-i cihān
Ayaġı ṭopraġıdur sürme-i ʿayn-ı aʿyān

15 Tāc-dārā başına teng ola tāc-ı Dārā
Ḫiẕmet-i ḫāḳ-i derüñ bilmez ise rifʿat-ı şāñ

16 Tāc-dārān-ı cihān sāye-nişīn-i ʿulemā
Ser-firāzān-ı memālik yolına ser-bāzān

17 Güher-i tācı żiyāsıyla memālik rūşen
Ḫançer-i ʿadli cilāsıyla cihān pür-lemeʿān

18 Ḥarem-i ḳadrine bir günbed-i zer-kār felek
Aña bir ṭāḳ-ı muraṣṣaʿ kemer-i kāh-keşān

19 Āteş-i şuʿle-i şemşīr-i cihān-tābından
Küfr ü kīn [kütüb-]ḫānesi oldu sūzān

20 Felek-i salṭanatuñ sebʿa-i seyyāresidür
Kām-kārā o yedi serʿalem-i nūr-efşān

21 Eyledi leşker-i manṣūruñ o bayrāḳlar ile
Vādī-i nuṣret ü deşt-i ẓaferi lāle-sitān

22 Ġāzīler pāy-i semendin yine ḥınnāladılar
Ḫūn-ı aʿdāyı o dem k'eylediler seyl-i revān

23 Ṭop idüp kellelerin ʿarṣada tīġuñ dāyim
Düşmen-i dīni bu üslūba ider ser-gerdān

24 Ser-i aʿdāñı boyar ḳana dem-ā-dem ḳılıcuñ
Anlara ḫalḳ anuñ'çün didiler sürḫ-serān

25 Luṭf-ı Ḥaḳ ile Bugün oldı eyā kān-ı kerem
Bir nice faẕl senüñ şān-ı şerīfüñde ʿayān

26 ʿAdl ü dād-ı 'Ömer ü ṣıdḳ u ṣafā-yı Ṣıddīḳ
ʿİlm ü ʿirfān-ı ʿAlī ḥilm ü ḥayā-yı ʿOs̱mān

27 Saña Kisrīyi ʿadāletde muʿādil ṭutsam
Faẕladur sende olan devlet-i dīn ü īman

28 Ravża-i dīn ü çemenzār-ı şerīʿat olalı
Maẕhar-ı luṭfuñ ile milket-i Rūm ābādān

16a ʿulemā : ʿalemi
19b küfr ü kin ḫānesi oldu sūzān : ilhād kütüb-hānesin itdi sūzān
23b ider : ḳılur
28/29 28b maẕhar : maṭar

29 Menzil-i zendeḳa vü mecmaʿ-ı ilḥād olalı
Ṣarṣar-ı ḳahruñ ile hıṭṭa-i Īrān vīrān

[38b] 30 Maḥv olupdur ser-i şemşīr-i cihān-gīrüñ[i]le
Levḥ-i ʿālemde olan naḳş-ı ḍalāl u ṭuġyān

31 Ḫalḳ rāḥatda seḥāb-ı keremüñ feyżinden
Belī uyḫu getürür ṭabʿa hevā-yı bārān

32 Bāreka'llāh zeḥī pādişeh-i ʿādil kim
Şarḳdan ġarba degin buldı cihān emn ü emān

33 Levḥaşa'llāh zehī salṭanat-ı ḳāhire kim
Ḳāfdan ḳāfa cihān cümle muṭīʿ-i fermān

34 ʿArṣa-i medḥ ü senānuñ bulımaz pāyānın
Peyk-i endīşe eger biñ yıl olursa pūyān

35 Oldı medḥ-i suḫan-ārāñ ile şiʿr-i Bāḳī
Rifʿat-i pāyede hem-sāye-i naẓm-ı Selmān

36 İrdi Selmāna sözi şiʿri kemālin buldı
Luṭfuña ḳaldı eyā Ḫüsrev-i ṣāḥib-dīvān

37 Baḥr-i naẓm içre Bugün dürr-i girān-māye iken
Ḫāk-i zilletde ḳalupdur nitekim gevher-i kān

38 Ḫākden ḳaldur eyā dāver-i dīn-perver kim
Nusḫadur cümle ser-ā-pāy Ḥadīs ü Ḳur'ān

39 Her seḥer tā ki nücūm üzre niyām-ı şebden
Çıkara tīġ-i cihān-gīrini mihr-i raḫşān

40 Ḳılıcuñ üstün ola niteki tīġ-i ḫūrşīd
Sāye-i salṭanatuñda ola āsūde cihān

103 *

Ḳaṣīde-i Bāḳī

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1 Cihān-ı maʿdelet kān-ı mürüvvet
Penāh-ı dīn ü devlet nuṣratü'd-dīn

35/36 35a medḥ-i : vasf-ı
* BD, K.4 "Der-imzā'-i Dīvān-ı Sultân Süleymān Ḫān" başlığı ile yer alır.
1b dīn ü devlet : mülk ü millet

2 Şeh-i ʿādil Süleymān Ḫān-ı Ġāzī
Muʿizzü'd-devle sulṭānü's-selāṭīn

3 Ne ḫoş ḳıldı görüñ āsār-ı luṭfı
Cihān-ı ṣūret ü maʿnā-yı tezyīn

4 Virüp faż̧l u kemāli Ḫüsrevāne
Maʿānī mülkine tertīb ü āyīn

5 Yine naẓm eylemiş bir 'ıḳdʿ-ı gevher
İder biñ kerre Ḥassān görse taḥsīn

[39a] 6 Miṣāl-i ḫurde-i pīrūze ḫaṭṭı
Mücellā ṣafhası bir levḥ-i sīmīn

7 Yā ḫod zībā ter ü tāze benefşe
Der-āġūş eylemiş gül-berg-i nesrīn

8 Beyāżı ġurre-i ṣubḥ-ı saʿādet
Sevādı sürme-i çeşm-i cihān-bīn

9 Sevād-ı ḫaṭṭ içinde noḳṭalardan
Şeb-i tārīk içinde şekl-i Pervīn

10 Egerçi noḳṭadur ṣūretde anlar
Velī maʿnā yüzinden ḫāl-i müşgīn

11 Edāsı selsebīl-i bāg-ı Rıḍvān
Ḥurūfı ravżadan gelmiş reyāḥīn

12 Ne deryādur bu şiʿrüñ baḥri yā Rab
Ki andan kāʿināt olmış güher-çīn

13 Nice nāzükdür ol şiʿr-i şeker-bār
Leb-i dilber gibi şīrīn ü rengīn

14 Pes āyīne-i tabʿından itdi
Yine ṭūṭī-ṣıfat Bāḳīye telḳīn

15 Şikār itmek nedür maʿnā hümāsın
Bulınsa ṭabʿ-ı şāhī gibi şāhīn

16 Kemālin añlayup bir bir öñinde
Ḳomışlar yüz yire şāhān-ı pīşīn

17 Cihānda geydügince şāh-ı encüm
Zümürrüd taḫtı üzre tāc-ı zerrīn

18 Ḫudā virsün serīr-i salṭanatda
Saʿādet tācı üzre ʿizz ü temkīn

19 Ḫaṭālardan emīn olsun cihānda
İlāhī ʿizzetüñ ḥaḳḳıçün āmīn

Hiç sudi nekoned terbiyet nā-ḳābil
Gerçe ber ter nehi ez ḫalḳ-ı cihān miḳdāreş*

Sebz u ḫürrem neşeved ez nemi bārān hergiz
Ḫār-ı ḫuşki ki nişānı be-ser-i divāreş*

[39b]

104

Ḳaṣīde-i Ẕātī

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
*Muzāri*ʿ– – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Deyr-i muʿaẓẓama yine naḳḳāş-ı rūzgār
ʿİsā görürse cān vire naḳş itdi bir nigār

2 Çīn-i ṭabaḳda ḥall idüp altun varakları
Bir şemse yazdı ṭāḳ-ı muʿallāya yād-gār

3 Şevḳ ile germ olup yine maşrıḳda bir ışıḳ
Ḳamçı idindi ejderi şīre olup süvār

4 Bir ḫūb-rū derīçe-i zerden çıḳardı ser
İnmiş dökülmüş ucı yire ṣaru ṣaçı var

5 Nüh ḥoḳḳadan yine felek-i ḥoḳḳa-bāzı gör
Ol yidi mührenüñ birini itdi āşikār

6 Bir şāḫ zer- ʿalem ṣıyuben şām leşkerin
Taḫt-ı zümürrüd üzre geçüp eyledi ḳarār

7 Ẕerrāt ṣanma görinen anuñ ʿisārıdur
Bir ṭop ile yıḳıldı ḳamu burc-ı zengbār

8 Ṣubḥuñ bozardı beñzi görüp anı eyledi
Sulṭān-ı şarḳ leşker-i zeng ile kār-zār

18b üzre : birle
19a ḫaṭālardan : belālardan
* Cihan halkından biraz daha iyi olsa da kabiliyetsizi terbiye etmenin hiç faydası yoktur.
* Duvarda görünen kuru diken yağmurun neminden asla yeşil ve taze olmaz.
2b muʿallāya : muʿallāda
7/8 7a ʿisārıdur : ġubārıdur

9 Bir çeşme cūş idüp yine maşrıḳda itdi maḥv
Olmuşdı ser-be-ser kürre-i nār pür-şerār

10 Ṭāvūs-ı zerrīn-ecniha divşürdi ḳalmadı
Anbār lā-civerdde ġāvers-i bī-şümār

11 Şāh-ı beyāż-ruḫ yüzini açduġı gibi
Māt eyledi siyāhı bu leclāc-ı rūzigār

12 Divşürdi taḫta-i felegüñ yolların ṣalup
Nerrād-ı ṣubḥ ṭās-ı zümürrüd içine zār

13 Ṣubḥuñ güneş derūnını nūr ile itdi pür
ʿUşşāḳ-ı ṣādıḳuñ nite kim şevḳ-ı mihr-i yār

14 Bir nuḳre ḫing-i ṣubḥa güneş ṭaḳdı bir ḳaṭār
Seyre biter meger ki ol eflāk-iḳtidār

15 Behrām-ı berḳ-ḫançer-i māh zuḥal-i serīr
Sulṭān Selīm şāh-ı selāṭīn-i rūzigār

16 Bercīs-i tīr fıṭnat u Mirrīḫ berḳ-ı tīġ
Nāhid-i māh-sürʿat u mihr-i zuḥal-vaḳār

17 Gūyā ki berḳ-i lāmʿi urur ebr içinde berḳ
Dest-i muẓafferi ki çeke tīġ-ı āb-dār

[40a] 18 Āfāḳa ger Sikender iyi çeke idi ser
Daḫl idemezdi ʿāleme Yecūc leyl-i tār

19 Bād-ı celāli esse eger bir nefes anuñ
Eflāki tār-mār ide ol nite kim ġubār

20 Devrinde hiç rāh-zen ü düzd-i cābirüñ
Setr idemez kimesne ʿuyūbın meger mezār

21 Ey çetr-i çarḫ rıfʿatuña şemse āfitāb
Vey ḳaṣr-ı ʿarş-ḳadrüñe meh cām-ı zer-nigār

22 Ol esb berḳ ʿazm ü ḳamer sürʿatün görüp
Ḳaddini iki bükdi felek itdi iʿtiẕār

23 Ol bād-pāy-ı berk reviş k'ide ʿazmi rah
Yaḳar sipihri naʿl-i semenden çıḳan şerār

8/9 8a eyledi : idicek
12/13 12a yolların : pulların
14/15 14a ṣubḥa : çarḫa / ḳaṭār : ḳutās
17/18 17b abdār : tābdār

24 Yire berāber eyler anı ṭop-ı heybetüñ
Olursa düşmenüñ bedeni yidi ḳūḫṣār

25 Gökde seḥāb baġlasa sīmurġ şeklini
Kīşüñdeki o murġ-ı se-perler ider şikār

25 Bāġ-ı veġāda nice şererdür ki rāyetüñ
Feṯḥ ü ẓafer durur aña evrak ile ṣimār

26 Bir bāgdur ki ʿarṣa-i cengüñ senüñ aña
Olur ʿadūlarıñ seri ayvā ile enār

27 ʿĀlemde gice gündüz anuñ kārı zār ola
Her kim senüñle eylemeḳ isterse kārzār

28 Feṣṣād-ı ebr nişter-i berḳ urmaz idi ger
Olmasa ḫasta reşk-i vaḳāruñla kūhsar

29 Göstermez idi muʿcīz-i ʿİsā peyemberi
Olmasa bād-ı luṭfuñ ile hem nefes- bahār

30 Deryā-yı cūd-ı mün'im idüpdür seni diyü
Cerr itdi ebri keşkül-i aṣdaf ile biḥār

31 Ey āfitāb evc-i kerem māh-ı burc-ı luṭf
Ḳuṭb-ı murāduñı ide dā'im felek medār

32 İtmiş şarāb-ı luṭf ile taḫmīr ṭıynetüñ
Ḫalḳ eyledükde ẕātuñı Ḫallāḳ- ı Kirdigār

33 Nerrād-ı çarḫ Ẕātiye bir naḳş oynadı
Ṭās-ı meẕellet içre olupdur nizār u zār

34 Ḫıżr irmez ise aña ṣabā-yı saḫāvetüñ
Girdāb-ı ẕillet içre ḳılur bulumaz kenār

35 Ey dil şikāyeti ḳo duʿāyı muʿīn idin
Tā kim murādunı ide ḥāṣıl oñā meḳār

[40[b]] 36 Naḳḳāş-ı dehr ezüp ḳamu sīmin varaḳları
Naḳş eyledükçe ḳaṣr-ı zebercedde bir kenār

37 Naḳş-ı ṣafā vü ẕevḳ ile ḳalbüñ sarāyını
Her gün müneḳḳāş eyleye naḳḳāş-ı rūzigār

24/2 24a ḳuḫṣār : ḳat hisar
25/27 25a şererdür : şecerdür
30/32 30b keçkül : keşkül
35/37 35b meḳār : kāmkār
36/38 36b kenār : nigār
37/39 37b Her gün : Dāīm

105 *

Ḳaṣīde-i Necātī

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1 Yılda bir kez gösterür ʿāşıḳlara dīdār gül
Ṣanasın kim oldı nūr-ı Aḥmed-i muḫtār gül

2 Oldı mānend-i Medīne ḥoş münevver gülsitān
Devḥa-i güldür menāre pertev-i envār gül

3 Bāġa gel kim eyledi peydā Yed-i Beyżā semen
Gözüñ aç kim gösterür aḫḍar şecerde nār gül

4 El ṣalar eṭrāfa ṭurmış sebze ṣaḥnıñda çenār
Gel ki ʿişret niʿmetini eyledi īṯār gül

5 Çün güzellik būstānında bir aylıḳ ʿömri var
Kendüyi zīnet iderse ṭañ mı şehrī-vār gül

6 Başdan ayaġa zer ü yāḳūtla pīrūzeden
Ṭonanur diler kim ola şāhid-i bāzār gül

7 Ġonca gibi ġam dikenlerinde bülbül ḳan yudar
Ḳarşusında bād-ı ṣubḥ ile güler oynar gül

8 Ṣaġlu ṣollu ḫārdan ḫançer ṭaḳınmış gūyiya
Zāhid-i yābis-dimāġ ile ider peykār gül

9 Bāde-i ḥamrā ile çeng ü neye virdi ʿamel
Tevbe vü zühd ü ṣalāḥı eyledi bī-kār gül

10 Cām-ı nev-rūzı içüp mestāne yüz biñ nāz ile
Ṣāḫ-ı şūḫuñ ṣalınur boynına itmez ʿār gül

11 Cemʿ idüp evrāḳ-ı āl üstine itmiş zer-fiṯān
Yazmış ol mecmūʿaya vaṣf-ı ruḫuñ ey yār gül

12 Dā'imā mecmūʿası düşmez elinden rūz u şeb
Beñzer ider ruḫlaruñ vaṣfını istiḥżār gül

13 Umaram senden vefā ey serv-i būstān-ı cemāl
Gerçi gül-zār-ı cihānda virdügi yoḳ bār gül

---

* NBD. K.15 "Gül Kasidesi" başlığı ile yer alır.
1a kez gösterür ʿāşıḳlara : kerre menār-ı şāhdan // 1b ṣanasın kim oldı : gösterür nite ki
5/16 5a çün güzellik bostānında : bunca nāz ü bunca şīve ile
9b bī-ḳār : bī-ḳarār
10/11 10b itmez ʿār : şāhid-vār

14 Var iken yüzüñ güle meyl eylemez dil bülbüli
ʿĀrife bir gül yeter lāzım degül tekrār gül

[41a] 15 Eyle redd aġyārı kim illerde maḳbūl olasın
Başlar üzre yiri vardur itse terk-i ḫār gül

16 Āh-ı ʿāşıḳdur seni ḥüsnüñden āgāh eyleyen
Naʿra-yı bülbülden olur her seḥer bīdār gül

17 Şāh-ı ʿādil devridür var gūş-māl it ey ṣabā
Bülbüle cevr eylemekden itsün istiġfār gül

18 Pādişāh-ı dād-ger deryā-dil ü vālā güher
Kim yem-i ḫulḳından eyler sebzeler iẓhār gül

19 Āsumān-ı ṣalṭanat Ḫān Bāyezīd ol kim anuñ
Ḳadri bāġında nice ḫūrşīd gibi var gül

20 Ebr-i luṭfı irmese ser-sebz olmaya çenār
Bād-ı ḫulḳı esmese bitürmeye gül-zār gül

21 Nev-bahār-ı ʿadlı beẕl itse kerem niʿmetlerin
Saṭḥ-ı sebze ṣahn-ı çīnī ola ḫān-sālār gül

22 Āb-ı cūd irse seḥāb-ı himmetinden sebzeye
Bī-tekellüf serv yemiş vire isfīdār gül

23 Atı naʿlinden cihān miḥrāb gibi secde-gāh
İti izinden olupdur yir yüzi hem-vār gül

24 Şemse-i şems-i żiyā-efrūz-ı ʿālem Ḫüsrevā
Ṣafha-i ṭıġ-ı cihān-girüñde bir zer-gār gül

25 Meclisüñde bāġ bir [maḥbūb] hiẕmetkārdur
Çeşm nergis ḳad ṣanavber ḫaṭṭ semen ruḫsār gül

26 Pāyuña īṣār içün ey serv-i bāġ-ı salṭanat
Eylemiş lāʿlīn ṭabaḳlar üzre zer iḫżār gül

27 Ġoncalar ʿarẕ itmeyince ṭapuña hemyān-ı zer
Naṣb olınmadı çemen iḳlīmine ser-dār gül

28 Tāc-ı yāḳūtī giyer pīrūzeden baġlar kemer
Gül-sitān-ı bezmüñe olalı ḫiẕmet-kār gül

15/14 15a illerde : dillerde
18b yem : nem
20a ebr : āb
21a ʿadlı : luṭfı // 21b ḫūn : ḫān
25b ḫad semen : ḫaṭṭ çemen

29 Ṭūṭi-i gül-zār-ı bezmüñ olmaġ içün eyledi
Ḫārı nāḫun bergi şeh-per ġoncayı minḳār gül

30 Āb-ı ʿadlüñden ḫumārını ider ışlāḥ mül
Būy-ı ḫulḳuñdan ṣudāʿ ına ider tımār gül

31 Mevkiʿinde itdügünçün luṭf-ı maḥż olur ġażab
Nite kim faṣl-ı zemistānda görinür nār gül

[41b] 32 Āḳ destār u ridā-yı sebzi varken yaḳdılar
ʿAhd-ı ʿadlüñde meger kim baġladı zünnār gül

33 Bād-ı ḫulḳuñ itmeyince ṭaʿn ile baġrını ḳan
Virmedi gülşende būy-ı nāfe-i tātār gül

34 Niʿmet-i ḫulḳuñ ḳoḫusından ire diyü naṣīb
Dāmenin açup gedālar gibi ṭurur zār gül

35 Bād-ı ṣubḥ ol deñlü ḫulḳuñ ṭonını per itdi kim
Çāk çāk olmış görür dāmānını her bār gül

36 Şehriyāra himmetüñ maḥbūb-ı ḫaṣ u ʿāmmur
Hīç meclis var mıdur kim ola anda ḫvār gül

37 Pādişāhā bir şikāyet var ḳuluñdan ṭapuña
Kim bu maʿnīden idüpdür dīdesin ḫūn-bār gül

38 Serv urur gögsine kef-dest-i tehī ʿāşıḳ miṣāl
Ġoncanuñ zer kīsesin açmaḳla ḳoçar ḫār gül

39 Yaḳdı ẕillet ben odına ḫāḳi ṭāb-ı āb-dār
Nite kim her dem gül-āb içün yanar nā-çār gül

40 Cān ile meddāḥuñam dil-teng ḳoma bendeni
ʿAndelībinden cihānda olmadı bī-zār gül

41 Gülşen-i vaṣfuñda her beyti Necātī çākerüñ
Beñzer ol mevzūn nihāle kim ucında var gül

42 Zīneti eyyāmı durur ḫaṭṭ u şiʿri şöyle kim
Renk ü būy ile olur ārāyiş-i gül-zār gül

43 Bezmüñe bir naḫl-ı rengīn baġladı kim yaraşur
Andan [itse] luṭf yollarını istifsār gül

30b ider : ḳılur
35a ṭonını : tībini
36b kim ola anda ḫār : k'anda ola aġyār
39a odına : nārına
40a bendeñi : beni kim
42a Zīnet-i eyyāmı durur ḫaṭṭ u şiʿri şöyle kim : zīneti eyyāmıdur ḫaṭṭ ile şiʿri söyle kim

44 Tāc-verler üzre şāhā şehriyār ol şehriyār
Nite kim her nev-bahār olur şeh-i ezhār gül

Gücdür ne ḳadar dir iseñ ey dil
Ṭarz-ı ġazeli rāʿyet itmek

Her bir kişinüñ murādı üzre
Her beytde bir ẓarāfet itmek

Āsān deñüle benüm rūḥum
Dünyāyı bütün ẕiyāfet itmek*

[42ª] 106*

Ḳaṣīde-i Aḥmed Paşa

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Lü'lü dişiñ ki olmuş aña perde-dār lāʿl
Her dānesi düşürdi gözümden ḥezār lāʿl

2 Ḫāl-i ruḫuñ dilümde ḳodı āteş üzre ʿod
Dürc-i lebüñ gözümde ḳodı yādiġār lāʿl

3 Dürr güş-vār aşılsa bünā-güşuñ üstine
Rengiyle ḫaddiñüñ olur ol güş-vār lāʿl

4 Mercān lebüñ ḫayāline ḳan yudup ölenüñ
Adını yazsalar ola seng-i mezār lāʿl

5 Ḳıldı saçıñ hevāsına ḳaṭʿ-ı ʿalāka müşg
İtdi lebüñ ḫayāline terk-i diyār lāʿl

6 Ġam çekmeyince ḳıymeti artar mı ʿāşıḳuñ
Ḳan yudmayınca buldu mı ḥiç iʿtibār lāʿl

7 Dervīş-i ʿışḳ-bāza kerāmet degül mi kim
Bir göz yumup açınca olur her kenār lāʿl

8 Ferşin muraṣṣaʿ itmege ṣaḫn-ı sarāyıñuñ
Eşk ü ruḫum ḳapunda döşer zer-nigār lāʿl

9 Demler gelür ki cennet-i kūyunda dilberüñ
Eşkum cevāhiriyle olur her cidār lāʿl

---

* Bu üç beytin kime ait olduğu belli değildir. 3. Beytin ilk mısrasında vezin aksıyor.
* APD, K.12 "Der-Medh-i Sultan Mehmed Han" başlığıyla yer alır.
3/12 3b rengiyle : aksiyle / olur : ola
9/7 9b cidār : civār

10 Geldüm yetīm-i eşk ile hüsnüñ zekātına
Ṣun būseñ ile sāyiliñe ey nigār lāʿl

11 Ḳanlu yaşumı zülfüñ ucında gören didi
Rengin latīfedür ṭutar aġzında mār lāʿl

12 Urduñ cefā ṭaşıyla ṣıduñ çünkü göñlümü
Gevher ṣıduñ ʿıvaż girek ey şīve-kār lāʿl

13 Sāḳī cihān bezendi zümürrüd bisāt ile
Āl itme al elüñe yine lāle-vār lāʿl

14 Deryā-yi lāʿle zevraḳ-ı zer ṣal bu demde kim
Gevher ṣaçar havā bitirür ḫāk [-sār] lāʿl

15 Nūş eyle cām-ı bādeyi nūşin lebüñle kim
Güş-i ḳadeḥde zeyn ola bir güş-vār-ı lāʿl

16 Ḳılma ten-i żaʿifimi ḳanlū yaşıma ġarḳ
Dizme bir ince iplige ey gül-ʿizār lāʿl

17 Ey kān-ı ḥüsne lāʿl-i lebüñden bahā viren
Bir būseñüñ bahāsı degül ṣad hezār lāʿl

18 Didi[m]ki şeh gelür ne döşersin ayaġına
Didi ki leblerümden iki āb-dār lāʿl

[42^{b}] 19 Sulṭān Muḥammed ol ki behişt-i sarāyınuñ
Ṭopraġı cevherinden ider iftiḫār lāʿl

20 Yüz sürdi tācı gūşesine iftiḫār ider
Baş ḳodı tahtı ayaġına bende-vār lā'l

21 Ḫavfından oldı baḫşişiñüñ zerd āfitāb
Luṭfından oldı sözleriñüñ şerm-sār lāʿl

22 Teşbīh olurdı ḫulḳuña ṭutsa cihānı müşg
Temsīl olurdı keffiñe dökse bihār lāʿl

23 Ḫāk-i süm-i semendine olmaġiçün nisār
Māʿdinde niçe niçe çeker inṭizār lāʿl

24 ʿAdlüñ güninde ḳoşmasa nā-maḥrem ile baş
Milk-i cihānda olmaz idi seng-sār lāʿl

16/11 16a ḳılma : itme
17/13 17b būseñüñ : handenüñ
18/20 18a döşersin : dökersin
20/22 20a iftiḫār ider : dürr-i şāh-vār

25 ʿAhdüñde reng uġurladı lāl-i nigārdan
Ber-dār olursa uġrı gibi vechi var lāʿl

26 Deryaya düşdi cūdıñ elünden dür-i ḫoş-āb
Ol ḳorḳudan idindi ḳayadan ḥişār lāʿl

27 Lü'lü esīr olup gelür āhır dizin dizin
Düşmen ḥişārı gibi olur tār-mār lāʿl

28 Gördü elüñde ḫātemiñi ṭañladı ḫıred
K'ol ebr-i dür-feşāna ḫoş olmuş süvār lāʿl

29 Ey kān-ı luṭf elüñe neden öykünür seḫāb
Anuñ seḫāsı āb eliñüñ bī-şümār lāʿl

30 Yollarda lāʿli şöyle şaçarsın faḳīre kim
Her ḳanda yürüseñ olur ol reh-güzār lāʿl

31 Şol şevḳden ki yazalar altında adıñı
Ḫūn-ı cigerle yur yüzün ey şehriyār lāʿl

32 Yüz sürmeseydi sikkeñe bulmazdı zer bahā
Bulmasa nāmuñ olmaz idi nām-dār lāʿl

33 İrseydi Çin diyārına Türk cevāhiri
Naḳş eylemezdi bütlerine büt-nigār lāl

34 Gevher-feşānlık ideli cūduñ bulutları
Bāġ içre dāmenin pür ider her enār lāʿl

35 Keffiñ muḥīṭi ger vire ebr-i bahāra nem
Yaġmūr yirine yaġdura faṣl-ı bahār lāʿl

36 Deryāya düşse ḳaṭresi bārān-ı cūduñuñ
Mevc-i miyān güher ola seng-i kenār lāʿl

37 Eşcārı bir dem itse seḫān ebr-i terbiyet
Bāġ-ı irem gibi getire berg ü bār-ı lāʿl

[43a] 38 Cūduñ deñizlerinden aġaç çıḳsa dikseler
Pirūze berg ola budaġında ṣimār lāʿl

39 Ahcāra düşse pertev-i ḫūrşīd-i devletüñ
Ferrinden ide her ḥaceri şuʿle-dār lāʿl

40 Reddiñ eli atarsa ʿazīz-i cihān iken
Seng-i siyeh gibi ola her yirde ḫor (u zār) lāʿl

29/40 29a seḫāb : müş ebr // 29b anuñ : k'ebrin
31/26 altında : alnında
33/41 33a Türk : lāʿlin // 33b Naḳş eylemezdi bütlerine : Hergiz ḳomazdı leb yirine

41 Bir gün elin ṣunarsa ḳapuñda su'āl içün
Ferdā-yi ḥaşre dek ṣaça dest-i çenār lāʿl

42 Gerdūn saray-ı ḳadriñe bir perde gerdi kim
Geh naḳş gevher olur ana geh nigār lāʿl

43 Şol deñlü ḫaşm ḳanını dökdüñ ki ḳorḳudan
Ḳan yutdu kān içinde ne deñlü ki var lāʿl

44 Bir cām içürdi cevher-i tīġıñ ʿadūya kim
Her cürʿasından oldı yemīn ü yesār lāʿl

45 Alsa giyāh-ı rezm-gehin ehl-i kimyā
Eylerdi zer yirine temāmü'l-ʿayār lāʿl

46 Ḫāk-i rehüñ müferriḥine beñzedüm dimiş
Bāzār içinde bulmaġiçün iştihār lāʿl

47 ʿAyb itme kim bahāsını görmüş terāzuda
Bir saḫt-rūdur ey Şeh-i Cem-iḳtidār lāʿl

48 Himmetle kūha bir naẓar eylerse devletiñ
Ṣular gül-āb olur kemer-i kūh-sār lāʿl

49 Yoḳ sīm ü zer ki saçam ayaġın turābına
Rengin sözümle lā-cerem itdüm nisār lāʿl

50 Gördüm zamāne ḥalḳa-be-gūş oldı naẓmuma
Daḳdum ḳulaġına yine bir gūş-vār-ı lāʿl

51 Şiʿrüm sefīnesi iledür her kenāra dürr
Naẓmum cevāhiriyle ṭolar her diyār lāʿl

52 Hikmet budur ki gözleri olsaydı fi'l-meṣel
Ḳan aġlar idi Aḥmed içün zār zār lāʿl

53 Naẓm eylesem maḳālimi gūş eylese felek
Çeşm-i kevākib aḳıda leyl ü bahār lāʿl

54 Var ol nice ki terbiyet-i āfitābla
Devrān içinde sengi ḳıla rūzigār lāʿl

55 Dünyā ḫaracı dürc-i ḫazīnüñde derc olup
Her gün ḳapuñda ḫarc ola yüz biñ ḳaṭār lāʿl

42/48 42a gerdi : astı
43/49 43a yutdu : yattu
46/51 46a iştihār : iʿtibār
49/53 49a Yoḳ sīm ü zer ki saçam ayaġın turābına : Yoḳ sīm ü zer elümde ki saçam ayaġına

[43^{b}] 107 *

Ḳaṣīde-i Necātī

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Zī ʿālem-i ḫuceste zihī mevsim-i bahār
Kim bād-ı ḫoş nesīm durur āb ḫōş-güvār

2 Gül-zāra gel ki kevṣer-i bāġ u nesīm-i ṣubḥ
Emvāt-ı ḫāki itdiler iḥyā Mesīḥ-vār

3 Luṭf āyetini sūsen-i çīnī-devāt ile
Yazdı çemen ṣaḥā'ifine ṣunʿ-ı Girdigār

4 Berfün gümüş varaḳlarını ḫall idüp ṣuya
Cedvel çeker ṣaḫīfe-i gül-zāra cūy-bār

5 Ṭonatdı gül ʿarūsını meşşāṭa-i nesīm
Āyīne oldı ābı revāñ şāne oldı ḫār

6 Eyledi lāle ṭaġ eteginde buḥūrlar
Yaḳdı havā eliyle şaḳāyıḳ beḳāda nār

7 Gül āteşiyle rūşen olupdur cemāl-i bāġ
Nite ki cām-ı bāde-i nāb ile rūy-ı yār

8 Od düşdi bāġa gel berü yaġmā maḥallidür
Esbāb-ı ʿayşdan alıgör sen de yād-gār

9 Cennetde gice olmaduġın istimāʿ idüp
Ḳaṣd itdi kim uzun giceyi maḥv ide bahār

10 Ġalib girek neşāṭ ġam üstine şimdi kim
Günden güne ziyāde olur leylden nehār

11 Ālām-ı cevr-i devr ile ey nā-tüvān olan
Gitmek girekse ḫāṭır-ı ʿātırdan inkisār

12 Sürinü sürinü şu gibi sebze-zāra git
Düşe ṭura ṣabā gibi gül gül-sitāna var

13 Göñli ḳarası gitmeye ḳala içinde dāġ
Anlar ki bāġı lāle gibi itmez iḫtiyār

---

* NBD, K.8
4a ṣuya : ḫava
5a ṭonatdı : zeyn itdi
6b beḳāda : yaḳada
13/12 13b anlar : şunlar

14 Gördüm seḥerde gülşene uġradı bād-ı ṣubḥ
İki büküldi didi çemen idüp iʿtiẕār

15 Yüzümi başa geldüñ ü bu ben fitādeyi
Ṭopraḳdan götürdüñ eyā bād-ı müşg-bār

16 Gülşen yolında mest bulup nergisī şemāl
Ḳapdı ʿamāmesini urup çeşmine ġubār

17 Şāh-ı bülend mertebe Sulṭān Bāyezīd
Māh-ı nücūm kevkebe mihr-i felek-medār

[44ᵃ] 18 Bu ḳorḳudan görinmez ol[up]dı şemāl kim
Ṣala cenāb ḥabsine inṣāf-ı şehriyār

19 Ey ḫūn-ı şevketine hümā-yı ẓafer mekes
Vey bāz-ı himmetine cihān kem-terīn şikār

20 Her tende luṭf u merḥameti cān gibi revān
Her yirde re'y-i pāki ḫıred gibi kām-gār

21 Aḫter gözini re'yi ile açsa kuḥl-i şeb
Tā ḥaşr mīl-i mihr ile gözetmeye nehār

22 Oldı raṣad sipihr ü suṭurlāb āfītāb
Tā irtifāʿ-i ḳudreti tiz eyleye şümār

23 Kūy-ı zemīni ḳapladı gerdūn gibi tamām
Simurġ-ı ḳadri şeh-per-i ʿadl ile beyżā-vār

24 Çekdi ḳılıcı seyl-i ḥavādiṯ yolında sed
Mülküñ esāsı oldı felek gibi üstüvār

25 Ṣaḳlar cihānı ḫāris-i inṣāf şehriyār
Min bāʿd ey felek ki girekmez bu nüh ḥiṣār

26 Ey tāc-dār mülk-i cihān begleri senüñ
Ḳapuñda ḳuluñ olmaġ ile ider iftiḫār

27 Uş elüñe ayaġa yüz urmaġa diyü
Çekdi ḳapuñda ḳayṣer ü faġfūr intiẕār

28 Şehler piyāde ruḫ yire ḳorlar olalıdan
Sen naṭʿ-ı salṭanatda murād atına süvār

18/17 18a bu : ol / oldı : olupdur // 18b cenāb : ḥabāb
19a ḫūn : hān
21b gözetmeye : kör itmeye
22b ḳudreti : ḳadrini / tīz : Tīr
24a yolında : yolına
25b felek ki : sipihr
27a elüñe ayaġa : el dege ayaġına // 27b çekdi : çeker

29 Çīn ü Ḫıṭāya ger vire tevḳīʿ-i nā-ḳadiñ
Baş üzre yiri var nite kim zülf-i tāb-dār

30 Yire düşürmeyüp ḳapışur tūtiyā gibi
Kuḥl-ı ġubār-ı dergehüñ(e) ʿayān-ı rūzigār

31 Ḫūrşīd nūr-u kūh-sükūn fi'l-meṣel senüñ
ʿAhdüñdeki vefā ola ṭabʿuñdaki vaḳār

32 Gitdi ẓalām-ı şirk ideliden şeref gögi
Māh-ı livā-yı ḳadrüñi gün gibi āşikār

33 Olsa revāne ṣarṣar-ı ḳahruñ ʿadū-yı fülk
Deryā-yı memleketde ide ḫas gibi kenār

34 Tīrüñ ʿuḳābı ceng güni ṣadrı gözedür
Ḫāk-ı ḫaḳīre ḳonmaġa ider meger ki ʿār

[44b] 35 Ḫāk-i ḥaḳīr terbiyetüñle bulur vücūd
Bād-ı bahārla niteki ṣaḥn-ı sebze-zār

36 Şimden gerü götürse revādur ṣudāʿı gül
Būy-ı bahār ḫulḳuñ ile ṭoldı her diyār

37 Gül-zār-ı dergehüñde cihān ḫalḳı Ḫüsrevā
Gül gibi güldi bir benim iden hezār zār

38 Gūş it fiġānum ey gül-i ḫandān ki yaraşur
Gül-zār-ı ʿizzetüñde Necātī gibi hezār

39 Virsün zamāne destüñe nev nev gül-i murād
Her ṣubḥ-dem ki açıla bu köhne merġ-zār

40 Ser-sebz ü ḫurrem ola gülistān-ı devletüñ
Devr itdügince bu yedi dōlāb-ı bī-ḳarār

29a vire : vara / nā-ḳadiñ : nāfizin
33a fülk : mülk
34a ṣadrı: ṣadr
37a dergehüñde : devletünde
38b ʿizzetüñde : der-gehüñde

108 *

Ḳaṣīḍe-i Necātī

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ey ʿizzet ü saʿādet ile muʿteber nişān
Vey nām-ı pādişāh-ı cihāna maḳarr nişān

2 Devr eyleyeli bu felek-i āb-gine-renk
Yazılmadı senüñ gibi ʿālī güher nişān

3 Ẓāhir yüzünde aḥsen-i eşkāle *"mā-ṣadaḳ"*
Maʿnā yüzünde çarḫ-i melāyık-siper nişāñ

4 Teşbīh olmasaydı Süleymān yüzügüne
Ḫalḳa musallaṭ olmaz idi bu ḳadar nişān

5 Her düşmene ki vara ider ḥükmüni revān
Gūyā ki bile alı varur yüz biñ er nişān

6 Bir ʿarṣada ki ʿarża ḳıla ḥükm ile varur
Çarḫ-i felek bitisini ḥükmen dürer nişān

7 Ser-keşleri muṭiʿ ide cābirleri helāḳ
Gösterse ḥalḳa ḥalḳa kemendin[i] ger nişāñ

8 Ẓāhir budur ki dūsta vü düşmene yarar
Çün göstere ʿalāmet-i tīġ u siper nişāñ

9 Şemşīr ki oldı şeh-per-i şāhin-i salṭanat
Bir beyżadur ki gösterür andan eṣer nişān

10 Żımnında mużmer olmasa bir tīġ-ı āb-dār
Pūlād beyża vaṣfına olmazdı her nişāñ

11 Bād-ı murād ile ṭoludur iki bād-bān
Oldı meger sefīne-i feth ü ẓafer nişān

12 Ḳullāba aldı çekdi iki yāyı bir kezin
Eyledi iki başa ẓaferden veter nişān

[45[a]] 13 Başın ṣarar etegine mektūb alup varur
Bir barmaġıyla ey nice iḳlīm açar nişān

---

* NBD, K.21 "Der Medḥ-i Sulṭan Maḥmūd" başlığıyla yer alır.
6/5 6a bir : her / varur : dürer
10/9 10b vaṣfına : vazʿına
13/12 13a alup varur : alır varır

14 Gūyā ki cenk itmege ṣaflar bozar süṭūr
Bayraḳlarıyla önce ʿalemler çeker nişāñ

15 Ḫalḳ-ı zamāne dā'ireden çıḳmasun diyü
Oldı müdevver ey melik-i dād-ger nişān

16 Naḳş itdi sīnesinde iki pādişāh adın
Virse ʿaceb mi feṯḥ ü ẓaferden ḫaber nişān

17 Şol şāh u şāhẓāde bilā-miṣl ü bī-bedel
Kim virmedi naẓīrini cinn ü beşer nişāñ

18 Nev-bāve-i murād-ı sulṭān Bāyezīd
Maḥmūd-ı Şāh-zāde şeh-i tāc-ver nişāñ

19 Cism-i laṭīfi ile bulur zīb ü fer cihāñ
İsm-i şerīfi ile olur nām-ver nişān

20 Altunlu giydi çıḳdı gümüş taḫt üstine
Ḥükm eyledi cihāna Feridün-eser nişān

21 Çoḳ tācdārı ṭavḳ-ı ʿubūdiyete çeker
Çoḳ şehriyārı ḥalḳa be-gūşu ider nişāñ

22 Hindūstānı almaġ içün dem-be-dem virür
Ṭāvūs gibi kendüzüne zīb ü fer nişāñ

23 Sen şehriyār ḥükmüni tenfīz itmege
Baġlandı beline iki yirden kemer nişān

24 Birisi şer dā'iresidür birisi ʿörf
Virse ʿaceb mi ḫāṣiyet-i nefʿ ü żār nişāñ

25 Yazıldı şol zemīne berāt-ı müsellemi
Kim anda naʿl-i sümm-i semendüñ ider nişān

26 Tevḳiʿiñe hilāli şebih idemez felek
Altun ḳalemler ile ider gerçi zer-nişān

27 İçindeki beyāżı işārātı bes nedür
Żabṭ itmeseydi memleket-i Rūmı ger nişāñ

28 Fındıḳlara sitāreler altun varaḳ ṣarup
Taʿlīm-ḫānesine anuñ itdiler nişāñ

14a bozar : düzer
17a NBD'de "şāh" kelimesi eksik, vezin bozuktur.
18a murād-ı : ser āmed-i
20b eser : fer
26a felek : güneş
28b itdiler : atdılar

29 Bir çarḫı ṭāsdur felek-i heft-gūş kim
Beglik diyü kenārına yazar ḳamer nişān

[45b] 30 Emrūd-şekl olmaz idi ey nihāl-i luṭf
Olmasa bāġ-ı salṭanatıñda semer nişāñ

31 İtmez ise ḳalem gibi yoluñda ṭoġrulıḳ
Ey nice şehleriñ beliñ iki büker nişān

32 Mektūbı ġayrı şehleriñ olmaz bu vech ile
Destār gibi hiç ola mı āster nişāñ

33 ʿOsmān oġullarında sen ey Şāh-ı muḥterem
Cūd-ı ʿAlī ʿalemsin ü ʿadl-i ʿÖmer nişān

34 Şeh-zādelerde saña eyā gevher-i şerif
Ḫayruʾl-umūr ovseṭıhā ḫod yeter nişān

35 Yedi saʿādet encümü içinde sen melik
Ḫurşīd-rütbet olduġudur ḫūb-ter nişāñ

36 Medḥiñ sefinesin ṭonaturken bu baḥrde
Ġavvāṣ-ı ṭabʿ bir ġazel-i ter ider nişān

37 Çekdi çevirdi kendüyi ey sīm-ber nişān
Müşgīn ḳaşuñā beñzemek ister meger nişāñ

38 Döne döne çekilmez idi ġālibā eger
Bir kezde beñzese ḳaşuña iy püser nişān

39 Bir yaña cānı ḳodı gözüñ bir yaña dili
Yaʿnī bir atıcıya gerek ikişer nişān

40 Öldügüme ḳayırmazam iy ḳaşları kemān
Ġamzeñ oḳına ben gidicek kim diker nişān

41 İy ḥaşre münkir ol ḫaṭ ü ol ḫāle ḳıl naẓar
Yetmeye mi ḳıyāmete bu fitneler nişān

42 Zülfüñe beñzemek ile küllī vücūh ile
İy dil-rubā kenārde olur kemer nişān

29a gūş : cūş
33b meclis : alemsin
34a saña eyā : şānına ey
35a melik : şehin
38a ġālibā eger : böyle ġaliba
39b bir : her
41a ḫaṭ : ḳad
42b kemer : meger

43 Ḥükm ile söylemezse ḫacil oldı rastī
Zülf ü dehān önünde eger mühr ü ger nişān

44 Dem-beste eyledikçe Necātīyi zülf-i dūst
Luṭf ile ḫāṭırın ele alup yazar nişān

45 Olsun hemīşe başlar[ın] üstünde yiri var
Manṣūr oluna yā kim ide sefer nişān

46 Taḥṣīl-i faż̧l u kesb-i kemālāt eyleyüp
Ḳodı cihānda gerçi çoḳ ehl-i hüner nişān

[46ª] 47 Bu ʿaṣr içinde daʿvi-yi şiʿr eyleyenlere
İnṣāf bu ḳaṣīde yiter mā-ḥażar nişāñ

48 Evṣāf-ı şehriyār ile elfāẕ-ı bendeye
Bu naẓm-ı dil-peẕīr durur muḫtaṣar nişān

49 Ẕevk ü tenaʿum ehl-i söze viremez şeref
Ḫāme gibi ḳaçan yaza her ney-şeker nişān

50 Levḥ-i zeberced üstine her ay başında bir
Yazılmaduġıçün ey melik-i baḥr u ber nişān

51 Düşmen ḥışārı ile ḳara kāfir illerin
Ḳalb-i ʿadū gibi ide zīr ü zeber nişān

109*

Ḳaṣīde-i Necātī

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / – + + – – / + + –

1 Nūn ile ʿayna şebīh olduġıçün oldı hilāl
İntihā-yı ramażān evvel-i ʿıyd-ı şevvāl

2 Zer ile levḥ-i zebercede yazıldı bir lām
Ramażānuñ otuz olduġına tā kim ola dāl

3 Ṭāyr-ı ʿıyd-ı hümāyūnı şikār eylemege
Şāh-bāz-ı felek açdı yine zerrīn çengāl

43b ü eger : ege / ger : eger
45b oluna yā : ola ne yana
49a viremez : vire mi
50a yazılmadıġıçün : yazıldığınca (Vezin problemi var.)
* NBD, 16.K "Ḳaṣide-i Iyd der Medḫ-i Sulṭan Maḫmūd" başlığıyla yer alır.
3b çengāl : şengāl

4 Şeḫ-per-i Rūḥ-ı Emīndür ki Cenāb Ḥaḳdan
Müjde-i raḥmet içün ḥalḳa gelüp açar bāl

5 Sürḫ minḳār idünür ṭūṭi-i ser-sebz-i felek
Olalı şām-ı siyeh memleket-i Hind miṣāl

6 Şafaḳ odına ṣalar naʿl-i hilāli eyyām
Ki bula şāhid-i ʿıyda bu füsūn ile viṣāl

7 Şafaḳ u māhı gören şöyle ṣanur kim Zühre
Pāyine yaḳdı ḥınā sāḳına ṭaḳdı ḫalḫal

8 Şāh dīvānına ṭās olmadı ise çarh-ı felek
Gelüben zerle kenārına nişān yazdı hilāl

9 Şafaḳ u mahūn işārātı budur kim demidür
Elüñe sāġar-ı zerrīn ü mey-i gül-reng lāl

10 Devr el virmiş iken yürüt ayaġı sāḳī
Baş açup nūş idelüm nām ile nengi ṣuya ṣal

11 Göñlümüz rūşen ider ẓulmet-i ġamdan yā Rab
İrmesün zerrece ḫurşīd ṣabūḥuna zevāl

12 Rūz-ı ʿıyd oldı gelüñ ʿişrete āġāz idelüm
Dün ḥarām idi yeme içme bugün oldı ḥelāl

13 Göñül eyyām-ı ṭarab geldi ḫuṣūṣa begümüz
Şeh-i Cemşīd-fer ola meh ü ḫurşīd-cemāl

[46b] 14 Gevher-i dürc-i siyādet melik-i mülk-i kerem
Aḫter-i burc-ı saʿādet şeh-i ferḫunde ḫıṣāl

15 Cān maḳṣūd-ı cihāñ Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Ẕātını eşref-i ḫalḳ itdi Ḫudā-yı Müteʿāl

16 Südde-i salṭanatı ḳıble-i eşrāf-ı kirām
Merkez-i māʿdileti Kaʿbe-i ʿizz ü iclāl

17 Bezmine gelse ḫacil ola gide şāh-ı tebād
Rezmine varsa meṣāf idemeye Rüstem-i Zāl

4b açar : açup
5b memleket-i Hind : Hind diyārına
7/8 7a Zühre : zen-i dehr
8/9 8b Gelüben : Ne için
9/10 9b zerrīn ü : zerīnle, lāl : āl
10/11 10b açub : açık
13/14 12a oldı : irdi
17/18 17a gelse : inse, tebād : Kubād // 17b varsa : binse

18 Ṣaçalı ʿadl ṣuyun mülke sitem nilinden
Ḳonmadı kimsenüñ ḫāṭırına gerd-i melāl

19 Ṭīb-i aḫlāḳı havāsıyle cinān oldı cihān
Cāri aḥkāmı ṣuyı niteki cennetde zülāl

20 Degme bir şāḫ-ı żaʿīfe żararı degmemege
ʿAdli devriñde yemin ile girer bāġa şemāl

21 Ey ki bārān-ı ʿaṭāyāñ ile yem bir ḳaṭre
Vey ki mīzān-ı vaḳārıñda cebel bir miṣḳāl

22 Sāye-i ʿadlüñ ile ḫalḳ-ı cihān āsūde
Māye-i beẕlüñ ile ehl-i zamāna ḫoş ḥāl

23 Ṣīt-ı ʿadlüñle şeref bulalı ṣaḥrā-yı cihān
Hem-dem olup ṣalınur şīr jiyān ile ġazāl

24 Ṣalalı ʿadlüñ eli mirveḥa-i aḥkāmı
Ḫān-ı emn üzre teʿaddi mekesi açmadı bāl

25 Ḳanı bir sencileyin salṭanat atına süvār
Şeh-i ferḫunde cemāl vü melik-i ferruḫ-fāl

26 Gelmedi gelmeyiser döneli ṭolāb-ı felek
Salṭanat bāġına ḳaddüñ gibi bir tāze nihāl

27 Ṭalʿatuñ nūrı ile bedr-i hilāl-i ümmīd
Devletüñ ṣuyı ile sebz nihāl-i āmāl

28 Şehriyār olalı sen luṭf u kerem kişverine
Faḳr mülkini ġınā leşkeri ḳıldı pā-māl

29 Mümteniʿ dür ki naẓīrüñ getire devr-i felek
Farż idelüm ki vücūda gele her emr-i muḥāl

30 Ḫüsrevā devletiñüñ şemʿine pervāne güneş
Serverā rıfʿatıñuñ mihrine bir ẕerre-i ḫayāl

31 Şāhid-i memleketiñ ḫaylıca zībā görünür
Vireli sāye-i çetriñ ruḫına revnaḳ-ı ḫāl

[47ᵃ] 32 Şimdiden ḳıldı umūrun saña tevfīz-i felek
Lā cerem ʿāḳil olan kişi ider fikr-i meʾāl

33 Başını kes dilini dil şu kişinüñ kim ola
Ẓāhiri ṭoġru ḳalem gibi içi egri çü nāl

18/19 18a nilinden : yelinden // 18b kimsenüñ ḫāṭırına : ḫāṭırına kimsenenüñ
30/31 30b ḫayāl : cibāl
32/33 32b ʿāḳil : aklı

34 Ẕātıñı tāze vü ter ṭutmaġ içündür bu felek
Ne tereddüd ya reyāḥın için olmaz mı sifāl

35 Felege hey di umūra daḫı daḫl eylemesün
Ki ʿaṭā oldı Ḫudādan ṭapuña istiḳlāl

36 Döndi ol devr ki bu çarḫ-i denī-perverden
Her faṣīḥiñ dili sūsen gibi olmuş idi lāl

37 Şekker-i şükrüñ ile āyine-i luṭf uñdan
Ṭūti-i ṭabʿ söze başlamaġa buldı mecāl

38 Açdı dil medhüñ ile cünki meānī ḳapusın
Rūşen oldı bu ki söyledür imiş kişiyi māl

39 Selsebīl-i süḫanum böyle revāñ görür ise
Aḳup aġzı ṣuyı taḥsīn ide Selmān ü Kemāl

40 Bülbül-i ṭabʿ-ı ḫos elḥānuma aḥsent ki olur
Naġamātıyla gülistāñ-ı cihāñ mālāmāl

41 Ġālibā vażʿ olalı bu ṣadef-i sīm-ābı
Dizmedi rişte-i naẓma kişi bu resme leʾāl

42 Oḳısun medḥiñi ḳapuñda Necātī bendeñ
Yaraşur Kaʿbe ḫarīminde nevā ḳılsa Bilāl

43 Nice kim māh ola gāh hilāl ü geh bedr
Nice kim devr ide bu çarḫ-i muḳalleb-aḥvāl

44 Olasın devlet ile baḫt-ı saʿādetde muḳīm
Nāṣır u yār u muʿāvin ola Ḥaḳ Celle Celāl

110

Tevḥīd-i Bārī vü Naʿat-ı Resūl-i Kāināt

mefʿūlü fāʿılātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1 Ḫūn-ı şafaḳdan incinüben ʿayn ü āfitāb
İtmişdi dest-i ḳudret aña bir siyeh niḳāb

2 İki ḳızıl güle remed urmuşdı āteşi
Aḳardı lüʾlü-i müjeden ṭurmayup gül-āb

38/39 38a ḳapısın : ḳapısı // 38b kişiyi : ıssını
44/45 44a baḫt : taḫt / muḳīm : muḫim
1b bir : her

3 Tāb-ı tenūr-ı miḥnet u ālām u derd ile
İki ḳızıl göz itmiş idi baġrumı kebāb

4 Od urduġunca ḫırmenine çeşmümüñ remed
Gör ḥikmeti ki dānesi olurdı bī-ḥisāb

[47b] 5 Seḳḳā-yı eşk-i çeşm(üm) bu tenevvür-i dīdemüñ
Āb urduġunca nārına arturdı iltihāb

6 Bir demde iki merdüm-i ehl-i baṣīretüñ
Ġarḳ eylemişdi fülk vücūdını ḳanlu āb

7 Yaġmalamışdı ḫayl-i vecaʿ raḫt-ı rāḥatı
Düşmüşdi mülk-i cism ü dil ü cāna ıżdırāb

8 Ṣu ṣızmaz iken aralarından gözümle āh
Eşküm nifāḳ idüp anı terk eylemişdi ḫāb

9 Yılduz ṣayardı görmeyüp uyḫu yüzin gözüm
İki sitāre örter idi ṭurmayup şehāb

10 Ruḫ-sār-ı zülf-i yār-ı ḳamer-çehresiz üşüp
Ṭolmışdı nār u ʿaḳreb ü mār ile cāme-ḫāb

11 Olmışdı yıldırum oḳı ṣancı iñledi raʿd
Yaġmūr dökerdi yire gözüm nite kim seḥāb

12 Ol cevr-i bī-şümārı ki dehr eyledi baña
Eylerdi anı aḳçe döküp gözlerüm ḥisāb

13 Ol sāʿat irdi semʿine nāgāh bir nidā
Didi ki ey sevād-ı dil ü dīdesi ḫarāb

14 Bir naʿt söyle ḥażret-i faḫr-i cihāna gel
Ola ki luṭf -ı Ḥaḳḳ ile ʿaẕb ola bu ʿaẕāb

15 Ol nūr-ı ḥükme gözümüñ üstinde yir idüp
Yüz üstine diyü virilünce aña cevāb

16 Ḳudret eliyle ṣāniʿ -i ḥammām nüh-ḳıbāb
Ṣābūn-ı ṣubḥdan düzüp uçurdı bir ḫabāb

17 Çīnī ṭabaḳda ḥall idüp altun varaḳları
Bir şemse yazdı ṭāḳ-ı muʿallāda āfitāb

2b müjeden : sebzeden
4a ḫırmenine çeşmümüñ : ḫürmetine çeşmüñe
6a vücūdını : ü cevrini
12a dehr : devr
13a semʿine : semʿüme
14b ʿaẕb : ʿaziz / ʿaẕab : ġaẕab
16a ṣubḥdan : ṣubḥ ile

18 Ḳaldurdı şāh-ı Çīn ʿalem şīr-peykeri
Oldı ḳamu vilāyet-i Hindūstān ġarāb

19 Açdı duʿā-yı nūrla gencīne bir ışıḳ
Ṭoldı cihān lāʿl-i zer ü sīm-i bī-ḥisāb

20 Ṣubḥuñ ʿizārın āteş-i ġurşīd itdi ruḫ
Gūyā ki mihr odı dilümi ḳıpḳızıl kebāb

21 Ġurşīd açup ḳapusını āzād eyledi
Olmuşdı ser-be-ser ḳafes-i dehr pür-ġurāb

22 Düşmişdi ḫāke jāle götürdi turābdan
ʿIyş-ı nedīm-i bād-ı şeh-i āsumān cenāb

23 Gösterdi ḳaṣr-ı ḳudret-i bennā-yı ʿālemi
Açdı ḥarīm-i ḥikmete bevvāb-ı ṣubḥ bāb

[48ª] 24 Ṣubḥuñ o dem ḳoyup yüregi geldi aġzına
Yüzden ol āfitāb götürdi meger niḳāb

24 Sulṭān-ı dīn faḫr-i cihāñ ḥażret-i resūl
Seyyāḥ-ı lā-mekāñ u şeh-i āsumāñ cenāb

25 Mihr-i cihāñ tamāme bedr ẓulm-güşā
Keyvāñ-ı serīr ü ḳuṭb-ı vaḳār u fülk-i şitāb

26 Necm-i Hudā vü bedreḳa-i rāh-ı müstaḳīm
Sulṭān-ı rāh revān reh-i mülket-i ṣavāb

27 Burc-ı vücūda geldügi sāʿat ol āfitāb
Biñ bir guzeşt yire geçüp oldılar ġarāb

28 Oñulmaz idi zaḫm eyā ṣūfiyā eger
Mü'minleriñ olur odınu virmese likāb

29 Sen şol ḥabībsin ki eyā şāh-ı mülk-ü ḥüsn
Levlāk geldi cānib-i Ḥaḳḳdan saña ġiṭāb

30 Meydān-ı ʿarş-ı cilve ki ġuşk ü himmetüñ
Ey āfitāb-ı çarḫ-ı süvār-ı ḳame-rikāb

31 Çekdi gözüne sürme-i *ʿayne'l-yaḳīni* Ḥaḳḳ
Refʿ oldı ḳalmadı arada bunca biñ ḥicāb

17b ṭaḳ : ġalḳ
25 O.K.'da yoktur, vezin problem vardır.
26/28 26a hudā : ṣaçdı
28/30 28b liḳāb : seḫāb
31/33 33a sürme : şerḥa

32 Şol āteşüñ semenderi onulduñ iy ḫalīl
Olur melāyik anda kadem ḳoyucaḳ rikāb

33 Dūşīze-gāñ-ı sırr-ı Ḫudā maḥrem olmasañ
Yüzden götürmez idi seni görücek niḳāb

34 Sen ḥalḳasın nebīlere ey şāh-ı enbiyā
Ḫātem ḳaşında nite ki yāḳūt u laʿl-i nāb

35 Şaḳḳ itdi şīşe-i mehi itdi yine dürüst
Üstād-ı muʿcizüñ senüñ ey yüzi āfitāb

36 Ḳandurduñ āb-ı muʿcizüñe teşne dilleri
Barmaḳlaruñdan aḳıduben çeşme-vār āb

37 Āb-ı zülāl-i çeşme-i ẕevḳ u ṣafāları
ʿAyn-ı ʿadū-yı teşne dile eyledüñ serāb

38 Bīmār olup dururdı cihān ḫalṭ-ı küfr ile
Ḳānun-ı din-i Ḥaḳḳ ile virdüñ gelüp cevāb

39 Ṣaḳlardı gök yüzinde güneşden Hüdā seni
Her yirde sāye-bānuñ idi pāre-i seḥāb

40 Ḳur'an ḥaḳıçün ey yüzi *ve'ş-şems ve'ḍ-ḍuḥā*
Göñülleri ḥadīṯüñ açar nite kim kitāb

[48^{b}] 41 Elṭāf-ı bī şümārıñı rūz-ı ḥisāba dek
Ṭolsa muḥāsib ile cihān idemez ḥisāb

42 Ey sāḳi-i şarāb-ı şefāʿat bu nüh felek
Cām-ı mey-i maḥabbetüñ içre ṭoḳuz ḥabāb

43 Ḥaḳ emri ile yiri olur çarḫ-ı kibriyā
Nehy itdügüñden eyleye her kim ki ictināb

44 Lülü miṯāl baġrı delünsün şu kimse kim
Ḳoyup ḥadīsüñi ide meyl-i dür-ü ḫoş-āb

45 Şol naḳd-i ʿömr kim yoluña ḫarc olmaya
Ger genc-i şāye-gān ise ol başına turāb

46 Şol göz ki sürme idine rāhuñ ġubarını
Refʿ-i ḥarīm ġayb olur aña feṯḥ-i bāb

32/34 32a onulduñ iy : olduñ gedā-yı // 32b riḳāb : kebāb
34/36 34a nebīlere : ne eyler
36/38 36b aḳıduben : aḳar bir
40/42 40a Ḳur'an : ḳıraʿat

47 Ervāḥ-ı çār-yāruña biñ biñ selāmlar
K’itmişler idi sen şehe ṣıdḳ ile intisāb

48 Burc sipihr-i kevkeb-i īmān-ı Ebu Bekr
Ḫūrşīd-i ṣubḥ ṣıdḳına bir ẕerre āfitāb

49 Sulṭān-ı mülk-i ʿadl-i ʿÖmer iḫtişāmda
İtdügi iḫtimāmı anuñ kim ider ḥisāb

50 ʿOṯmān debīr-i kātib-i dīvān-ı şāh-ı mülk
Düşmezdi hīç elinden anuñ ḫāme vü kitāb

51 Bevvāb-ı bāb-ı şehr-i maʿāni ʿAlī k’aña
Ben ʿilm şehriyüm didüñ oldur o şehre bāb

52 Necmeyn ü ezhereyndi bedreyn-i envereyn
Ol iki āfitāb u meh ü müşter-i cenāb

53 Evlāduñā vü ālüñe aṣḥābuña ḳamu
Yüz biñ selām her dem eyā şāh kām-yāb

54 ʿĀṣīleri güneş yaḳıcaḳ rūz-ı ḥaşrda
Ḳıl baña sāye-i ʿilimüñ[de] meʿmen ü bāb

55 Mecmuʿ ḫavfdan bizi ḳorur keremler it
Mecmuʿ ḫalḳ-ı ʿāleme düşdükde ıżdırāb

56 Ser cümle ʿāṣiye ʿumarum olasın şefīʿ
Ḳılsun duʿa-yı Ẕāti Allāh müstecāb

Temmet bi-ʿavnillāh el-Melikü’l- Vehhāb

[49[a]] 111*

Ḳaṣīde-i Bāḳī

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1 Zer ü gevherle ḳılup zīver-i efser ḫātem
Zīb ü zīnetle geçer hem-ser-i ḳayṣer ḫātem

2 Nām ile ṭutdı cihān mülkin olursa ṭān mı
Mülk-i cām ile Cem ü tāc-ı Sikender ḫātem

47/49 47b K’itmişler idi sen şehe : Yir itmişler disen şehr-i
51/53 51b şehre bāb : şehr-i bāb
55/57 55a bizi ḳorur : biri ḳorḳar // 55b düşdükde : dökdükde
56/58 56a ʿumarım olasın : merhem ola sen // 56b Allah : vallahü
* BD, K.19 . “Ḳaṣīde-i Bāḳī berāy-ı Destūr-ı Ekrem ʿAlī Paşa” başlığıyla yer alır.

3 Meşʿal-i māhdur ol gevher-i şeb-tāb meger
Geçinür çenber-i gerdūn ile hem-ser ḫātem

4 İdüp elmāsdan āyīne vü zerden şāne
Gösterür ḫalḳa yine şīve-i duḫter ḫātem

5 Faṣṣ-ı pirūze ne ḫoş yaraşur anda seyr it
Oldı bir ṭūṭiye gūyā ḳafes-i zer ḫātem

6 Tā ki bennā-yı ḳader yapdı saʿādet ḳaṣrın
Oldı ol ṭāḳ-ı felek-rifʿate manẓar ḫātem

7 Ḫalḳadur devr-i ḳadeḥ laʿl şarāb-ı gül-gūn
Rind-i mey-ḫᵛāreye ḫoşdur ṭolu sāġar ḫātem

8 Reşk-i laʿl-i leb-i dildār ḳurutmış ḳanın
N'ola ger böyle naḫīf olsa vü lāġar ḫātem

9 Cismine naʿl kesüp farḳına bir dāġ urmış
Var ise sevdi meger yār-ı sitem-ger ḫātem

10 Vādī-i ʿışḳa düşüp taze civān sevdi dine
Bükdi ḳaddin nitekim pīr-i muʿammer ḫātem

11 Ḥasret-i laʿl-i leb-i yār ile taḥṣīl itmiş
Ten-i lāġar ḳad-i çenber ruḫ-ı aṣfer ḫātem

12 Nusḫa yazdursa ʿaceb olmaya bādām üzre
Teb-i hicrāna ʿilāc eylemek ister ḫātem

13 Ṭavḳ-ı zerrīn ṭaḳınup yine ḳazıtmış ḳaşın
İḫtiyār eylemiş üslūb-ı kalender ḫātem

14 Bu gülistānda yiter ʿārife bir gül çünkim
Ṭāḳınur farḳına bir dāne gül-i ter ḫātem

15 Beyża-i ṭā'ir-i devletdür o dürr-i şeh-vār
Āşiyān şeklini bağlarsa n'ola ger ḫātem

16 Göz ḳulaġ oldı ser-ā-ser gözedür āfāḳı
Bulalı ḳurb-i vezīr-i şeh-i kişver ḫātem

17 Gözüñ üstinde ḳaşuñ var dimedi kimse daḫı
İdeli ḫiḍmet-i pāşā-yı dil-āver ḫātem

19 Eli iḥsān u ʿaṭā mevcin urur deryādur
Ne ʿaceb ger ola ġarḳ-ı zer ü zīver ḫātem

2b mülk-ü cām ile : Mālik-i cām-ı
10a dine : meger

[49^{b}] 19 Baḥr-i elṭāf-ı keremdür kef-i gevher-baḫşı
N’ola gird-āb-ṣıfat olsa müdevver ḫātem

20 Nice deryā diyemem keff-i güher-rīzine kim
Anda ġavvāṣ-ṣıfat buldı güherler ḫātem

21 Var ise necm-i hidāyetdür o faṣṣ-ı rūşen
K’olur anuñla nice sālike reh-ber ḫātem

22 Burc-ı devletdür eli eyleye peydā ne ʿaceb
Hey’et-i māh-ı nev ü ṣūret-i aḫter ḫātem

23 Dürrü seyreyleyi gör gül-bün-i engüştinde
Jāle düşmiş gül-i nesrīnine beñzer ḫātem

24 Ser-verā mumlayup ism-i şerīfüñ ṣaḳlar
Kā’inātı ne ʿaceb ḳılsa musaḫḫar ḫātem

25 Ṭavḳ-ı fermāne çeküp gerden-i teslīmlerin
Nice āzādeleri eyledi çāker ḫātem

26 Felek engüşteridür ḳadrüñe fīrūze nigiñ
Ḳapladı nāmuñ ile ʿālemi yek-ser ḫātem

27 Görinür naḳş-ı nigīninde sevād-ı mührüñ
Devletüñ barmaġına māh-ı münevver ḫātem

28 Yazdı ḫoş āyet-i Nūn ve’l-Ḳalem engüştüñde
Ne midād istedi ne ḫāme ne mıṣṭar ḫātem

29 Şeref-i nām-ı şerīfüñle olursa ḫālī
Bulımaz raġbet-i ḫalḫāl-i kebūter ḫātem

30 Nāmuñ āfāka ṣalar nefḫa-i ʿūd u ʿanber
Meclis-i devletüñe olalı micmer ḫātem

31 Zār u ser-geşte-i ṭās-ı ġam idüp düşmenüñüñ
Pençe-i baḫtın ider beste-i şeş-der ḫātem

32 Dest-i ḳahruñdan eger sille ṭoḳınsa görinür
Dīde-i düşmenüñe ḫalḳa-i ejder ḫātem

33 Görür elṭāfuñ ile maṣlaḥat-ı tīġ u ḳalem
Bitürür ḳahruñ ile ḫiẕmet-i ḫançer ḫātem

34 Var ise irdi der-i luṭfuñla şey’-i lillāhe
K’eylemiş kāsesini pür-zer ü zīver ḫātem

24a Dürrü seyreyleyi : Dür-i sīr-āb // 24b nesrīnine : nesrīne ne
27a engüşteridür : engüşteri-i / fīrūze : pīrūze
30a şerīfüñle : şerīfüñden

35 Feṯḥ-i bāb-ı keremi her ki ḳapuñdan bilmez
İḥtiyācı eline ḫalḳa-i her dem ḫātem

36 Şol ḳadar irdi hedāyā şeref-i medḥüñle
Ki benān-ı ḳalemüm oldı ser-ā-ser ḫātem

[50[a]] 37 Tuḥfe-i bezmüñ içün bu ġazel-i rengīni
Levḥ-i zerrīne yazup eylesün ez-ber ḫātem

38 Şekl-i ḫāl ü dehenüñ ḫātem-i pirūze nigīn
Dūstum görmedüm aġzuñ gibi ḫoş-ter ḫātem

39 Gerçi nāzüklik ile aġzın arar engüştüñ
Dimez ammā dehenüñ sırrını gizler ḫātem

40 Ten-i ṣad-pāre ki şekl-i ḳafes-i zer-gerdür
Daġlar dilde olupdur aña yir yir ḫātem

41 Ḥasret-i laʿl-i lebüñ baġrını pür-hūn itmiş
Dāġ yaḳ[maġa ḳo]mış gögsine aḫker ḫātem

42 Dehen-i teng-i dil-āvīzüñe beñzer bulsa
Ḫāl-i müşgīn ile ger ḫaṭṭ-ı muʿanber ḫātem

43 Düşse āyīnesine pertev-i nūr-ı ḥaddüñ
Vire ḫūrşīd-i cihān-tāb gibi fer-i ḫātem

44 Sīnemüñ dāġı ile cism-i dü-tā-yı zerdüm
Ḳıldı engüşt-i belāda beni bir zer ḫātem

45 Ṣararup miḥnet ile beñzi ḳızarmış çeşmi
Var ise baḫt-ı siyeh-kāruma aġlar ḫātem

46 Laʿl-i dildār gibi olmaz (ḫürrem) ü ḫandān yāḳūt
Dehen-i yār gibi ḳanı suḫan-ver ḫātem

47 Bī-ʿaded ḫātem ile ṭapuña geldi Bāḳī
Ki nice Rūm ḫarācına deger her ḫātem

48 Ḳoma ayaḳda bu maṣnūʿ u muraṣṣaʿ naẓmı
Elde ḫoş yaraşur ey Āṣaf-ı ṣāf-der ḫātem

49 Bulımaz dā'iresin bu güher-i nā-yābuñ
İtmesün bir daḫı bu derdüme zer-ger ḫātem

35b zīver : gevher
42/43 42b Daġ yaḳmış : Daġ yaḳmaġa ḳomış (M'de vezin problemi var,)
46a vezin problemi vardır
47/49 47a olmaz : ola mı / (Hürrem)
50/52 50b derdüme : devrde

50 Ḫātem-i naẓma Bugün kimse bu ḥükmi viremez
Nice müfsidler ider gerçi müzevver ḫātem

51 Bedel olmaz buña zirā ki senüñ nāmuñadur
Ṭutamaz mühr-i Süleymān yirin(i) āḫer ḫātem

52 Mumdur ḫalḳ-ı cihān saña duʿām ol ki hemān
ʿAn-ḳarīb eyleye Allāh müyesser ḫātem

53 Tā bu eyvān-ı muraṣṣaʿ kemer-i ʿālīde
Ṭaḳa engüşt-i hilāle meh-i enver ḫātem

54 Mesned-i ṣadr-ı vezāretde ser-efrāz olasın
Ḳıla teslīm şehenşāh-ı muẓaffer ḫātem

112 *

Ḳaṣīde-i Īsḥāḳ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Muzāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

[50b] 1 Şāhā yanuñda bulmaġla iʿtibār tīġ
Oldı niẓām-ı mülk-i cihāña medār tīġ

2 Ṣāfī-derūn-ı pāk-güher olsa eger
Bulmazdı ḥażret-i şehe ḳurb-ı civār tīġ

3 Çeşm-i ʿadū-yı aḥvel-i pür mekr vü ḥīleye
Rezm içre görinür nitekim Ẕü'lfeḳār tīġ

4 Rezm içre ṣanasın şeb-i ẓulmetde berḳdur
Şāh elüñde görinen ol şuʿledār tīġ

5 Deryā-yı ḳulzüm içre yaḫod bir nehengdür
Cān ʿadūsın ḳılmaġa her dem şikār tīġ

6 İcrā-yı ḥükmüñ itmege ḫiẓmet ḳuşaġını
Biline iki yirden ider üstüvār tīġ

7 Sen şehr-i yār öñinde ṭaḳup boynına kemend
Taḳṣīr-i ḫiẓmet içün ider iʿtiẓār tīġ

8 Bir deste gül içindeki bir ḳaṭre jāledür
Şāhā elüñde görünen ol āb-dār tīġ

53/57 53a ḫalḳ-ı : mülk-i
* ÜİÇD, 5.K
5b Cān ʿadūsın : Cān-ı ʿadūyı

9 Alnında naḳş-ı nām-ı şerīfüñ yazılmasa
Mülk-i cihānda olmazdı nāmdār tīġ

10 Sulṭān Selīm ol şeh-i ferḫunde kim ider
Dest-i şerīfi būsı ile iftiḫār tīġ

11 Gör kim hemīşe nuṣret ü fetḥ ü ẓaferdür
Ol şehriyāra olmaġiçün çār-yār tīġ

12 Görse özün mehābet-i tīġından utanup
Ḳuşanmazdı Rüstem ü İsfendiyār tīġ

13 İrişdi āsitāne-i mihr- āşiyānuña
Polad beyża içre çeküp intiẓār tīġ

14 Vaḳt-ı seḥerde mihr-i saʿādet ṭulūʿ ider
Sīmīn ġılāfdan ki çıḳar zer-nigār tīġ

15 Ḫūn-ı ʿadūyı içmegi yalmanı yalmanı
Vardur ḳapuñda nice nice kīne-dār tīġ

16 İnceldi boynı ḳıl gibi düşmenleriñ ḳamu
Dest-i şerīf-i şehde görüp ḳıl yarār tīġ

17 Bir ebrdür ki siḥrle bir demde yaġdurup
Mülk-i ʿadūyı cümle ḳılur lāle-zār tīġ

[51[a]] 18 Kimse uzatmasun diyü ʿadlünde ẓulm elin
Ṣundı elüñe Ḥażret-i Perverdigār tīġ

19 Ṭutdum yüzümi saña kesüp ġayrdan [elüm]
Zīrā ki kesmek ile bulur iʿtibār tīġ

20 Ṣalmaġa tıġ-ı medḥüñi etrāf-ı ʿāleme
İtdüm redīf-i naẓmum içün iḫtiyār tiġ

21 Bel baġlamaġa ḫizmete göndermişem şehā
Bu şiʿr-i dil-peẕīr birle bir yādgār tīg

22 Alsa eline ol şeh-i Cem iḳtidār tīġ
Ṣunarʿ adūya cām-ı mey-i ḫoş-güvār tīġ

23 Cām-ı şarāb-ı tīġüñı nūş eyleyenleri
Tā ḥaşr olunca eyleye mest ü ḫumār tīġ

24 Bilsem ʿaceb ne bend ile ḳucar miyānuñı
Düşüp yanuña ʿāşıḳ-ı şūrīde-vār tīġ

8b görünen ol : ol görünen
11a ẓaferdür : ẓaferledür

25 Beñzer yanında sīm ü zerin der-miyān idüp
Ol māh-ı serv-ḳāmeti eyler kinār ṭīġ

26 Tīg-ı müjeñle ġamzeñe dil teşneyem didüm
Fiʿl-ḥāl içürdi sīneme bu āb-dār tīġ

27 ʿAdlüñ zamānıdur senüñ ey kān-ı ma-ʿadalet
Her bī-günāha çekmesün ol ġamzekār tīġ

28 Yāre geçer egerçi yalıñ yüzlüdür ol
ʿĀşıḳlarına luṭf ile būs ü kinār tīġ

29 Diller mi ḳaldı cevrle mecrūḥ itmedüñ
Ġamzeñ gibi [senüñ]ʿacabā ḳande vār ṭīġ

30 Āb-revān ne resme ki ṭolabı iñledür
Nālān ider ʿadūlarıñı zār zār tīġ

31 ʿUryāñ olup ki maʿreke-i cenge ʿazm ide
Ḳan derleyüp ḥayādan olur şerm-sā tīġ

32 Elden ḳomadı dāmen-i luṭfunı sen şehün
Ġarḳ olsa baḥr-ı sīm ü zere vechi vār tīġ

33 Her beyti şiʿrimüñ ṣanasın bir dilīrdür
Kim var yanında her birinüñ bir yarār tīġ

34 İltür ṣafā-yı ḫāṭırumı gözlerüm yaşı
Nemden niteki jeng ala āyine-vār tīġ

35 Sen baḫtiyāra ʿizzet ü devlet nedīm olup
Āyāt-ı naṣrla ola naḳş u nigār tīġ

[51b] 36 İsḥāka gör ki ḥüsn-i kelāmı şeref ḳılur
Virür mübāreze niteki iştihār tīġ

37 Niteki ḫūñ-ı ḫaşm ile rengin idüp ellerin
ʿIyd-ı ġaza-yı ekber ide bī-şümār-ı tīġ

38 Olsun maḳām-ı tıġ Ḫudāyā miyān-ı ʿarş
Nitekim ola Āyet-i *Kürsī* kenār-ı tīġ

27/29 27a kān-ı ma-ʿadalet : ma-ʿadalet-penāh
28/30 28a Yāre : Bārid
31/33 31b şerm-sā : şerm-sār
33/35 33a dilber durur : dilīrdür
36/38 36a ḳılur : virür // 36b Virür : Merd-i
37/39 37a Niteki : Ḥınnā-yı / ellerin : elin

113 *

Müseddes-i Merḫūm Lebībī Çelebi el-müderris

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1 Şitā hengāmı geçdi şimdi nevbet-i nevbahāruñdur
2 Olupdur yemyeşil neḫr ile ber ʿālem kenāruñdur
3 Ṣalın deryā-yı ʿışḳa çünki ol māhī şikāruñdur
4 Tevekkül ber-Ḫudā ile ʿināyet Girdigāruñdur
5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

II

1 Bu gül-zār-ı fenāda bir sehī-ḳāmet ele girmez
2 Bu yolda virmeyince başuñı devlet ele girmez
3 Ġanīmet bil bu güni mevsim-i vuṣlat ele girmez
4 Gözüñ aç dem bu demdür biñde bir furṣat ele girmez
5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

III

1 Açıldı gül gibi gül-zār-ı ʿālem sebze-zār oldı
2 Ṣalındı serv-ḳadler seyr-i bāġa der-kenār oldı
3 Nevāya başladı bülbül çemende ṣad-hezār oldı
4 Hevālar iʿtidāl üzre muvāfıḳ rūzgār oldı
5 Vücūduñ zevrāḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

IV

1 Bugün meydānı ʿışk içre hünerverlik idem dirseñ
2 Başuñ ortaya ḳoyup yaʿni serverlik idem dirseñ
3 Bu çarḫ-ı pīre-zende ben de bir erlik idem dirseñ
4 Bu deryā-yı ḥaḳīḳatde şiñāverlik idem dirsen
5 Vücūduñ zevrāḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

---

* BRD'de 9. Müseddestir. LD'de yoktur.
I/4 iñayet : oñarmaḳ
II/3 güni : devri
IV/2 yaʿni : tīġı

V

1 Lebībī gūşe-i ġurbetde işiñ oldı vāveylā
2 Ḫayāl-i kākül-i dilberle düşdi başıña sevdā
3 Güzeller zevrāḳ-i ṣahbā ile çekdürmede tenhā
4 Nice bir āh idersen geñ yaḳādan vāle ü şeydā
5 Vücūduñ zevrāḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

[52[a]] 114[*]

Şehrengīz-i Mesiḫī

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec +−−−/+−−−/+−−

1 İlāhi ʿāciz u zār u zebūnam
Giriftār-ı kemend-i nefs dūnam

2 Senüñ yoluñda ṭutmaz beni zencīr
Yider bir ḳıl ṭaḳup bu nefs-i şirrīr

3 Ne mümkin vird ü ẕikre söz ḳaçuram
Meger tesbīḥi göñlümden geçürem

4 Beş on gün eyleyem ger ṣavma nīyet
Bozar ol nīyetümi ʿıyd-ı vuṣlat

5 Elüm ḳaldursam illerle duʿāya
Ṣanuram el uzatdum merḥabāya

6 Çü mescid içre ṭutam ḳıbleye yüz
Cemāl-i yār olur miḥrāb düpdüz

7 Ne meẕhebdür bu kim naḳḳāş-ı fikret
Namāz içre yazar miḥrāba ṣūret

8 Girüp bezm-i meye bu nefs-i şāhı
Ḳoyup beş vaḳti diñler penç-gāhı

V. bent BRD'de yoktur.
[*] MD.'de "Şehr-Engīz der Medh-i Cüvānān-ı Edirne" başlığı ile yer alır.
3/4 3a vird ü : var ki MD'de 3. Beyit : Cihānda var mı ben deñlü gümrāh
Meger sürçem düşem kim diyem Allah
4/5 4a eyleyem : eylesem
5/6
6/7
7/8
8/9 8a şāhı : sāhī

9 Ḳıluram her gice maḥbūb fikrin
Bu ḳara göñlümüñ gör ḫūb fikrin

10 Gözi āhū güzeller itmege ṣayd
Bu seg nefsüme olmış bir büyük ḳayd

11 Görüp nāzını her serv-i revānuñ
Düşürven sāye-veş pāyına anuñ

12 Hemān-dem kim görem bir māh-ruḫsār
Nücūm-ı eşk olur çehremde seyyār

13 Şu deñlü vāfir aġladum o yüzden
Ki aġlamaḳla yaşum [çıḳdı] gözden

14 Zer-i eşkümle çehrem zeyn olupdur
Yüzüm ṣan *mecmaʿu'l-baḥreyn* olupdur

15 Eger dirsem gözümüñ mācerāsın
Yidi deniz yumaz yüzüm ḳarasın

16 Günāha eyledüm şol deñlü ışrār
Ki raḫm iden bañā olur günehkār

17 Bu ṣuçlarla beni ṭartarsa Raḥmān
Ḳırılur ʿarṣa-yı maḥşerde mīzān

18 Budur ḳorḳum hemān artuḳ daḫı yoḳ
Ki cürmüm raḥmet-i Ḥaḳdan gele çoḳ

[52[b]] 19 Ḫaṭā didüm ne var oldumsa ʿāṣī
Umarın yarın olam Tengri ḫāṣı

20 Nice kāfir kūyı var içi is pas
Ki defterde yazılur beglige ḫāṣ

9/10 9a ḳıluram : ḳılurın // 9b göñlümüñ : göñlünüñ
10/11 10a itmege : eylemek // 10b Bu seg nefsüme : seg-i nefsüme
11/14 11a her : bir
MD'deki 12-13 M'de yok Ne ḳatre kim aḳar bu çeşm-i terden
Menīdür kim gelür ḥaẓẓ-ı naẓardan

Çü ṭuş olam bir āhū gözlü gürze
Seg-i nefsümüş olur şīr-i şerze
12/15
13/16 13b […] : çıḳdı
14/17 14a zer : dür
15/18 15a Eger dirsem gözümüñ : Ne dem ʿarż idem eşküm // 15b deniz : deryā
16/19
17/20
18 MD'de yoktur.
19/23 19b umarın : umaram tengri : tañrı
20/24 20b Ki defterde yazılur : Yazılur defter içre

21 Ne deñlü çoġ ise bu bendede ʿayb
Ḳılur bir noḳṭaca raḥmet anı ġayb

22 Eger encüm ḳadar olursa ʿişyāñ
(Ta)gider çün mihr-i raḫmet ola raḥşān

23 Yazup yañılup itdümse yavuz iş
Sen anı yazma yazılmaz çü yañlış

24 Bugün çün hicr odın ḳılduñ nevāle
Yarın ṭāmu odın ḳılma ḥavāle

25 Çü kūy-ı yārda sen virmedüñ cā
Vir irte *Cennetül-Me'vā*da me'vā

26 Bugün el virmedi ol serv-ḳāmet
Yarın ṭūbāyı sen ḳıl bār-ı himmet

27 Ṣunılmadı çü bunda laʿl-i dilber
Ṣunasın yarın anda cām-ı Kevṯer

28 İlāhī buldurup sözüme raġbet
Bu Şehr-engīze vir şehr içre şöhret

29 Dimezven kim basīṭ-i ḫāke irgür
Melekler vaṣfıdur eflāke irgür

Şehrengīz

30 Meger bir şeb bu ṭāḳ-ı pür-ṣanā'yiʿ
Müẕehheb levḥasını itdi żāyiʿ

31 Şehāb-ı kilk idindi çarḫ kāġıd
Ki yaza ḫūblaruñ vaṣfın ʿUṭārid

32 Güzeller medḥi yazılsun diyü heb
Devāt-ı āsumān ṭoldı mürekkeb

21/25 21b ḳılur : ider
22/26
23/28
24/29 24a itdüñ : ḳılduñ
25/30 25a yārda sen : yār içünde
26/31 26b ḳıl bār-ı himmet : eyle ʿināyet
27/32 27a Ṣunılmadı çü : Çü ṣunılmadı
28/33
29/34
30/35
31/36 31a Şehāb-ı kilk idindi çarḫ : Anuñ yirine aldı deste
32/37

33 Felek mihr eşrefīsin eyledi güm
Anı bulınca göz yummadı encüm

34 Bıraġup Yūsufı ṣan çāha iḫvān
Şafaḳdan göñlegine sürdiler ḳan

35 Ḳılup dōlāb-ı çarḫ ol gice nāle
Gözinden ṣubḥa dek aḳıtdı jāle

36 Degül encüm görinürler semādan
Ki çarḫuñ gözi aġardı bükādan

[53[a]] 37 Ṭutup işbu ḳara baḫtına mātem
Yüzin dürdi ḳara-pūş oldı ʿālem

38 Görüp beytü'l-ḥazende āsumānı
Teraḥḥum itdi aña ṣubḥ-ı ṯānī

39 Tefe'ül itdi ol dem çarḫ-ı pür-zecr
Açıldı ṭāliʿ inde *Sūre-i Fecr*

40 Beşīr olup hemān ṣubḥ-ı cihān-bīn
Didi Yaʿḳūb-ı çarḫa gözüñ aydın

41 Seḥer çün virdi Yūsufdan nişāne
Başīret irdi pīr-i nā-tüvāne

42 Bozup *ve'l-leyl*isin başdan çıḳardı
Yirine şems dülbendini ṣardı

43 Seḥer naḳḳāşı altun ḥalli ezdi
Revāḳ-ı çarḫa bir ḫoş şemse yazdı

44 Görüp cām-ı Sikender ṣandum anı
Ki gösterdi baña cümle cihānı

45 Ne şāhid-bāz olur gör pīr-i ḫāver
Ki ḫūba gösterür aġzı ile zer

33/38
34/39
35/40
36/41 36a görinürler : görinenler
37/42 37b pūs : pūş
38/45
39/46
40/47
41/48
42/49
43/50 43b ḫoş : ḫāṣ
44/51
45/52

46 Zihī ḳudret ki virür ferd-i bī-çūn
Maʿāş-ı ḫalḳ içün her gün bir altun

47 Çü buldı Yūsufın Yaʿḳūb-ı eflāk
Ẓalām-ı ġamdan oldı çehresi ḫāk

48 Cihāna şol ḳadar zer itdi iḥsān
Ki giydi ṭāş aġac altunlu ḳaftāñ

49 Çün ol gün muʿtedil gördi cihāñı
Göçüp şāh itdi tebdīl-i mekānı

50 Devām-ı devlet ile bir iki yıl
Edirne şehrini idindi menzil

51 Çü iḥsānından irmiş idi behre
Sürinürek bile geldük bu şehre

52 Nice şehr ol ki anuñ bāġ u rāġı
Virür kişiye cennetden ferāġı

53 İçinde ṣuları mevzūn u reftār
Bulutlar başı ucında hevā-dār

[53b] 54 Temāşā eyleseñ her bir mināre
Dönüpdür serv gibi bir nigāre

55 Ṣoyınup Tuncaya girse güzeller
Açılur aḳ gögüsler ince beller

56 Siyeh fuṭā ṭutunsa aḳ dilber
Olur ṣan gice gündüze berāber

57 Fuṭāda Ḥaḳ ḳomış bir setr-i ġaybı
Ki örter dāmeniyle görse ʿaybı

58 Bulardan vaṣl uman abdāla beñzer
Bular ḫod ṣuya düşmiş mala beñzer

46/53
47/54 47b ḫāk : pāk
48/55
49/57
50/58 50b Edirne şehrini idindi : İdindi Edirne şehrini
51/59 51b geldüñ : geldüm
52/60 52a nice : ʿaceb
53/61
54/62 54b gibi : ḳāmet
55/63
56/64 56a ṭutunsa : ḳuşanur // 56b gündüze : vü gündüz
57/65 setr : sırr
58/67 58b bular : ki bunlar mala : bala

59 Gözüm yaşı Meriç olsa naẕarda
Ne mümkin biri ḳol boynuma Arda

60 Gören bu şehri bu resme ḳıyāmet
Ṣanur bunuñla ṭoḳuz oldı cennet

61 Zihī cennet ki yirinmez güneh-kār
Görür ʿāṣī vü ʿābid bunda dīẕār

62 İçinde var anuñ bir ḳaç güzeller
Ki miṯlin görmemiş devr-i felekler

[Naʿlbend oġlı] Aḥmed

63 Bugün meydān-ı ḥüsn içre ser-āmed
Güzel dirseñ Naʿlbend-oġlı Aḥmed

64 Cemāli ḳıble-i aṣḥāb olupdur
Dükānı naʿlden miḥrāb olupdur

[Ferrāş-oġlı]Yaʿḳūb

65 Birisi daḫı Ferrāş-oġlı Yaʿḳūb
Kucaġuña ṭolar pistān-ı maḥbūb

66 Söz açsam ḥüsninüñ bir ḥiṣṣesinden
Uzun olurdı Yūsuf ḳıṣṣasından

Ḳız ʿAlī

67 Birisi Ḳız ʿAlīdür ol semen-ber
Olupdur sükker-i pālūdeden ter

68 Şu kim biñ cān virüp ẕevḳini sürdi
Bu ḳızlıḳ da anı ucuz düşürdi

[Ṣarrāf-zāde]

[54[a]] 69 Biri Ṣarrāf-zādedür güher-pāş
Ki olmış ḳalbi anuñ ḳıymeti ṭāş

59/68 59a gözüm : gözüñ //59b boynuma : boynuña
60/69
61/70 61a yirinmez : girer her
62/71 62a güzeller : melekler
63/72
64/73
65/76 65b Kucaġuña ṭolar pistān-ı maḥbūb : İşiginde müjem her laḥẓa çārūb
66/77
67/80 67a k'ol : ol
68/81

70 Murādı ger zer ise yüzüm üzre
Dür ü gevher dir ise gözüm üzre

Maḥmūd

71 Biri şol ṭālibü'l-ʿilm adı Maḥmūd
Yüzi mışbāḥ żū'dur vaṣl-ı maḳṣūd

72 Güzel ezberlemiş ḳannış kitābın
İyü taḥṣīl ḳılmış şīve bābın

[Semerci-oġlı]

73 Birisi de Semerci-oġlı āfet
Aña lāyıḳ mıdur andan o ṣanʿat

74 O yalıñ yüzlüye her kim ki baḳdı
Ḳarar u ṣabrını ol oda yaḳdı

[Ḳuyruḳlu Yılduz]

75 Biri Ḳuyruḳlu Yılduz ol ḳamer-veş
Urur her gice yir yir çarḫa āteş

76 Daḫı ṭoġmadın ol ḫūrşīd-pāye
Ya ṭoġ ya işte ṭoġdum dirdi aya

[İmām-oġlı] Muḥammed

77 Birisi de İmām-oġlı Muḥammed
Ḳaşı miḥrābıdur ʿuşşāḳa maʿbed

78 Yüzi çün ḳıble-gāh olmış enāma
Bu günden biz daḫı uyduḳ imāma

Yāşıl Melek [Neslī]

79 Biri Yāşıl Melek ḥüsn aña muḫtaṣ
Ḳomış kendüye Neslī diye maḫlaṣ

69/82 69b Ki olmış : olupdur
70/83 70b dir ise : dilerse
71/74 71a ṭālibü'l-ʿilm : ṭālib-i ʿilm
72/75
73/89
74/90 74a yüzlüye her kim : yüzlü her kime // 74b ṣabrını ol : ṣabrı raḫtın
75/99 75b çarḫa : göge
76/100
77/116 77a Birisi de : birisi şol / miḥrābıdur : miḥrābdur
78/117
79/87 79b kendüye Neslī diye : Neslī diyü kendüye

80 Bileydi olduġın bu nesl ḥāṣıl
İderdi Ādeme secde ʿAzāzīl

[Seyyid-oġlı) Caʿfer

81 Birisi Seyyid-oġlı adı Caʿfer
Ruḫ-ı gül-gūn ile āl-i Peyamber

[54b] 82 Ṣaçı seyyidligine dāl olmış
O gül-ruḫsār ḫayru'l-āl olmış

83 Çün ol olmış güzellerüñ emīri
Yaraşur cān u dil olsa esīri

[Ḳazzāz Luṭfī]

84 Biri Luṭfi durur Ġazzāz u ṭaññāz
Bizi iler çeker dā'im idüp nāz

85 Raḳībin dögmeden olmazsa dermān
İlikler gibi emsün anı yārān

[Sāzende-zāde Cāʿfer]

86 Biri Caʿfer durur Sāzende-zāde
Zenaḫdānı ḳadeḥdür lāʿli bāde

87 Beline ṭālib oldum cān u dilden
Didi sen de çalar mısın bu ḳıldan

[Hürmüz]

88 Biri Hürmüzdür ebrūsı meh-i nev
Lebi Nūşirevāndur kendü Ḫüsrev

89 Bizi çün kūh-ı ġamda itdi Ferhād
Ya niçün eylemez şīrīn lebi dād

80/88 80b iderdi : ḳılurdı
81/84 81b gülgün : rengīn
82/85 82a seyyidligine dāl olmış : olmazsa seyyidligine dāl //82b O gül-ruḫsār ḫayru'l-āl olmış : Yanaġı şāhid üş olduġına āl
83/86 83a Çün ol olmış güzellerüñ emiri : Bugün güzellerüñ oldur emīri
84/140 84a Luṭfi durur ġazzāz u ṭaññāz : ḳazzāz Luṭfī māh-peyker // 84b Bizi iler çeker dāim idüb nāz : Gören mü'minlerüñ īmānı gevrer
85/141 85a dögmeden olmazsa : dügme eyle yok çü
86/134
87/135
88/93
89/94 89a Çün kūh-ı ġamda itdi bizi : Bizi çün kūh-ı ġamda itdi // 89b Ya niçün : ne içün lebi : lebin

[Ḫalīl]

90 Birisi de Ḫalīl ol āfet-i cān
Göñüller idinür her gice mihmāñ
91 Ne siḥr itmiş yüzinde zülf-i ser-keş
Ki aña gülşen olmış ṣaḥn-ı āteş

[ʿAlemşāh]

92 Birisi şol şeh-i ʿālem ʿAlemşāh
Ki yanınca çekilür leşker-i āh

93 Göñül incitme ẓulm itse o cevvār
Ne bilsün daḫı oġlan dur[ur] ol yār

[ʿAbācı-oġlı Muḥammed]

94 Muḥammeddür biri ibn-i ʿabācı
ʿAbāsınuñ degül eksük revācı

[55a] 95 Güneş ʿāşıḳ olup her ṣubḥ ol aya
Girer dervīş gibi aḳ ʿabāya

[Ḫıżr]

96 Biri Ḫıżr ol ki yoḳdur aña ṣānī
Ṭudaġı olmış āb-ı zindegānī

97 Şu kim anuñ ile ḫoşça dirilür
Anuñ cānı acıduġın ne bilür

[Keçeci Ṣafer]

98 Keçecilerde birisi Ṣaferdür
Ḳılur inṣāf şu kim ṣāḥib-naẓardur

99 Aña ṭaʿn itmesün kimse pusudan
Keçesin çıḳarıbilür bu ṣudan

90/95
91/96
92/108
93/109 Ne güzel pādişāh olur be hey yār : Ki olmış ġamzeler anā silaḥdār
94/112 94b ʿAbāsınuñ degil eksük revācı : Ayaġı tozı ḫalḳuñ başı tācı
95/113
96/101 96b ṭudaġı : ṭuṭaġı
97/102 97a ḫoşça : ṭatlu // 97b anuñ : ilüñ
98/120 98b şu :o
99/121

[Yūsuf]

100 Biri Yūsuf durur k'ol şāh-ı ḫūbān
Olupdur Mıṣr-ı ḥüsn içre o sulṭān

101 Gören kūyında anuñ ṭutduġum yurt
Didi bu Yūsufı öñ ṣoñra yir ḳurt

[Ḥāfıẓ Maḥmūd]

102 Biri ḥāfıẓdur olmış adı Maḥmūd
Ḫudā virmiş añā elḥān-ı Dāvūd

103 Yüzi muṣḥaf gibi olmış münevver
ʿAceb mi başına and içse iller

[ʿAṭṭār Ḥasan]

104 Biri ʿaṭṭārlar içre Ḥasandur
Ki enfāsı anuñ misk-i Ḫutendür

105 Aḳıdup ḳanlu yaşumı yaḳımdan
Pür ideyin dükānını baḳımdan

[Ṭuzcı-oġlı Muṣṭafā]

106 Birisi Ṭuzcı-oġlı Muṣṭafācıḳ
Ṭuz itmek bilmeyici bī-vefācıḳ

107 Ḫudā ḳılmış anı kān-ı melāḥat
Ki açmış ḥüsn-i dükkānın tamāmet

[Ḥayder]

[55b] 108 Biri bir dil-rübādur adı Ḥayder
Ruḫı cennet lebi sāḳī-i Kevṯer

109 Çü çekmiş ġamzesinüñ Ẕülfiḳārın
İki itmiş gözinün ẕü'l-ḫumārın

100/110 100b içre o : içinde
101/111 101b bu : yir / yir : bu
102/114
103/115 103a münevver : muṭahher
104/118 104b ki : ṣan misk : müşg
105/119 105a yaḳımdan : baḳımdan // 105b baḳımdan : yaḳımdan
106/122 106b Ṭuz itmek bilmeyici vefācıḳ : Melāḥat menbāʿı kān-ı ṣafācıḳ
107/123 107b ḥüsn-i dükkānın tamāmet : ḥüsni dükkān-ı melāḥat
108/97
109/98 109b gözinüñ : yüzinüñ

[Vālācı Şādī-oġlı]

110 Biri Vālācı Şādi-oġlı cevvār
Ki olmış lebleri rengīn-güftār

111 Yaḳası gönleginüñ ṣanma vālā
Girüpdür ḳana ol şūḫ u dil-ārā

[ʿAbdī]

112 Biri ʿAbdīdür ol serv-i bülendi
Gören dir yārıcıñ Allāh efendi

113 Ḳul olayın olup emrine münḳād
Şu ḳuluyla ki hiç itmeye āzād

[Derzi ʿAlī]

114 Birisi de ʿAlīdür derzi şāgird
İşi oñdı iden ol gürzi şāgird

115 Elinde Zülfiḳār olduḳca miḳrāż
Seni iki biçerse itme īʿrāż

[Sārbān-oġlı Niʿmet]

116 Birisi Sārbānuñ oġlı Niʿmet
Ser-ā-ser iştihā vü pür-leṭāfet

117 Zihī niʿmet ki varup beyle bāġa
Elüñ anuñla gire bir çanaġa

[Taḳyacı Ḥasan]

118 Birisi daḫı Taḳyacı Ḥasandur
O cānlar ṣalası nāzik-bedendür

119 Ṭoludur şevḳle içüm ü ṭaşum
Düşer taḳyası düşdüg(i) yirde başum

110/129
111/130 111b şūḫ u : şūḫ-ı
112/127 112a ʿAbdīdür : ʿAbdī ki
113/128 113b ḳuluyla : şarṭ ile
114/136
115/137 115b itme : ḳılma
116/131
117/133 117a niʿmet : devlet
118/144 118a birisi daḫı : nigāruñ biri //118b O cānlar ṣalası : ḳıyāmet vusledür
119/145 119a şevḳle içüm ü : şevḳi içüm ile // 119b düşdügi : düşdük

[Taḳyacı Muṣṭafā]

120 Biri taḳyacılarda Muṣṭafādur
İşin başa iletmiş bī-vefādur

[56[a]] 121 Şu baş kim vaṣlına ṭālibdur anuñ
Ṭabanca yimege ḳālıbdur anuñ

[ʿİsā]

122 Biri bir māh-rūdur adı ʿĪsā
İdinmiş ʿasumān-ı ḫüsni Me'vā

123 Lebiyle ölü dirildür o fettān
İşiden anı nice virmesün cān

[Ser-maḥfil-oġlı ʿAlī]

124 Biri ser-maḥfilüñ oġlı ʿAlīdür
Ḫayālüm gice vü gündüz belīdür

125 ʿAceb mi eylese cānda ḳarārı
Ḳılıcıyla alupdur ol diyārı

[Dilsüz-oġlı]

126 Birisi Dilsüz-oġlı şūḫ-ı nāzik
Göñüller ḳapmada çālāk u çābük

127 Nice sevmiyem ol gül yüzlüyi çoḳ
Ki ġonca gibi aġzı var dili yoḳ

[Ḥammāmcı-oġlı Baḫşī]

128 Biri ḥammāmcınuñ oġlı Baḫşī
Ki olmış lebleri laʿl-i bedaḫşī

129 Od idüp sīnemi ḥammām ḳıldı
Gözümden aña iki cām ḳıldı

120/142 120b bī-vefā : dil-rubā
121/143 121a ṭalibdur anuñ : ṭālib durur ol // 121b ḳālıbdur anuñ : ḳālıb durur ol
122/103
123/104
124/148
125/149
126/150 126b ḳapmada : almada
127/ 151
128/146
129/147 129a idüp : urup / ḳıldı : itdi // 129b ḳıldı : itdi

[Ḥallāc Ḥüseyin]

130 Biri ḫallācdur k'olmış Ḥüseyn-ism
Atılmış penbedür ṣan andaġı cism

131 İgende āhumuz almasun ol yār
Od ile penbenüñ ne oyunı var

[Şerbetçi-oġlı]

132 Biri Şerbetçi oġlı sīb-ġabġab
Sözin cüllāb itmiş ol şeker-leb

133 İnanma ger adarsa vuṣlatını
Ki ben anuñ çoḳ içdüm şerbetini

[Pīrī]

[56b] 134 Biri Pīrī durur maḥbūb u ṣāṭır
Żarūrī meyl ider gördükce ḫāṭır

135 O ḳāmet üzre ol ḥurşīd-ṣūret
Ḳıyāmet güñi gibi pür-ḥarāret

[Ḳaya Bālī]

136 Ḳaya Bālī durur birisi ol yār
Be-ġayet seng-dildür ḳatı cevvār

137 İşi ʿuşşāḳına dā'im vefādur
Bize geldükçe ama ṭaş ḳayadur

[İgneci ʿAlī]

138 Birisi ignecilerde ʿAlīdür
Miyānı ṣānasun igne belidür

139 Anuñ bir ignesini eylemiş ḥar
Ki var ise vire ʿĪsa Peyamber

130/152
131/153
132/154
133/155 133a ger adarsa : ʿahd iderse // 133b çoḳ : çoġ
134/156 134a maḥbūb u ṣāṭır : maḥbūb-ı ṣāṭır
135/157
136/158 136a birisi : biri ki
137/159 137a vefādur : saḫādur / 137b ama : emmā
138/78 138b belidür : telidür
139/79 139a ḥar : cer / 139b var ise : İdrīse

[Yaġcı-oġlı Memī Şāh]

140 Birisi yaġcınıñ oġlı Memī Şāh
Perī-zāda dönüpdür *zādehu'llāh*

141 Beliyle cismini şerḥ itse ʿāḳıl
Ṣanasın kim ṣayaġından çeker ḳıl

[Serrāc Mīrzā]

142 Biri serrāclarda Mīrzādur
Yüzi ṣan kim sirāc-ı pür-żiyādur

143 Raḳīb el uzadursa ol sirāca
Çıḳarsun ḳoltuġında çoḳ sirāce

[Beñliʿ Alī]

144 Biri Beñli ʿAlīdür yār-ı meh-veş
Bulınmaz Rūm ilinde aña beñdeş

145 Çü buġdaydan bu dāne kem degüldür
Aña meyl itmeyen ādem degüldür

[Pīr ʿAlī]

146 Birisi Pīr ʿAlīdür k'ol cefā-kār
İder dā'im cefā dersini tekrār

[57[a]] 147 Yaşum seylābı ṭaşduġınca her gāh
Görüp yükin yıḳar u yıġar ol māh

[Ḥācī Bayram]

148 Birisi de bularuñ Ḥācı Bayram
Zer itdi yüzümi ol sīm-endām

149 Oruc ṭutup iderin Ḥaḳḳa ṭāʿat
Ki anuñ vaṣl-ı ʿıydın ide himmet

140/160 140a yaġcınıñ oġlı : yaġcı-oġlıdur
141/161 141b ṣanursun : ṣanasın
142/162
143/163 143b çoḳ : çaḳ
144/166
145/167 145b aña : buña
146/164 146a k'ol : ol / 146b ider : ḳılur
147/165
148/ 168 148a bularuñ : nigāruñ /148b yüzümi : beñzümi
149/170 149a iderin : ḳılurın / ṭāʿat : efġān // 149b vaṣl-ı ʿıydın ide himmet / ʿīd-i vaṣlın ḳıla iḥsān

150 Ne var alçaḳda añılsa o dilber
Olur çünkim deniz dibinde gevher

[Tetimme]

151 Bihişt içre ḳılup her gice seyrān
Bular deñlü melek ararsa Rıḍvān

152 Birinüñ miṣlin itmeye temāşā
Sekiz uçmaġı ger ṭoḳuz ṭolaşa

153 Biriyle itmek isterdüm maḥabbet
Yine anuñla ḳılmadum ḳanāʿat

154 Olup hercā'i göñlüm pāre pāre
Yapışdı her birisi bir nigāre

155 İlāhī sen beni iletme sine
Ki görem her birin sīne-be-sīne

156 Bularıñ eksüġi ḫōd yoḳ Ḫudādan
Ne itsem kim yeg ola ol duʿādan

İḫtitām

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Hezec + – – –/ + – – –/ + – –

1 İlāhī her birin pāyende eyle
Çerāġ-ı ruḫların tābende eyle

2 Çün itdüñ leblerini çeşme-i cān
Buları ḥaşre deñlü zinde eyle

3 Cihān sulṭānlıġı baña gerekmez
Beni bunlara tek sen bende eyle

4 Üşüp mey ṣoḥbetin itdikçe bunlar
Dil-i nālānumı sāzende eyle

5 Mesīḥī medḥi bu deñlü başardı
Begenmezseñ yüri var sen de eyle

150/ 171 150b olur çünkim deniz dibinde / deñiz dibinde olur çünki
151/172 151a gice : laḥẓa
152/ 173
153/174
154/176
155/177 155a İlāhi : Ḫudāyā / 155b ki görem her birin : ḳamusın görmedin
156/ 178 156b itsem kim yeg ola ol : diyem ben ki yeg
1a ya bende / pāyende
4a itdikçe bunlar : itdüklerince

[57b] 115 *

Ġazel-i Şemsī Paşa

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Hezec – – + /+ – – + / + – – + / + – –

1 Ḳış gitdi bahār oldı yine bādem açıldı
Ġam gitdi feraḥ geldi dil-i ādem açıldı

2 Ḳan aġlamadan görmez idi gözlerim aṣla
Kühl itdi ayaġın tozunu dīdem açıldı

3 Gülşende gözüm yaşı gibi düşdi naẓardan
Ḳoynına ṣabā girdi göñül sīnem açıldı

4 Gün gibi güneş yüziñi görmiş şāhum
Ẓulmetde iken ḫalḳ-ı cihān ʿālem açıldı

5 Ḳalbüñ n'ola açılsa senüñ gül gibi Şemsī
ʿĀşıḳlarına söyledi ol gül fem açıldı

116 *

Naẓīre-i Delü Ḫüsrev

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Hezec – – + /+ – – + / + – – + / + – –

1 Günler açılup yār irüşüp bādem açıldı
Envār ile pür oldı cihāñ-ı ʿālem açıldı

2 Gül yūsufınuñ būyın alup bād-ı ṣabādan
Yaʿḳūb ṣıfat dīde-i ġam dīde açıldı

3 Peymāne yine şevḳ ile başladı semāʿ
Meclisde meger ḳıṣṣa-i cām-ı cem açıldı

4 Pervīze açıldı ḳapusı bāġ-ı viṣāliñ
Ferhāsa belā-yı köhne rāh-ı ġam açıldı

5a başardı : becerdi
* ŞPD, G. 444
1a yine bādem : yine [beyāż] bādem
2b itdi : itdüm
3b göñül sīnem : gülüñ şebnem
4a Gün gibi güneş yüziñi görmiş şāhum : Gün yüzüñi görmiş meger iy mihr-i saʿādet (M'de vezin problem var)
5a gül : gün
* Nev'î'nin mecmuada 117 numarada bulunan "açıldı" redifli gazeline naziredir.

5 Ol Şems hüdā sāye ṣalup gülşene Ḫüsrev
Envār ile pür oldı cihān ʿālem açıldı

117*

Nevʾī

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Hezec – – + /+ – – + /+ – – + /+ – –

1 Nevrūz irişüp ḫurrem olup ʿālem açıldı
Yüzi gözi güldi çemenüñ bādem açıldı

2 Gül-zār-i cinān revnaḳını virdi çemenler
Bir pāre keder gitdi dil-i ādem açıldı

3 Çözdi girih-i sünbüli dendān-ı benefşe
Miftāḥ-ı sürūr ile kilīd-i ġam açıldı

4 Gül ṭutdı ḳulaḳ lāle açup aġzını ḳaldı
Gülşende meger ḳıṣṣa-i cām-ı Cem açıldı

5 Mestāne gice aġladı bir gözleri bādām
Nevʿī gül-i terden ne ʿaceb bādem açıldı

[58a] 118*

Çār-ender-çār ʿUlvī berā-yı sulṭān Selīm ḫān ʿaleyhi'r-raḥmāñ ve'l-ġufrān

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – –/+ – – –/+ – – –/+ – – –

1 Cihān bāġında ḫadd ü zülf ü çeşm ü ḳaddüñ ey dilber
Biri güldür biri sünbül biri anber biri ʿarʿar

2 Ḫayāl ü ḫasret ü derd ü firāḳuñ ey ṭabīb-i dil
Ḳarār ü ʿaḳl ü fikr ü ṣabrı yaġma ḳıldı ser-tā-ser

3 Elümde bād (u) gözümde āb u dilde nār u başda ḫāk
Baña ḳıydı bu zülf ü ʿārıż u ḫadd u ḫaṭ-ı dilber

4 Leb laʿl dür-i dendān u būy-ı zülf ü ruḫsāruñ
Olupdur her biri memduḥ-ı ġarb u şarḳ u baḥr u ber

---

* ND, G. 467
4b meger : seher

* Ḳaṣide-i Çār-Ender-Çār Der Medh-i Sultan Selim-Sānī ez Güftehā-yı Merhum Derzî-zāde ʿUlvī Çelebi
2b fikr ü ṣabrı : ṣabr u fikri
3b dilber : ʿanber

5 Cebīnüñle ruḫuñlaʿ ārıżuñla gerdenüñ oldı
Cihān-gir ü cihān-sūz u şeb-efrūz ü żıyā-güster

6 Bu ḥüsnüñle bu ruḫsārun bu elfāẕ u bu güftāruñ
Dil-ārā vü ṣafa-bahş ü ḥayāt-efzā vü cān-perver

7 Şehā vaṣf-ı ḫad u ḫāl ü leb ü zülfüñle olmışdur
Sözüm rengīn gözüm rūşen dilüm gūyā żamīr-i enver

8 Ne Rūm u Şām içinde var ne yir ü gökde mānendüñ
Güneş yüzlü hilāl-ebrū Mesīḥāsın peri-peyker

9 Müjeñle ġamzeñ ile çeşmüñ ile ḳaşuña ḳuldur
Kemān-keşler ʿadū-kuşlar bahādurlar dil-āverler

10 Cemālüñle dehānuñla kelāmunla zebānuñla
Beden biryān ciger sūzān u dil nālān u cān bī-fer

11 Belā vü miḥnet ü çeşm ü ṣafā vü hicr-i laʿlüñle
Bu ben maḫmūr u maḥzūna ḳadeḫ çeşm ü mey eşk-i ter

12 Ne ḫoş demdür ne ḳutlu gün ne zībā vaḳt ü sāʿatdür
Ola meclisde sāz u söz ü dilber bāde-i aḥmer

13 Beni ḳul itdi bir maḥbūb-ı ḫub u meh-veş ü dil-keş
Sürûr-ı dil ḥużūr-ı cān u nūr-ı çeşm nik-i aḫter

14 Lebi şīrīn ṣaçı Leylā özi Yūsuf yüzi ʿAzrā
ʿAceb zība ʿaceb ġarra ʿaceb raʿnā ʿaceb ḫoşter

15 Ḥükümetle şecāʿatle vecāhetle ʿadāletle
Enüşirvān-ı ferrūḫ-ruḫ ġaẕanfer-fer Sikender-der

16 Selīm Ḫān kim olupdur ḥüsn ü ḫulḳ u ʿadl u dād ile
Esed-heybet ʿAlī-sīret Ḥasan-ṣūret melek-manẓar

17 Ṣadāḳatle mehābetle feṣāḥatle şecāʿatle
Şehā sensin Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOsmān u hem Ḥayder

4/7 4a ġarb u şarḳ : şarḳ u ġarb
5/6
6/4 6a ruḥsāruñ: ruḥsār u
7/38 7a zülfüñle: ḥüsnüñle
8/10 8a yir ü : yirde
9/8
10/9 10a kelāmunla zebānuñla : zebānuñla kelāmunla
11a çeşm ü ṣafā vü hicr-i : ḥım ü cefā vü cevr-i // 11b maḥzūna: maḥrūr
13/1513b nīk: saʿd
14/16 14b ġarra ʿaceb raʿnā : raʿnā ʿaceb ġarra
15/25
16/30
17/31 17a mehābetle:ʿadāletle

[58^{b}] 18 Olupdur derd-mendüñ müstemendüñ bendeñ efkendeñ
Nice Dārā nice Ḫāḳān nice Ḫüsrev nice Sencer

19 Zebūn Ḳāsımla Rüstem Ḳahramān u Güstehem berhem
Feridūn dūn Nerīmān nerm ü Hūşenk Erdeşir aḥḳer

20 Bahādır Ḫan ü Cengiz ü Hülāgu vü Bayınġur hep
Sürūr-ı ḫayliñ içün *çapġanak el-ġārik* itmişler

21 Geyümers ü Siyāmekle saña Ṭahmūras u Huşeng
Ḳaraḳullar ḳaravullar yaṣavullar gibi çāker

22 Ḳafada rāyet ü devlet naẓarda asker ü nuṣret
Yemīnüñde yesāruñda ṭurur şimşīrle ḫançer

23 Ḳul oldum bir şehe kim ḥüsn ü ḫulḳ-ı ḫaşmet-i hūbdan
İşidenler görenler dir baña ol servere ser ver

24 Bu eyvān u bu dīvān u bu ʿıyş u nūşuñı görse
Olur Efrasiyab u Ḳayser ü Cemşīd ü Cem çāker

25 Seḥer bezm itseñ olur zevḳ u şevḳ u ʿıyş u nūşıñçün
Felek ṣofra melek sāḳī şafaḳ bāde güneş sāġar

26 Sımāṭ u muṭrib ü sāḳī vü şemʿ olmaġa bezmüñde
Gelür her şeb sehāb ü kehkeşān Zühre meh-i enver

27 Olur rezm eyledükde ḥükm ü żabṭ u naṣr u ʿadl içün
Felek cevşen zırıh encüm siper şems ü ḳamer miġfer

28 Süvār-ı esb-i ḳahr u heybet ü ḫışm u ġazab itseñ
Dil ü cān ḥayrete varur zemīn ü āsumān ditrer

29 Enīsüñ şevket ü ṣavlet celīsüñ devlet ü ʿizzet
Zihī furṣat zihī nuṣret zihī ḳudret zihī leşker

30 Şehā ḳılsañ sefer şarḳ ile ġarb żabṭ u feth içün
Dil ü cāndan olur kāfir müselmān bende bir kemter

18/32 18b Nice Dārā nice Ḫāḳān nice Ḫüsrev nice Sencer : Eger haḳan eger Sāsān eger Sāmān eger Sencer
19/33 19b hoşenk: Sührāb
20/27
21/26 21a Ṭahmūras u Huşeng : Huşeng u Ṭahmūras // 21b Ḳaraḳullar ḳaravullar yaṣavullar gibi çāker : Ḳaraḳuldur ḳaravuldur yaṣavuldur daḫı çāker
22/29 Ḳafañ ile naẓargāhuñ ḳāim rāyet ü ʿasker
Yemīnüñde yesāruñda müheyyā ḫançer-i şeşper
23b baña ol servere : aña server baña
24/34
25/35 25a şevḳ u ʿıyş u nūşıñçün : ʿayş u nūş içün ḥazır
26/36
27/37 27a ḥükm ü żabṭ u naṣr u ʿadl içün : ḥükm-i ḥıfẓ u ʿavn u naṣr içün
28/39 28a itseñ :olsañ
29/40 29b fırṣat zihī nuṣret : nuṣret zihī fırṣat

31 Ṣafā-yı ḫāṭırum ārām-ı cāñum devletüm ʿömrüm
Ḥayātum ṣıḥḥatüm varum nigārum sensin ey dilber

32 Saña ḫalḳ-ı nevā ḳavm ʿArab ḫayl-ı ʿAcem hem Rūm
Kimi ḫāndur kimi sulṭān kimi şāh u kimi ḳayṣer

33 Ḳarīnüñdür rehīnüñdür ẓahīründür esirüñdür
Ḳamu feṭḥ ü ẓafer birle ḳamu begler ḳamu leşker

34 Ziyād itsün bu ḳadr ü cāh u ʿizz ü şevketüñ mevlā
Bahār u deyde rūz u şebde olsun Ḥaḳ saña yāver

35 N'ola luṭf u seḫa vü cūd u iḥsānuñ recā ḳılsañ
Göñül ẕılletde cān ḫaste beden ʿuryān ü ben efkār

36 Ġarīb ü bīkes ü bī-çāre vü āşufte ḥāl oldum
Yolum rāh-ı ʿadem hem zād u hem rāh ü elem rehber

[59[a]] 37 Şehā ʿadl ile dāduñ medḥ ü vaṣf itmekde
Kemāl-i ehl ü kān-ı faẓl u ḫoş-ṭabʿ ü süḫen-perver

38 Bu deñlü ḳudret ü naẓm u bu deñlü luṭf-ı ṭabʿile
Ya Cāmidür ya Ḥāfıż ya Ẓahīr ü Enverī beñzer

39 Duʿā ile ṣenā ile belāġatle feṣaḥatle
Ḳaṣīdem bī-naẓīr ü bī şebih ü bī-miṣāl ü ter

40 Ġarīb ü bī-kes ü bīmār u zārem baña olmışdur
Cefā maḥrem ʿana zecr ü belā hem-dem ḫatā hem-ser

41 Belā vü ġuṣṣa vü derd ü ʿinādan olmadum ḫāli
Elem bī-ḥad sitem bī-ʿadd ġamum bī-ġāye bī-mer

42 Nite kim devr-i mihr ü meh şeb ü rūz ola ʿālemde
Devām olduḳça zīb ü ziynet ü ārāyiş ü zīver

43 Ḫudā-yı zü'l-celāl ü zü'l-cemāl ü ḥayy ü ḳādirden
Müyesser ola saña taḫt u baḫt u efser-i kişver

30/42
31/13 31a nigārum sensin : nigārumsın sen
32/41
33/43 33b leşker : ʿasker
34/44 34a ḳadr : ʿizz / ʿizz : ḳadr
35/45
36/46 36a ḥāl oldum : ḥālüm ben // 36b hem zād u hem rāh : ġam-zād ü hem derd
37/48
38/49 38b ṭabʿile : ihsānuñ
39/50 39a belāġatle feṣaḥatle : belāġatle feṣaḥatle / 39b bī-naẓīr ü bī şebih ü bī-miṣāl ü ter : bī-miṣāl ü nazīr ü bī-şebīh
40/20
41/21 41a ʿinādan : belādan // 41b ġamum: ü ġam
42/51 42b Devām olduḳça : Nite kim bunca

119

Çār-ender-çār Fażlī

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1 Belā vü miḥnet ü derd ü ġam ile oldı ey dilber
Ciger büryān ü göz giryān ü dil nālān ü ten lāġar

2 Firāḳ-ı rūy u hecr-i mūy ü fikr-i būs-ı laʿlüñle
Ne dilde ṣabr ü serde hoş ü tende tāb u cānda fer

3 Cefā vü cevr ü istiġnā vü nāzuñden dile her dem
Belā bī-ḥadd ʿanā bī-ʿad elem bī-ġāye ġam bī-mer

4 Bulınmaz Rūm u Şām u Hind ü Sind içre senüñ gibi
Semen-sīmā vü sīmīn-ber melek-manẓar perī-peyker

5 Ṣaçı sünbül yañaġı gül beñi fülfül femi ġonca
Ḳadi Ṭūbā yüzi cennet özi ḥūrī lebi Kevṯer

6 Kinār idüp ṣarılup būseñ alup pāyüñe düşmek
Ḥużūr-ı ten sürūr-ı dil ṣafā-yı cān hevā-yı ser

7 Bu ruḫsār u ʿiẕār ü būse-i laʿlüñle olmışsın
Derūn-sūz ü revān-efrūz ü rāḥat-baḫt cān perver

8 Ne şehsin kim hevā ü meyl ü derd ü ẕüll-i ʿışḳuñla
Felek ser-geşte meh bende zemīn efgende ḫūr çāker

9 Ḳadüñ serv ü yüziñ gül leblerüñ sükker ḫaṭuñ sebze
İñen raʿnā iñen zībā iken şīrinsin iñen ter

10 Güzelsin bī-bedelsin ḫūbsın maḥbūbsın cānā
Ne ḥācet saña zīb ü zīnet ü ārāyiş ü zīver

11 Ḫayāl-i vaṣl ü fikr-i ḥüsn ü şevk-i rūy ü laʿlüñle
Göñül şendür revān gülşen derūn rūşen żamīr enver

[59^{b}] 12 Ḫudā virmiş saña inʿām ü luṭf ü cūd u ṣunʿından
Ḫaṭ-ı sebz ü ruḫ-ı gül-gūn leb-i mey-gūn ḳad-i ʿarʿar

13 Gül ey ġonca gel ey ʿārif çal ey muṭrib ṣun ey sāḳi
Yine gūş eyle nūş eyle ney-i ḫoş-dem mey-i aḥmer

43/52
7b rāḥat-baḫt : rāḥat-baḫş
12b meygūn ü : meygūn

14 Dem-i ḫoş rūz-ı ʿıyd ü vaḳt-i Āṣaf devr-i ṣaf-derdür
Ṣafā vü zevḳ ü ʿıyş ü nūşdan ḫāli gerekmez er

15 Ne āṣaf ehl-i tedbīr ü müşīr va ṣāhib ü żābiṭ
Ne ṣaf-der ḫüsrev ü mīr ü hidīv ü şāh-ı nīk aḫter

16 Ḳader-ḳudret ḳażā-reft zühr[e]-ḳānūn müşterī-fıṭnat
Felek-rütbet melek-ḫaslet kevākib-ḫayl ü meh-manẓar

17 Şehenşeh Muṣṭafa kim emn ü ʿadl ü şerm ü cūd ile
Odur şimdi Ebu Bekr ü ʿÖmer ʿOsmān u hem Ḥayder

18 Bu ʿaḳl u devlet ü ʿadl u bu kerr ü ferr ile el-ḥaḳ
Odur Cemşīd ü Efrīdūn ü Nūşirvān ü İskender

19 Olur bezm eyledükçe ʿıyş ü nūş u zevḳ ü şevḳiçün
Felek süfre güneş sāḳī vü muṭrib Zühre meh sāġar

20 Olur rezm eyledükçe ḥıfż ü ʿavn u feṯḥ ü naṣr içün
Siper ḫor şaʿşaʿa tīr ü felek ḳavs ü melek leşker

21 Ṣalā-yı ʿıyd u beẕl ü niʿmet ü inʿām içün ḫalḳa
Nefīr ü ṭabl u kös ü ṣūrnā āvazeler eyler

22 Nefīr u ṭabl u ḳūs u ṣūrnā ṣītından olmışdur
Melek ḥayrān felek ser-geşte meh vālih ḫıred ebter

23 O şāhuñ şān u ẕāt u ism ü resminden ʿibāretdür
Girek ḥān u girek sulṭān girek şāh u girek server

24 Muḫaṣṣaldur muḳarrerdür musaḫḫardur müyesserdür
Saña ey şāh-ı ʿālem taḫt u baḫt u milket ü efser

25 Senüñdür Rūm ili Hind ü ʿArab çün virdi Ḥaḳ saña
Kemān-keş nīze-dār u tīġ-zen merdān ü ceng-āver

26 Zihī şevḳet ṣalābet ṣavlet ü ḳudret ki hep ceyşüñ
Muʿarribler mübārizler bahādırlar dil-āverler

27 Şimāl ile cenūb u şarḳ u ġarba tīġ çek k'oldı
Saña nuṣret ḳarin furṣat rehīn feṯḥ ü ẕafer reh-ber

28 Kimin ḫurd it kimin çāk kimin ur ḫaşmuñ kimin[i] kes
Ṣalup gürzi çeküp tīġı atup tīri urup ḫançer

29 Gelür āḫir celāl u ḳahr u ḫışm u heybetüñden ḫaşm
Ẓebān der-ʿöẕr ser der-pīş dil der-hem kefen ber-ser

26b Muʿarribler : Muḳarribler

30 Ne şehsin ḫoş geçerler ʿadl u dād u luṭf u cūduñla
Yahūdī vü Mecūsī vü Müselmān ile hem kāfer

[60a] 31 Bu eyvān bülend ü bezm ü rezm ü ḳadr ile sensin
Çü Dārā-dāver ü Cem-cām Ġażanfer-fer Sikender-der

32 Revā olsa kemīne kemteriñe bende efgende
Eger Dārāb eger Dārā eger Ṭuġrul eger Sencer

33 Yazılmaz luṭf u cūd u ʿadl ü dāduñ vaṣfı ger olsa
Cihān kātib şecer ḫāme deñiz dūde zemīn defter

34 Duʿā ile ṣenā vü medḥ ü vaṣfuñ birle Fażlīdür
Suḫan-gūy ü suḫan-perver suḫan-verz ü suḫan-güster

35 Feṣāḥatde belāġatde ẓerāfetde leṭāfetde
Odur Saḥbān odur Ḥüssān Enveri beñzer

36 Olupdur ṣanʿat u maʿnī vü lafż u luṭf-ı ṭabʿile
Bu müsteṣnā ḳaṣīde bī-naẓir ü bī-bedel hem ter

37 Olup ṣadr-ı ʿarūż u ibtidā-yı ḍarb pür-ṣanʿat
Çehār erkānı ḫūb u dil-keş ü maṭbuʿ ü ḫoş yek-ser

38 İdersiñ luṭf u cūd u refʾet u iḥsān nʾola şāhum
Ḳuluñdur müsteʿadd ü müsteḥaḳ lāyıḳ der ḫāver

39 Ḳo lāfı ḳıl duʿā iḳbāl ü ʿizz ü ḳadr u cāh içün
Ġaraż oldur murād ol maḳṣad ü makṣūd odur ekṣer

ʿ

40 Nice kim nev-bahār ü şeb ü rūz ola ʿālemde
Bahārı ḫoş deyi ḫoş rūzı ḫoş olsun şebi ḫoşter

41 Mübārek ʿıyd u ferruḫ rūz u ḫoş vaḳt u niḳü ḥāli
Felek ṣāʿi melek dāʿi zamān ʿāvn-ı Ḫudā yāver

120*

Tercīʿ bend Ḳaṣīde-i Bāḳī berāy-ı Ḥażret-i Sulṭāñ Murād Ḫān ʿİzz ü Nuṣret

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

-I-

1 Tāliʿ oldı neyyir-i iḳbāl ü devlet ṣubḥ-dem
Şuʿle ṣaldı ʿāleme necm-i hidāyet ṣubḥ-dem

35b Saḥbān : Sabḥān (vezin problemi vardır)
* BD, M.3 "Tercî'-bend berāy-ı cülūs-ı Sultān Murād Hān bin Selīm Hān" başlığı ile yer alır.

2 Kāʿinātı ḳıldı mirʿāt-ı cemāl-i Şāhdan
Ġarḳ-ı envār-ı hidāyet Rabb-i ʿizzet ṣubḥ-dem

3 Çoḳdan eylerdi cemāl-i bā-kemālin ārzū
Ber-murād oldı hele tāc-ı hidāyet ṣubḥ-dem

4 Şeş cihātı rūşen itdi kāinātı gün gibi
Buldı zīnet çār-sū-yı mülk ü millet ṣubḥ-dem

5 Nā-gehān bir toz ḳopardı bād-pāy-ı devleti
Rūşen oldı dīde-i aʿyān-ı devlet ṣubḥ-dem

6 Nevbet ol Şāh-ı civān-baḫt-ı cihānuñdur diyü
Çaldılar eflākdan kūs-ı beşāret subh-dem

7 Āfitāb-ı ālem-ārā gibi zerrīn tāc ile
Taḫt-ı sīmīn üzre ṣalup ferr-i devlet ṣubḥ-dem

[60^{b}] 8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü [de]vlet ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

-II-

1 Ṭabʿı mirʿāt-i cemāl-i cān-fezā-yı salṭanat
Sīnesi āyīne-i ʿĀlem-nümā-yı salṭanat

2 Āsitānı ṭopraġından tūtiyā-yı çeşm-i baḫt
Ḫāk-pāyı cevherinden kīmyā-yı salṭanat

3 Çeşme-sār-ı sebze-zār-ı devletinden reşḥadur
Āb-rūy-ı ḫançer-i kişver-güşā-yı salṭanat

4 Güşe-i destārına ṣandum otaġa ṣoḳdılar
Sāye ṣalmış farḳına perr-i hümā-yı salṭanat

5 Düşmene ṣalınsa tīġ-i ḫūn-feşānı yaraşur
Yiridür olsa ḫırāmān ol livā-yı salṭanat

6 Kim biri bir dil-ber-i zerrīn-külāh-ı baḫtdur
Ol biri bir şāhid-i laʿlīn-ḳabā-yı salṭanat

7 Kilk-i üstād-ı ḳader ḳılmış bu ġarrā maṭlaʿı
Zīnet-i eyvān-ı ḳaṣr-ı kibriyā-yı salṭanat

8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

I/3b hidāyet : saʿādet
I/ 4a kāinātı : ṭalʿatından
I/7b ṣalup : ṣaldı
II/ 4a ṣoḳdılar : ṭaḳdılar

-III-

1 Sensin ey çeşm-i çerāġ-ı dūdmân-ı maʿdelet
Şemʿ-i nur-efşān-ı bezm-i ḫānedān-ı maʿdelet

2 Ḥüsn-i re’yüñ āfitāb-ı bī-zevāl-i mülk ü dīn
Luṭf-ı tabʿuñ nev-bahār-ı bī-ḫazān-ı maʿdelet

3 Ẕāt-ı pāküñ vaṣfı dergāḫ-ı refī’üñ ismidür
Āfitāb-ı baḫt u devlet āsmān-ı maʿdelet

4 Şeb-çerāġ-ı ẓulmet-i ẓulm ol vücūd-ı pākdür
Gevherin ḥaḳḳā ki iẓhār itdi kān-ı maʿdelet

5 Sidre vü Ṭūbāya baġlandı ṭınāb-ı Kibriyā
Çerhden aʿlā ḳurıldı sāye-bān-ı maʿdelet

6 Salṭanat menşūrına ism-i şerīfüñ yazdılar
Daḫı peydā olmadın nām u nişān-ı maʿdelet

7 Hep bu beyt-i dil-keş üzre baġlanur gūş eyleseñ
Ṣavt u naḳş-ı bülbülān-ı gülsitān-ı maʿdelet

[61[a]] 8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

-IV-

1 Şād oluñ kim pādişāh-ı dād-güsterdür gelen
Ḫüsrev-i ʿādil şehenşāh-ı muẓafferdür gelen

2 Dāver-i Dārā-haşem Dārā-yı İskender-ḫadim
Ḫüsrev-i ferman-revā-yı heft kişverdür gelen

3 Nefḫa-i müşgīn-nesīm-i ḫulḳı ṭutdı ʿālemi
Her ṭarafdan şimdi būy-ı misk u ʿanberdür gelen

4 Ṣāḫib-i fażl u kemālüñ virdi ḥaḳḳın rūzgār
Ol kemāl-i fażl-ı ḫaḳdan feyże maẓhardur gelen

5 Devletinde miḥnet-i devrāndan ey Bāḳī ne ġam
Ḥamdü li’llāh Pādişāh-ı bende-perverdür gelen

6 Ṭabʿ-ı pāküñ gevherinden feyżin eyler mi dirīġ
Nūr-baḫş-ı çeşme-i ḫūrşīd-i enverdür gelen

IV/2a ḫadim : ḳadem
IV/3b misk : ūd
IV/4b feyże : lüṭfa

7 Dest-gīr-i ehl-i dil kimdür diyü fāl eyledüm
İşbu beyt-i rūşen ü pākīze-gevherdür gelen

8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

-V-

1 Gül gibi ḫalḳı nesīm-i ḫulḳı ḫandān eylesün
Nev-bahār-ı ʿadli āfāḳı gülistān eylesün

2 Āsmānuñ gūşe-i bām-ı zümürrüdfāmına
Ḳadri ṭāvusı çıḳup gün gibi cevlān eylesün

3 Kārgāh-ı dīn ü devletde düşen düşvār işi
Ḥaḳ Teʿālā Ḥażreti luṭfından āsan eylesün

4 Tār-ı zülf ü ṭurra-i ḫūbāñ-ı müşgīn-mū gibi
Sāl-i iḳbālin Ḫudā bī-ḥadd ü pāyān eylesün

5 Ḳarşusında ayaġın ṭursun mülūk el baġlasun
Kendü çıḳsun bārgah-ı ʿadle dīvān eylesün

6 Şevket-i İskender ü dārāt-ı Dārā bī-ḳuṣūr
Mesnedin şimden girü taḫt-ı Süleymān eylesün

7 Mülk-i Mışra nitekim bir bende-i sulṭān ider
Bir ḳulın ṣalsun diyār-ı Çīne ḫāḳān eylesün

8 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḫān Murād
Dāver-i devrān muʿizz-i salṭanat Sulṭān Murād

[61b] 121 *

Tercīʿ Bend-i Raḥmī

mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün
Hezec – – + / + – – – / – – + / + – – –

1 Ey dil nice bir dehrüñ derdin çekesin muḥkem
Bu bār-ı girān itdi ḳaddini sipihrüñ ḫam

2 Yād eyleyiben gūş it bir ḥādiṣe-i muʿẓām
Bu ḳıṣṣa beyānında oldı nice dil ebkem

3 Bir gevher-i yek-tādan ḫalḳ oldı ḳamu ʿālem
Cehl ile kimi cāhil ʿilm ile kimi ʿalem

* BRD, M.2
I/2a eyleyiben : eyleyeyin

4 Vaṣl ile kimi şādān hecr ile kimi pür-ġam
Kimisi gedā olmış kimisi şeh-i ekrem

5 Ġafletle naẓar ḳılma aç gözüñi gel bir dem
Bu mes'ele baḫşinde ʿāḳiller olur mülzem

6 Bir bezm-i ṭarab-sāza geh gāh olupen maḥrem
Tācını idüp keç-rev ʿıyş eyler idi ḥürrem

7 Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm girü bāḳī ʿālem girü bu ʿālem

II.

1 Īcād idicek Vācib bu ʿālem-i imkānı
Bir gevher-i pāk itdi māhiyyet insānı

2 Derc eyledi ḳalbinde gencīne-i pinhānı
Nefs ejderidür ānuñ her laḥẓa nigeh-bānı

3 Dil kişverinüñ olmış her biri birer ḫānı
İllā n'idelüm ʿālem olmasa eger fānı

4 ʿAyyār-ı felek ḳapdı tāc-ı ser-i ḫāḳānī
Nūş itmedi İskender ser-çeşme-i ḥayvānı

5 Ṣoñ demde yile virdi evreng-i Süleymāñı
Geşt itmege ʿazm itdüm eṭrāf-ı gülistānı

6 Bu beyti oḳur gördüm bülbül idüp efġānı
Gūş eyleyicek her gül çāk itdi girībānı

7 Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm girü bāḳī ʿālem girü bu ʿālem

III

1 Cellād-ı felek her dem ger çekse saña şimşīr
Ṭut gerden-i teslīmiñ yoḳ ġayra daḫı tedbīr

2 Ne yazdı ise başa bir bir getürür taḳdīr
Ger nīk ü eger beddür olmaya ḳażā taġyīr

[62[a]] 3 Bir yañada ḫār-ı ġam oldı bana dāmen-gīr
Ālām-ı ser-encāmum seyrān idicek bir pīr

I/6b keç-rev : kej-rev
I/7b yine : girü D (Bütün bentlerde aynı şekilde tekrarlanmıştır.)
II/5a demde : ucı
II/6b her gül : güller
III/1a saña : dilā // 1b ġayra : ġayrı

4 Bir cām ṣunup ḳıldı sūz-ı dilüme te’ṯīr
Ṣan āb-ı ḥayāt ile ḳılmışlar anı taḫmīr

5 Vaṣfında ḫıred ʿāciz diller idemez taḳrīr
Oldı dil-i virānum anuñla o dem taʿmīr

6 Ol cām-ı ṣaf- baḫṣuñ etrāfına bī-taḳṣīr
Bu beyt-i dil-āvizi ḳılmışlar aña taḥrīr

7 Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm girü bāḳī ʿālem girü bu ʿālem

IV

1 Seyrān ideyin dirseñ pür-ḫūn ser-i Dārāyı
Var deşt-i fenā içre gör lāle-i ḥamrāyı

2 Dünyāya ḳıyās itseñ ger füsḥat-ı ʿuḳbāyı
Seyr eyle müṯelleṯde eşkāl-i zevāyāyı

3 Bir sāḳi-i mehveşden nūş it mey-i ṣahbāyı
Düş kūy-ı ḫarābāta ol ʿāşıḳ-ı rüsvāyı

4 Ruḥāni naẓar itseñ görseñ ruḫ-ı zībāyı
Ṣūretde yürür ḳalma fehm eyle bu maʿnāyı

5 Bu pendi işitdükde ol dem dil-i rüsvāyı
Mey-ḫāneye ʿazm itdüm geşt eyleyü her cāyı

6 Bir encümene irdüm gördüm nice dānāyı
Her biri ṭutar elde cam-ı ṭarab-efẕāyı

7 Bu beyti oḳur gördüm bülbül idüp efġānı
Şevḳ ile semāʿ itdi ol dem nice Mollāyı

8 Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm girü bāḳī ʿālem girü bu ʿālem

V

1 Raḥmī n’ola ṭāliʿnden eyler ise şikāyetler
Çekdi bu feleklerden çoḳ dürlü felāketler

III/4b ḳılmışlar : ḳılmışdı
III/5a taḳrīr : taʿbīr
III/6b aña : idi
IV/3a mey-i : yüri
IV/4a itseñ : eyle
IV/5a rüsvāyı : şeydāyı // 5b eyleyü : eyledi
IV/7a bülbül idüp efġānı : baġrını delüp nāyı // 7b itdi : eyler

2 Nādāna müyesserdür çoḳ dürlü felāketler
ʿĀḳil ola dīvāne fikr olsa bu ḥāletler

3 Nādāna neden bilsem eyā bu riʿāyetler
Bir gün beni ḫāk eyler āḫir bu ḳasāvetler

[62^{b}] 4 Her ehremeniñ varır ayaġına devletler
Cān ile perī-rūlar eyler nice ḫiẕmetler

4 Ẕevkile sürūr ile itdi nice ʿişretler
Dünyā gibi ʿuḳbāda sürsün nice rāḥatlar

5 Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem
Bu bezm girü bāḳī ʿālem girü bu ʿālem

122 *

Müseddes-i Merḫūm Lebībī Çelebi el-müderris

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1 Şitā hengāmı geçdi şimdi nevbet-i nevbahāruñdur
2 Olupdur yemyeşil neḫr ile ber-ʿālem kenāruñdur
3 Şalın deryāya ʿışḳa çünki ol māhī şikāruñdur
4 Tevekkül ber-Ḫudā ile ʿināyet Girdigāruñdur
5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

II

1 Bu gül-zār-ı fenāda bir sehī ḳāmet ele girmez
2 Bu yolda virmeyince başuñı devlet ele girmez
3 Ġanīmet bil bu güni mevsim-i vuṣlat ele girmez
4 Gözüñ aç dem bu demdür biñde bir furṣat ele girmez
5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

V/2a Nādāna : Nā-ehle
V/4a Her ehrimenüñ : sifle olanuñ :
* BRD'de 9. Müseddestir.
I/4 iñayet : oñarmaḳ
II/3 güni : devri

III

1 Açıldı gül gibi gül-zār-ı ʿālem sebze-zār oldı
2 Ṣalındı serv-ḳadler seyr-i bāġa der-kenār oldı
3 Nevāya başladı bülbül çemende ṣad-hezār oldı
4 Hevālar iʿtidāl üzre muvāfıḳ rūzgār oldı
5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

IV

1 Bugün meydān-ı ʿışk içre hünerverlik idem dirseñ
2 Başuñ ortaya ḳoyup yaʿni serverlik idem dirseñ
3 Bu çarḫ-ı pīrezende ben de bir erlik idem dirseñ
4 Bu deryā-yı ḥaḳīḳatde şiñāverlik idem dirsen
[63[a]] 5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

V

1 Lebībī gūşe-i ġurbetde işiñ oldı vāveylā
2 Ḫayāl-i kākül-i dilberle düşdi başıña sevdā
3 Güzeller zevraḳ-i ṣahbā ile çekdirmede tenhā
4 Nice bir āh idersen geñ yaḳādan vāle ü şeydā
5 Vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿışḳa rūzgāruñdur
6 Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

123

Müseddes-i Ḥażret-i Şeh-zāde Sulṭān Muṣṭafā

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1 Elime her kerem merg-i sitemdür ḥakk güzār olmaz
2 Şeb-i deycûr mehtāb itse nūrānī nehār olmaz
3 Zemīn-i şūre saʿy-i terbiyetle lāle-zār olmaz
4 Degüldür sehl kār-ı ʿahd-i herkes merd-kār olmaz
5 Beḳāsuzdur binā-yı ʿahd-i düşmen ber-ḳarar olmaz
6 Cühūd īmāna gelmez merd-i mülḥid tevbe-kār olmaz
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

IV/2 yaʿni : tīġı

II

1 Ṣu uyur uyumaz düşmen bilirüm kim uyanuḳdur
2 ʿİnān-ı iḫtiyārun meste virmez şol ki ayıḳdur
3 Deminde düşmenüñ ʿırḳını kes ḳaṭʿ-ı ʿavāyıḳdur
4 Münāfıḳ her ne deñlü iḫtirām itse münāfıkdur
5 Ṣovuḳ mārı ışıtmaḳ ḥikmete pes nā-muvāfıḳdur
6 Mezīd it iltifātın ol ki fāiḳ belki lāyıḳdur
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

III

1 ʿAcem mülkini feṯḥ itse murādıñ ey şeh-i ġāzī
2 Ḳafādār it az ḳuluña bir nice biñ merd-i ser-bāzī
3 Ṣadā virsün ʿIrāḳ u İsfehāna tīguñ āvāzı
4 Alup Tebrīzi baġla defter-i mülkünde Şīrāzı
5 Fürū-māye götürmez yük ṣanur aġrāz u ikrāmı
6 Ḫar-ı leng ile ḥāṣā bir degüldür eşheb-i tāzī
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

IV

[63^{b}] 1 Bugün ey şāh-ı heft-iḳlīm emīr-i baḥr ile birsin
2 Neheng-i bezm-i baḥr-ı hūn-ı aʿdāya şināversin
3 Şerefde mihre hem ser ḳadr ile aya berābersin
4 İdersin luṭf ile ṭopraġı gevher kīmyāgersin
5 Senüñ yoḳ iḫtiyācıñ ẕerreye ḫurşīd-i enversin
6 Ferāset mülküñe ḫoş ṭabʿu nāzuñ fehm-i serversin
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

V

1 Gerek düstūr-ı nāzuñ fehm ü nāzuñ ey şeh-i ʿādil
2 Her işde fikr-i ṣāyib rāy-ı rūşen itmege ḳābil
3 Ḳonuldıysa ne var destüñde feṯḥü'l-bāb-ı her müşkil
4 Der-i feṯḥ açılur miftāḥ-ı fikr olsa rehīn-i dil
5 Müşīr-i ḥażret it bir merd-i ʿāḳil ʿālem ü ʿāmil
6 Çü öz yārına aġyār özüne bīgāneden ḥā'il
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

VI

1 Mezīd itdüñ Enūşrevān-ı ʿĀdilden vefā resmin
2 Götürdi luṭf ile mecmuʿ-ı ʿālemden cefā resmin
3 ʿAliyyü'l-cūdsın Ḫātemden arturduñ seḫā resmin
4 Ne mümkin Muṣṭafā ol ḥaẕrete aḥṣā ṣenā resmin
5 Hemān irgür ʿubūdiyyet maḳāmında duʿā resmin
6 Dimişler çoḳ ṣınayanlar bu deyr-i bī vefā resmin
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

VII

1 Bu dürr-i güş-vāre tuḥfedur ʿĪsāya Meryemden
2 Rivāyetdür cenāb-ı Şeyḫ İbrāhīm Edhemden
3 Vaṣiyyetdür kenār-ı câme yazmaḳ hulle-i cemden
4 Muḳaddem nefha-i ervāḥ-ı ʿālem ḫalḳ-ı ʿālemden
5 Budur aḥvāl-i ādem devr-i ʿālem mā-teḳaddemden
6 Müdāmī böyle sürmişdür bu devr-i devr-i Ḫātemden
7 Vefā gelmez şehā bīgāneden aġyār yār olmaz

124 *

Pendnāme-i Merḥūm Ẕātī-i Remmāl

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

I

1 Bunı dirdi seḥer semāda sürūş
Güş-ı cān ile pendüm eyleñ güş

2 Size bād-ı naṣīḫat irişicek
Eyleñüz baḥr-ı pür güher gibi cūş

[64a] 3 Ġaflet itmeñ namāz vaḳtinde
Ẕikr idüñ ḥaḳḳı olmañuz ḫāmūş

4 Dāneñüz ṭurmayup döğünmekde
Biri aġ u biri daḫı [……..] mūş

5 Ṭaleb eylerseñüz devā derde
Şerbet-i nuṣḥ u pendi eyleñ ñūş

6 Tevbe eyleñ irişmedin size mevt
*Accilū bi's- ṣālāti ḳable'l-fevt**

II

1 Yirine ṣarf idüñ kelāmları
Çıkaruñ iylik ile nāmları

2 Harlık idüp eline nefsiñüzüñ
Ṣaḳınuñ virmeñüz zemā'mları

* Bu şiirde nüsha farklılığı gösterilememiştir.
I/ 4 Metinde tahrip olduğu için okunamamıştır.
I/5 nūş kelimesi ñūş şeklinde yazılmıştır.
* Vakti geçmeden önce namaz kılmada acele ediniz.

3 Ola dārü’s-selām ta yiriñüz
Kesmeñüz dūstdan selāmları

4 Cümle ḫalḳuñ murādını yetürüñ
Vire tā kim Ḫudā merāmları

5 Kūşe-i mescidi maḳām idinüñ
Cennet itsün Ḫudā maḳāmları

6 Tevbe eyleñ irişmedin size mevt
Accilū bi’s- ṣālāti ḳable’l-fevt

III

1 Tañrınuñ buyruġuna māil oluñ
Enbiyānuñ sözine ḳā’il oluñ

2 Bedlerüñ yöresīne uġramañuz
Nīkler ṣoḥbetine dāḫil oluñ

3 Zümre-i derd-mende raḥm eyleñ
Tañrınuñ raḥmetine vāṣıl oluñ

4 İdüñ ehl-i kemāl ile ṣoḥbet
Anlara göre siz de kāmil oluñ

5 Emr-i bārīnüñ iricek vaḳti
Yıldırum gibi def-i ācil oluñ

6 Tevbe eyleñ irişmeden size mevt
Accilū bi’s- ṣālāti ḳable’l-fevt

IV

1 Viriñüz gücüñüz yiterse zekāt
Olmañuz berk eyleñüz ḫasenāt

[64[b]] 2 Ḥāżır oluñ ziyāde vaḳtiñüze
İtmeñüz hīç terk-i ṣavm u ṣalāt

3 Kimse ḥaḳḳını boynuñuzda ḳomañ
İrişür ʿāḳıbet kişiye memāt

4 Eylügün söyleñüz ḳamu kişinüñ
Söylemeñ kimseye yamān kelimāt

5 Elem-i nārdan ḳıyāmetde
Bulmaġ isterseñüz eger ki necāt

6 Tevbe eyleñ irişmeden size mevt
Accilū bi’s- ṣālāti ḳable’l-fevt

V

1 ʿAhd u vaʿdeye vefā eyleñ
Ehl-i īmān içün duʿā eyleñ

2 Ayaġa düşenüñ aluñ elini
Ehl-i faḳr olana ʿaṭā eyleñ

3 ʿIyd-ı vaṣla irişesüz tā kim
Ruḥı Ḥaḳ yolına fedā eyleñ

4 Ḳulzum raḥmetine kendüñüzi
Ḥaḳ Teʿālānuñ āşinā eyleñ

5 Yirini emr-i bārinüñ her bār
Başlar üzere Ẕātiyā eyleñ

6 Tevbe eyleñ irişmeden size mevt
Accilū bi’s- ṣālāti ḳable’l-fevt

125 *

Bāḳī

feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Hafif + + – – / + – + – / + + –

1 Tīġ-ı yārüñ cefāsı bir yüzden
Zaḫm ile mācerāsı bir yüzden

2 Bir raḫne öpmege ḳomaz dildār
Şimdi ey dil vefāsı bir yüzden

3 Gün yüziñüñ şuʿāʿı yanında
Māh-tābuñ żiyāsı bir yüzden

4 Ruḫıña nice beñzer āyine
Baḳa anuñ ṣafāsı bir yüzden

5 Saña incindi Bāḳīyā ol māh
Nāmenüñ gör edāsı bir yüzden

* BD’de yoktur.

SONUÇ

Klâsik Türk edebiyatı ürünlerinden biri olan ve "antoloji" niteliği taşıyan şiir mecmuaları hakkında son dönem yayınlarında artış vardır. Başta İstanbul'daki yazma eser kütüphanelerinde olmak üzere Türkiye'nin pek çok yazma eser kütüphanesinde henüz neşredilmemiş, incelenmemiş mecmualar bulunmaktadır. Divan ve divançelerin hemen hemen hepsinin yayımlandığı göz önünde bulundurulursa mecmualar üzerinde yapılan çalışmaların önemi ve gerekliliği ortadadır. Zira bir dönemin edebî zevkinin tespiti başta olmak üzere bilinen şairlerin henüz ele geçmeyen şiirleri mecmua çalışmaları sayesinde gün yüzüne çıkmış olacak, aynı zamanda divanları bulunmayan ismi sadece tezkirelerde geçen sanatçıların eserleri tarihin tozlu sayfalarını bu çalışmalar sayesinde aralayacaklardır.

Üzerinde çalıştığımız mecmua; muhteva bakımından antoloji niteliğinde bir mecmua olmaktan çok içinde kırk hadis tercümesi, gurre-nâme, coğrafî bilgiler içeren nesir metni, yer küre haritaları ve çeşitli şekiller de içermesi bakımından türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar sınıfında yer almaktadır.

Çalışmamızda Deli Hüsrev'e ait bir nazire (116) Zâtî'ye ait terci'-bent nazım şekliyle yazılmış bir pend-nâme (124) ve Bâkî'ye ait bir gazel (125)'in bugüne kadar yayımlanmadığı tespit edilmiştir. Yine "Müseddes-i Hazreti Şehzâde Sultan Mustafa" başlığıyla yer alan şiirin (123) Şehzâde Mustafa'ya ait olduğu tespit edilmiş ve şiirin mecmuadaki kısmı yayımlanmıştır. Her halükarda bütün bu şiirler mecmuamızın Klâsik Türk edebiyatı çalışmalarına küçük de olsa kattığı bir katkıdır.

Yaptığımız bu çalışma ile Klâsik Türk edebiyatı sahasında çalışan akademisyenlere ve alana bir nebze olsun bir fayda sağlayabilmiş olmayı temenni ederiz. Bu çalışmaların yekûnü ile mecmuaların sayfalarında gizli kalmış nice şair, şiir, tür ve bilgi gün yüzüne çıkacaktır.

KAYNAKLAR

Akkaya, Mehmet, *Şemsi Paşa Divanı İnceleme-Edisyon Kritikli Metin*, C.1, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1992.

Aymutlu, Ahmed, *Türk Şiirinde Kullanılan Arûz Vezinleri ve Misalleri,* Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul 1943.

Çavuşoğlu, Mehmed, M. Ali Tanyeri, *Üsküblü İshâk Çelebi Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi Yayınları, İstanbul 1990.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi,* TDK, Ankara 2004.

Ece, Selami, *Klâsik Türk Edebiyatı Araştırma Yönetemleri*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2007.

Erdoğan, Mustafa, *Bursalı Rahmî ve Dîvânı,* Dergâh Yayınları, İstanbul 2011.

İpekten, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekillleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

İsen, Mustafa, vd, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2006.

Karahan, Abdülkadir, *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991

Karavelioğlu, Murat Ali, *Mecmûa-i Kasâid-i Türkiyye,* Titiz Yayınları, İstanbul 2011.

Köprülü, M. Fuat, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.

Kutlar, Fatma Sabiha, "Klâsik Türk Edebiyatında Çâr-ender-çâr ve Kara Fazlî'nin Kasidesi" *Türkbilig*, S.17 (2009), s.92-115.

Küçük, Sabahattin, *Bâkî Divanı Tenkitli Basım*, TDK, Ankara 1994.

Kürkçüoğlu, Kemal Edip, *Tâhirü'l-Mevlevî Edebiyat Lügâti*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.

Levend, Agâh Sırrı, *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

Levend, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

Mengi, Mine, *Mesîhî Dîvânı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1995.

Necib Asım, Hadis-i Erbain Tercümeleri, Milli Tetebbûalar Mecmuası, C.II, İstanbul 1331.

Onay, Ahmet Talat, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, hzl. Cemal Kurnaz, MEB Yayınları, İstanbul 2004.

Öztekin, Nezahat, "Derzîzâde Ulvî Çelebi'nin Çâr-ender-çâr ve Pey-ender-pey Kasideleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.5 (1989), s. 39-65.

Pekolcay, Necla, vd*, İslâmî Türk Edebiyatı Giriş*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984.

Saraç, M.A Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, 3F Yayınları, İstanbul 2007.

Sungurhan, Aysun, *Klâsik Türk Edebiyatında Îdiyye*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011.

Tarlan, Ali Nihad, *Ahmet Paşa Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

Tarlan, Ali Nihad, *Necâtî Beg Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

Tulum, Mertol; M. Ali Tanyeri, *Nev'i Divanı,* Fen Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977.

Uzun, Mustafa, "Mecmua" *DİA*, C. 29, Ankara 2003.

Yılmaz, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü,* C.1-2, Sütun Yayınları, İzmir 2008.

ÖZ GEÇMİŞ

1984 yılında Denizli'de dünyaya geldim. İlk ve orta öğretimimi Denizli'de tamamladım. 2002-2007 yılları arasında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünde okudum. Halen Zeytinburnu Kırımlı İsmail Rüştü Olcay Anadolu Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyat öğretmeniyim.

ŞEKİLLER

Şekil 1: Gurre-nâme "Nurosmaniye Ktp 4968 kapak sayfası"

Şekil 2:Yer küre haritası 1 "Nurosmaniye Ktp 4968 vr.11^{b}-12^{a} "

Şekil 3:Yer küre haritası 2 "Nurosmaniye Ktp 4968 vr.13^{b}-14^{a} "

Şekil 4:Daire-i Necm-i Şekûr "Nurosmaniye Ktp 4968 vr.15^{b} "